

Irodalmi Jelen

XVIII. évfolyam, 200. szám
2018. JÚNIUS

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Főmunkatársak: **Szócs Géza, Makkai Ádám** (Budapest)

Munkatársak: **Varga Melinda** (vers, interjú), **Király Farkas** (próza, műfordítás), **Laik Eszter** (helyszíni tudósítások), **dr. Hegyi Pál** (tudomány, esszé), **Simon Adri** (kritika), **Szócs Tekla** (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

A borítón **Vaszilij Kandinszkij (1866–1944)** festménye

Böszörményi Zoltán

Suttogó levelek ölen

*Érnek már kertemben
a fára aggatott gyümölcsök,
a lassú, puha, halk szavak.
A szelíd szív dobbanásai
felláztítják bennem az öröm
szabadcsapatait.
A tűnődés széllován
vágatok feléd,
utol kell érnem téged,
újból s újból megfigyeljelek.
Rád találjak
a friss rügyek bomlásában,
a suttogó levelek ölen,
a képzelet piacterein,
az idő vizén evező fényben,
a remegő vágyban,
a fűszálak nevetésében,
a barbadosi örök nyárban.
Méretkezzem meg újra benned,
benned
és a soha nem múló érzés
villámok szaggatta zivatarában,
a szenvedély keresztútjében,
a kimondhatatlanban.*

Döme Barbara

Esésben

Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét... Vagonok. Arcomra apró kövek zuhognak. A vonat, felettem. Égbolt nincs, csak a vonat. Kátrányszag, olajszag, sötétség. Álom, ébredés. Vonat.

Hét vagon számolok meg, ahogy átrobognak felettem, egészen közel az arcomhoz. Becsukom a szemem, így könnyebb lesz meghalni. Másodpercek vagy percek telnek el, nem tudom, az agyamban erős kattogás. Kinyitom a szemem, még mindig gördülnek felettem a vagonok. Hangot hallok. Apámé. A halott apámé. Ne ülj fel!, figyelmeztet. Ha megteszed, véged! Maradj nyugton!

Ne ülj fel a motorra, te részeg disznó!, ordított utánam apám minden egyes alkalommal, amikor elhajtottam otthonról. Egyik este le akart rángatni a járműről. Tépte a ruhámat, üvöltözött: Jobb lett volna, ha nem csinálok gyereket, dögölnél meg végre! Olyan erővel cibált, hogy nem bírtam megtartani magam, a motorral együtt eldőlt. Ő hanyatt esett. Utána fél évig kómában volt, agyában egy óriási, fel nem szívódó duzzanattal. Amikor lekapcsolták a gépekről, mindenki engem hibáztatott a haláláért.

Hét év telt el azóta, hogy egyetlen korty alkoholt sem iszom. Most sem piáltam, mégis azt mondja nekem a halott apám: ne üljek fel. Vajon mi a fenét akar ezzel mondani? Hová ne üljek fel? És egyáltalán, hogyan hallhatom a hangját? Uram atyám! Meghaltam, csak nem vettem észre?

Hirtelen sűrű lesz a csend. Kivilágosodik. Repülő madarakat látok. Még érzem a kátrányszagot, de már sokkal távolabbról, sokkal gyengébben, mint az imént. Fejem majd szétreped a fájdalomtól. Hetek óta küszködöm vele. Migrén, az orvos így mondta. Nincs rá gyógyszer, a fájdalomcsillapító csak ideig-óráig hat. Marékszámra szedem az utóbbi napokban. Először egyetemistaként éreztem ezt a tarkótáji szorítást, azóta időről időre előjön, immár

huszonöt éve. Most erősebb, mint eddig volt. Ez jó jel, mert ha fáj, mégsem haltam meg. Félek, rettentően félek!

Végül megértettem, mi történt velem. Fekszem a sínek között, néhány másodperce átment felettem a vonat. Látom az eget, a fákat, tudom, meghalhattam volna. Remegek a félelemtől. Jobbra nézek, látom a fél pár cipőmet. Arra gondolok, felveszem, aztán elmegyek innen, mielőtt valaki meglátna elnyúlva, mint valami részeg disznó. Megint megpróbálok felülni. A fülem zúg, a valóság egyre távolabbinak tűnik.

Ismét apámat hallom, sőt nemcsak hallom: látom is. Negyvenöt lehet, mint most én. Jóképű, hasonlítok rá. Sokszor hallom ezt másoktól. Az utóbbi időben daczból szakállat növesztettem, ne kelljen folyton azt hallgatnom: épp olyan vagy, mint szegény apád volt... Ilyenkor sírnak is, és hozzáteszik: Imádkozzál, hogy megbocsásson neked a jóisten, amiért megölted az apádat. Imádkozzál, hogy ő maga is megbocsásson neked ott fenn. Ilyenkor magamban mindig azt mondogatom: fohászkodjon ő, hogy megbocsássam neki azt a sok szemétséget, amit élete során velem művelt.

Arra eszmélek, hogy pofozgatnak. Hallom, valaki azt mondja, maradjak nyugton, mindjárt itt a mentő. Hagyjanak engem békén, csak adják ide a cipőmet, hogy ne mezítláb kelljen hazamen-nem, mondanám. Nyitom a számat, de szájalmas próbálkozásom csupán arra elég, hogy meleg levegőt fújjak. Valaki hozzám lép, betakar egy kabáttal, talán az enyémmel, nem tudom. Próbálok újra felülni, de nem megy, visszahanyatlom, a talpfához csapódik a fejem. Már a fájdalmat sem érzékelem. Apám felettem áll, röhög. Dögölj meg, gondolom. Aztán meg azt: ja, már megtetted, minek fárasztom magam azzal, hogy ilyeneket mondjak egy hullának. Apám beszél hozzám: Most végre megkaptad a magadét. Már megint mi a fenét hord itt össze? Itt se kellene lennie, hiába játssza el az aggódó szülőt, úgysem bocsátok meg neki soha!

Apám egyszer részegen jött értem a napközibe. Rettenetesen szégyelltem magam az osztálytársaim előtt, mindenki látta, hogy alig áll a lábán. Néhány utcányira laktunk az iskolától, apám biciklire ültetett, majd ő is megpróbált felszállni, többszöri próbál-

kozásra végül sikerült neki. Tekert, össze-vissza billegtünk, végig attól rettegettem, elesünk. Amikor már azt hittem, megúsztuk, apám bevágott egy autó elé. Szerencsére az kikerült bennünket, de mi biciklistül beestünk az út menti árokba. Apám mozdulni sem tudott, úgy összetörte magát. Zokogva néztem a véres arcát.

Tegyék fel a hordágyra, hallom. Érzem, ahogy felemelnek, mindenem sajog, attól félek, meghalok, mire bevisznek a kórházba. Imádkoznék, de semmi nem jut eszembe. Egyetlen ének elejét tudom felidézni, azt motyogom: Hinni taníts, uram, kérni taníts! Apám most felettem repül, mint egy madár, fekete kabátja mellett lebeg. Valamit mond, nem értem. Emelném a kezemet, de nem tudom. A hordágyhoz rögzítették. Látom, ahogy a lépcsőn lefelé visznek, elmosódott alakok dízsorfala között. Valaki azt mondja, részeg hajléktalan. A másik meg: megérdemelte, miért nem döglik meg az ilyen. Gondolkodom, mi történhetett, hogyan kerültem a vonat alá, de hiába... Mintha mindent kitöröltek volna az agyamból, ami a mai nappal kapcsolatos. Még azt sem tudom, hogy kerültem a pályaudvarra, és mit kerestem ott. Betesznek a mentőbe, egy piros mellényes alak azt hajtogatja: nyugodjak meg, mindjárt jobb lesz. Műanyag maszkot illesztenek az arcomra, nem akarok elaludni, attól félek, meghalok. Hiába tiltakozom, egyre homályosabb minden, mígnem egy színházban találom magam.

A színpadon állok, erős reflektorok világítanak. A nézőtér sötét, nem tudom, üres vagy tele van. Az ügyelő azt mondja: kezdés. Énekelek, olyan hangosan, hogy szinte beleremegnek a falak. Hallom a dalt, de nem értem a szavakat, nem tudom, mit dalolok. A színpadon hamarosan megjelenik egy másik alak, ahogy közelebb ér, felismerem, a feleségem az. Vele van a kislányunk. Ők is énekelnek, szavukat sem értem. Egy idő után apám felülről leereszkedik közénk. Mind megfogjuk egymás kezét, és táncolni kezdünk, körbe-körbe. Egy idő után összecsuklok, képtelen vagyok felállni. Apám és a feleségem röhög, a kislányom próbál felrángatni a padlóról.

Kórházi ágyon ébredek, pizsamában. Nem emlékszem, hogy átöltöztem volna. Apámat keresem, megszoktam a jelenlétét, de most nem látom. Végre nem érzek fájdalmat. Ennek örülök, úgy

tűnik, nincs komolyabb sérülésem, mégiscsak megúsztam. Feleségem áll az ágyam mellett. Rám néz, aztán a mellette lévő orvosra. Furcsán viselkedik. Mi a baj?, kérdem tőlük. Még mindig nagyon gyenge a hangom, erőtlen, mint amikor torokgyulladásra van az embernek. Az orvos széket húz az ágyam mellé, leül. Balesete volt, mondja. Hogy történt?, kérdezem. Egy szemtanú szerint kiesett a vonatból, egy másik vonat alá, ami éppen a magáé mellett húzott el – válaszolja a doktor. Maga emlékszik?, kérdi. Semmire, felelem. Örülök, hogy megúsztam, mosolygok. A feleségem elfordul. Mind a két válla rázkódik. Sír, nem értem, miért. Megoperáltuk, folytatja az orvos. Túl van az életveszélyen. Mit beszél, kérdezem, milyen életveszélyen? Jól vagyok, semmim nem fáj. Megpróbállok feltámaszkodni, de a doktor visszanyom az ágyba, figyelmeztet, ne mozogjak. Semmit nem értek. Megsérült a jobb lába, mondja, a vonat teljesen összeroncsolta. Nem lehetett megmenteni, elvérzett volna, ha nem amputáljuk. Magyaráz, beszél az erekről is, nem bírom felfogni, amit mond. Levágták a lábamat, de hát nem érzek semmi változást. Lehúzom magamról a takarót. A jobb térdemnél véget ér a testem, hatalmas fehér kötés zárja le. Mintha nem én lennék, mintha valaki másnak a csonkolt lábát bámulnám. Jó sok fájdalomcsillapítót kapott, mondja a doktor, azért nem érez fájdalmat. Néhány hónap, és művégtaggal újra lábra állhat. Sikerni fog, mosolyog, és megveregeti a vállamat. Nem reagálok, képtelen vagyok rá. Apám újra itt van, feleségemet nézi. Hagyj már békén, mi a fenét akarsz tőlem!, ordítom. Feleségem rám néz, aztán zokogva kirohan a szobából. Addig bámulom a levágott lábam helyét, amíg elalszom.

Újfent a színházban vagyok. Ezúttal a színpad sötét, a nézőtér világos. Emelvényen ülök. A széksorok közül viháncolás, sikongatás hallatszik, a székek mellett ledobált ruhadarabok. Egyértelmű, mi történik. A férfit jól látom. Harmincas, szemüveges, barna hajú, izmos. Hevesen csókolja a nőt, aki kéjesen nyögdecsel. Látni akarom, mi történik. Szeretnék közelebb menni, de nem tudok, nincs lábam. Sírok dühömben és tehetetlenségemben. Apám megint itt van, felém repül, felemel, együtt szállunk. Keringünk a szerelmes-

kedők felett. Hallom a nő hangját, azt mondja: Elválok attól a nyomoréktól, és összeházasodunk. Feláll, gömbölyödik a hasa, terhes. Felnéz az égre, egyenesen a szemembe bámul. A feleségem az.

Zokogva ébredek, feleségem az ágyam mellett ül. Nyugodj meg, néz rám, mindent megoldunk. Szomjas vagyok, mondom. Hozok neked hideg vizet a büféből. Kimegy a szobából. Lehúszom magamról a takarót, lássam, az amputáció is csak álom volt-e, mint az, hogy a feleségem megcsal. Lábam továbbra sincs, de mellettem van egy telefon. Felismerem: a feleségemé. Furcsa érzésem támad. Ismét apám hangját hallom, ahogy azt mondja: Nézd meg! Feloldom a billentyűzárat, rögtön felugrik egy üzenet: alig várom. Feljebb görgetem, ott meg az áll: hamarosan elválok ettől a nyomoréktól, és akkor együtt lehetünk.

Apám hozzám lép: Gyere velem, kisfiam, mondja, én majd vigyázok rád! Becsukom a szemem. Fáradt vagyok. Annyi minden történt ma.

Csikorogva fut be a vonat a pályaudvarra, túlkölésre ébredek. Feleségem áll mellettem, kezében kávéspohár. Elbóbiskoltál, mondja, túl sok fájdalomcsillapítót vettél be a migrénedre, az nyomott el. Itt a vonat, siessünk, fel kell szállnunk, különben lekéssük. Mi a fene történik itt?, kérdem tőle. De ő csak sürget, menjünk már. Ösztönösen tekintek a lábamra, mindkettő megvan. Megkönnyebbülten sóhajtok. Feleségemmel együtt felszállok az utolsó vagonba. Nincs ülőhely, a peronon maradunk. A vonat kihúsz az állomásról. Magamhoz húzom a feleségem, megcsókolom. Ráömlik a forró kávé. Káromkodik, elejti a telefonját, ami szintén kávé lesz. Felkapom a földről a készüléket, letörölgetem a sálammal. A képernyő kivilágosodik, látom, ahogy egy férfi csókolja a feleségemet. Mire bármit is szólhatnék, Sári már üvölt, mit képzelek magamról, miért nézegetem a telefonját. Ki akarja tépni a kezemből. Dulakodunk, a vonatajtnak zuhanok, az váratlanul kinyílik. Apámat látom repülni a sínek felett, közben arra gondolok, nincs baj, úgymint mindjárt felébredek ebből az elcseszett, hosszú álmomból.

Nádasdy Ádám versei

Gallér

*Mint a kutyán a tölcsérszerű gallér,
a fehér, ormótlan műanyag,
amit az állatorvos kényszerít rá,
hogy ne tudja a sebeit nyalogatni:
olyan nekem a munka. Csakhogy én
a magam állatorvosa vagyok,
én döntöm el, vannak-e sebeim,
és kell-e őket nyalogatni. Nem kell.
Dolgozni, igen, de kicsit ijesztő,
egészségügyi, nem tudok leállni,
mert akkor mind sajogni kezdenek,
néha egészen régiek, nedvedzenek,
ha nincs rajtam a tölcsérszerű gallér,
amitől olyan röhejessé válnak,
a legkomolyabb, férfias kutyák is.*

Kilincs, ágy, határállomás

*A kilincshez nemcsak szimbólumok tapadnak,
hanem a kezem is. Az ágy igazságát
nemcsak a kopott, kockás pléd takarja,
hanem a testem is. A határállomás
értelmetlen, percegő csöndjében nemcsak az őr
oly bús és mozdulatlan, hanem a múltam is.
A virágládáim helyén, az üres rácsokon
nemcsak az eső ver, körben a balkonon,
hanem a szívem is. A kilincs volt az első,
rajta a kezem, nincs rajta a keze.*

Önismereti sláger

*Lenn a pokol mélyén sülve, nagy üstökben körben ülve
fecsegnék a kárhozottak, ahogy kárhozottak szoktak:
melyiküknek mi a bűne, mi miatt lett ideküldve.
Tele szájjal megy a licit, néha rá is dobnak picit,
ki hányat ölt, mennyit lopott, adót csalni ki hogy szokott.
Ám az egyik mélyen hallgat, nem az a bratyizós alkat.
„Hát te, haver, minek kussolsz? Itt már semmit el nem tussolsz:
sok bűnöd van? Rútak nagyon? Mondjad, hányat vertél agyon?”
Szól a csöndes: „Égbe szálltam, a kapuban sorban álltam,
kérdi a Péter, a Szent: »Volt-e bűnöd, fiam, ott lent?»
Tőlem, aki annyit gyóntam, erényes és tiszta voltam!
»Nem voltam se irigy, se rest; torkos, buja nem volt e test;
sose mérges, sose fösvény – életem egy példaösvény:
nézzen végig rajtam, papa, ilyen nincs, csak én meg maga!»
Erre vörös lett a feje, azt hörögte: »Mars lefele!»
Mért vagyok itt, én nem értem, vizsgálatot kéne kérnem.
Mért rottyogok itt az üstben, kurvák között, ronda füstben,
ha nem tettem semmi rosszat? Higgyétek el, szörnyen bosszant.”
Hümmögnek a kárhozottak: „Mit nem tettél, elsoroltad.
De tán azért várt a mélység, mert kimaradt a kevelység.”*

Nádasdy Ádám

Katona Bánk bánjának mai magyar fordítása

Hamarosan kétszáz éve lesz, hogy napvilágot látott Katona *Bánk bánja*. Szövege ennyi idő után már régies, nehezen érthető – eredetileg is nehéz volt, mert Katona sűrű, drámai versezetet írt. Ezért elhatároztam, hogy lefordítom a művet mai magyar prózára, hogy kortársaim pontosan értsék, mit mond (és mit nem mond!) ez az izgalmas szöveg. A fordításom ugyanazt és ugyanott mondja, mint Katona eredetije. Miközben Katona versformáját, a drámai jambust nem tartom be, szövegszervezését igen, tehát azt, hogy ki mikor, mennyit beszél, és mit mond. (Ahol lehetett, szó szerint követtem az eredetit.)

A fordítás során dramaturgiai változtatásokat nem végeztem, célom csupán Katona szövegének érthetővé tétele volt. Munkám tehát nem átdolgozás; célja különbözik Illyés Gyula 1976-os ún. „átigazításától”, amely magát a szöveget kevésbé modernizálta, viszont számos helyen kisebb-nagyobb tartalmi változtatásokat eszközölt, néhol húzott vagy átszabta a darabot.

Jegyzeteim szerepe kettős: ha a tartalomra, helyzetre, körülményekre vonatkoznak, akkor a prózai fordításhoz vannak csatolva; ha viszont konkrétan Katona szövegét, szóhasználatát kell magyarázni (amikor ez a prózai fordításból nem nyilvánvaló), akkor az eredetihez kapcsolódnak.

Munkám a tervek szerint a budapesti Magvető Kiadónál fog megjelenni, 2019-ben. Alább bemutatom az *Előjátékot* az eredetiben és az én fordításomban.

Katona József: Bánk bán

ELŐVERSENGÉS (PROLÓGUS)

Ottó és Biberach

OTTÓ (*Örömmel vonja be Biberachot.*)

Ah Biberach! Örvendj! bizonynal az
enyim fog ő – az a szemérmes angyal –

enyim fog ő lenni, kiért sokat
oly nyughatatlan szívvel éjtszakáztam!
Ó, Biberach, enyim bizonnyal ő!

BIBERACH

Hm, hm, ugyan bizon! Melinda? jó!

OTTÓ

Oh, mely hideg! – mit is beszélek én
ezen megúnt fagyos személy üres
szívének, aki eddig sem tudá azt,
hogyan mit tegyen *forróan érzeni*.

BIBERACH

Ej, sőt igen nagyon tudom, kegyes
herceg, hacsak reá talállok is
gondolni, könnybe lábbad a szemem,
olyan nagyon tudom heves szerelmünk
áldott javát savát *megérzeni*.

OTTÓ

Hallgass! – de mégis – halljad csak: Melinda –
ó, addsz halhatatlan életet,
vagy csak szünetlen álmot, ég! – Örök
Mindenható! hahogy Melinda hold:
Endymion lehessen általa. –
Halljad csak: ő – Melinda szánakoz
rajtam, midőn komor tekintetem
tartom szegezve rajta, azt sohajtván:
„Mért nem maradtam a hazámba?” –

BIBERACH

Még
innét az ördög ássa azt ki, hogy
szeret.

OTTÓ

De sírt, midőn valék vele –
sírt, Biberach!

BIBERACH

Nevetni vagy pedig
könyezni: az mindegy az asszonyoknál.

OTTÓ

Úgy, úgy; de a szemem közé se néz. –

BIBERACH

Páh, milliom!¹ midőn nekem *Luci*
nem néz szemem közé, előre már
tudom, *Lucim megént csalárdkodik*:
Jó hercegem, vigyázz! talán világnál²
Útálat a szerelme – és ha *nem*: mint
Bánk hitvesétől, meglesz a kosár.³

OTTÓ

Akkor Melindáról lemondok és
színlett feláldozásom annyival
jobban kötöz szívéhez. Oh bizony
egy asszony álma vajmi gyenge a szép
hívségről, és – Melinda is csak asszony.

BIBERACH

De Bánk – az áldozat-kipótoló –?⁴

OTTÓ

Ej, őtet a nagyúri hívatal –

BIBERACH

El fogja úgy-é majd vakítani?
Ó, jó uram, csaltatkozol, szerelmes
Bánk bán szemének ily titok nehéz.

OTTÓ

És még ma kell, hogy ő enyém legyen!
 Szerelmet érzek én, s csak az meríthet
 vég nélkül édes Elysiumba, hol
 önnön szerelmünk *önkirálynénk*,
szép életünk világa, valódi jó,
forrása annak, a mi nagy, koporsó
ürében ⁵ *élet, és kívánt jövődönk*
egyetlen egy kezesse ⁶ – *az, de az!* –

BIBERACH

Karával a szegény hitesnek? ⁷ Oh
 te elragadtató szerelem te! a –
 mely *Éva* csábítója volt, ugyan
 ilyen szerelmet érezett az a
 kigyócska. *Prosit* a fölöstököm! ⁸

OTTÓ

Embertelen! Most oktatásra nincs
 szükségem.

BIBERACH

Ej, hercegem, hiszen – no – jó.

OTTÓ

Távozz előlem –

BIBERACH

Imhol a királyné –,

GERTRUDIS (*Belép.*)

Ottó, no jőjj! látod, leereszkedek
 s magam jövők hozzád: de mondhatom
 neked, hogy ez ma udvaromban az
 ily esztelenkedések közt utolsó
 fog lenni; mert azért, hogy a király

után való bánatjaimat kiverjem
 fejemből, avagy téged, hercegem
 örvendezőbbé tégyelek – soha
 jobbágyaim ⁹ kedvét nem áldozom fel! –
 Te holnap utazol! –

OTTÓ (*dörmögve*)

Csak célomat
 érjem – ha a pokolba is – megyek.
 (El, Gertruddal.)

BIBERACH

Ej, ej, kegyelmes úr, vigyázz, vigyázz; mert
 így ily keszeg, sovány fiút az izmos
 Bánk bán – bajúsza egy végére tűz.
 (*Utánok ballag.*)

Nádasdy Ádám mai prózai fordítása

ELŐJÁTÉK

Jön Ottó és Biberach.

OTTÓ

(*Örvendezve húzza magával Biberachot.*) Ó, Biberach! Örülj!
 Biztosan az enyém lesz ő, az a szemérmes angyal, enyém lesz,
 akiért nyugtalan szívvel oly sok álmatlan éjszakát töltöttem! Ó,
 Biberach, ő már biztosan az enyém!

BIBERACH

Hm, hm, nahát, tényleg? Melinda? Jó.

OTTÓ

Jaj, milyen hideg vagy!... Mit is beszélek én egy ilyen életunt,
 fagyos alak üres szívének, aki még sohasem tudta, mit jelent a
 forró érzelem.

BIBERACH

De! Sőt: nagyon tudom, kegyes herceg. Ha csak rágondolok, könnybe lábad a szemem, olyan nagyon tudom a heves szerelem áldott jó ízét érezni.

OTTÓ

Hallgass!... De mégis, figyelj! Melinda... – ó, bár adna az ég örök életet, vagy legalább soha nem szűnő álmot! Adná az Örök Mindenható, hogy Melinda a Hold lehessen, s én az ő révén Endűmion! ¹⁰ – Figyelj ide: ő, Melinda, szánakozik rajtam, amikor szomorú tekintetemet rászégezem, és azt sóhajtom: „Miért nem maradtam a hazámban?...” ¹¹

BIBERACH

Ebből csak az ördög tudná levezetni azt, hogy szeret.

OTTÓ

De sírt, mikor beszéltem vele! Sírt, Biberach!

BIBERACH

Nevetni vagy könnyezni, az mindegy a nőknél.

OTTÓ

Lehet, de nem néz a szemembe.

BIBERACH

Számít is az! Mikor nekem Luci ¹² nem néz a szemembe, abból már tudom, hogy Luci megint megcsal valakivel. Jó hercegem, vigyázz: lehet, hogy józanul nézve, az ő „szerelme” épp utálat; és ha nem – mivel ő Bánk felesége – el fog utasítani.

OTTÓ

Akkor Melindáról lemondok; és ez a színlelt önfeláldozás közelebb fog vinni a szívéhez. Ó, bizony, a nők fogalma a hűségről gyenge lábakon áll – és Melinda is csak nő.

BIBERACH

De Bánk majd kipótolja, amit te önfeláldozóan megtagadsz tőle.¹³

OTTÓ

Á, őt a nádorsággal járó teendők...

BIBERACH

...majd ugye vakká teszik?... Ó, jó uram, becsapod magadat. Bánk szerelmes a feleségébe, így a szemének az ilyen titkot nehéz nem fölfedeznie.

OTTÓ

Pedig még ma kell, hogy ő az enyém legyen! Szerelmet érzek én – s csak ez juttathat el a végtelenül édes Elysiumba,¹⁴ ahol egy királynőnk van: a Szerelem, a szép élet fénye, a valódi jó, a nagyszerű dolgok forrása; még a koporsó belsejében is élteti az embert, s a vágyott jövőt ez biztosítja csak – ez, igen, ez!

BIBERACH

A szegény férj rovására? Ó, ez a fölforgató szerelem! Az a kígyócska, amelyik elcsábította Évát¹⁵, ugyanilyen szerelmet érzett. Váljék egészségetekre a csemege!

OTTÓ

Érzéketlen! Most oktatásra nincs szükségem.

BIBERACH

Jaj, herceg, hiszen... – no jó.

OTTÓ

Távozz előlem!

BIBERACH

Itt jön a királyné.
Jön Gertrudis.

GERTRUDIS

Ottó, gyere csak! Látod, leereszkedek, s magam jövők hoz-
zád. De megmondom neked, hogy ez a mai lesz az utolsó ilyen
bolondozásod¹⁶ itt az udvaromban. Mert bár a vigasság kiveri a
fejemből a király távolléte miatti bánatomat, s téged, hercegem,
boldogabbá teszek vele – mindez mégsem ér annyit, hogy meg-
sértsem alattvalóim jó érzését.¹⁷ Te holnap elutazol!

OTTÓ

(*Félre, dörmögve.*) Csak érjem el a célomat, aztán a pokolba is
elmegyek!

Gertrudis és Ottó el.

BIBERACH

(*Magában.*) Ajjaj, kegyelmes úr, vigyázz, vigyázz: mert egy
ilyen vékony, sovány fiút az izmos Bánk bán föltűz a bajusza
egyik hegyére!

(*Utánuk ballagva el.*)

¹ Milliom: millió. Töltelékszóként használták, „mit számít?” vagy
„ugyan már!” értelemben.

² Világnál: nappali világosságban, azaz ha jól megnézzük.

³ Kosár: elutasítás, kikoszarozás.

⁴ Katona szövege itt bizonytalan értelmű. Fordításom a többségi vé-
leményt követi, de pl. Arany János szerint: „Már a lemondás is
áldozat a részedről, de hogy még nagyobb legyen, majd Bánk
agyonüt téged [ezzel „kipótolja”, azaz végérvényessé teszi a te ál-
dozatodat].”

⁵ Ürében: belsejében. Koporsó ürében = a koporsó belsejében. – Más
magyarázat szerint az ürében jelentése „hiányában, nélkül”, s a
mondat értelme: „enélkül koporsó az élet”, azaz szerelem nélkül
az élet nem élet.

⁶ Kezes: aki garantál valamit.

⁷ Hites: hitves, házastárs.

- ⁸ Prósit a fölöstököm = „egészségetekre a reggeli!”. Prósit (ejtsd [prózit]), latin = „váljék javára”; fölöstököm (= német Frühstücken) „reggeli, reggelizés”.
- ⁹ Jobbággy: jelentése ekkor még főnemes, arisztokrata.
- ¹⁰ Endümion (Endymion): szép ifjú a görög mitológiában, akibe belészeretett Szeléné, a Holdistennő, s elérte Zeusznál, hogy Endümion halhatatlan legyen, de örök álomba merüljön. Szeléné minden éjjel leszállt hozzá, és szerelmesen egyesültek.
- ¹¹ Ottó hazája konkrétan a dalmáciai Merán hercegség, bár általában érthetjük rajta a német területeket.
- ¹² Luci nyilván egyszerű lány, Biberach szeretője. Nem jelenik meg a darabban.
- ¹³ Értsd: Bánk majd helyetted is megadja neki, amit egy nő kíván egy férfitől; Melindának ezért nem fog hiányérzetet okozni, ha te nem udvarolsz neki. (Így Vészi.)
- ¹⁴ Elysium (ejtsd [elízium]): a túlvilágon az üdvözültek kertje az ókori mitológiában, afféle Paradicsom.
- ¹⁵ A bibliai történet szerint a kígyó rávette Évát, hogy Ádámmal együtt a tiltott almába harapjanak.
- ¹⁶ Bolondozás: léha udvarlás, nőcsábászkodás. Gertrudis alighanem tudja, hogy Ottó szeretné Melindát elcsábítani.
- ¹⁷ Gertrudis tudja, hogy a magyar főurak – miközben a király távol van háborúban – nem nézik jó szemmel az állandó mulatozást, ezért nem akarja tovább provokálni őket.

Magyar Eszter Csenge

Pupilla-decrescendo

Minden állapot nemcsak magát nyilvánítja ki,
azt is kinyilvánítja, ami utána és belőle jó,
És a sötét csönd ugyanannyit nyilvánít ki, mint bármi.¹

szembeszél

*Sarokban heverő szavainkat elüldözi a félhomály.
Embernagyságú szellemek maradunk.
Csak kezek, és lábak, és fejek,² vagy már annyi se.
Ereszcsatornába kapaszkodó ujjak lenyomatai,
elsüllyedt jégfalászok a világ szemében.
Léket vájok az időbe, hogy vérző tenyérrel
úszhassak le a mélyre sodródott messzeségbe,
másnap meggyűlölhessem a halszagot,
és az asztal szálkáit a kezembe fúrhassam.
Öklömmel püfölöm a párnába redőződő álmokat,
nedves tenyered körvonala rajtam
tovatűnő párává lesz.*

*A halottak arcán ma verítéket találsz,
lekaparod a vakolat szétfosló ráncait,
majd borfoltokat szemetelsz ujjaim köré.
Meg kell dolgozni a fájdalomért a másvilágon is,
ahol maroknyi képzeleted eladod,
tüskés hátad egyenesen tartod,
újránöveszted magadon kívül
a pirulák mellékhatásait.
Addig is kell egy kis előhangolás:
altatódal szól belső szerveidből,
éhes vagy, és már csak arra tudsz gondolni,
mi lesz legközelebb.*

*Továbbsuhansz a sugárutakon,
 ajkadba fényt harap az eső,
 itt a lehetőség
 betelni vele ideiglenesen,
 s átugrani a lépéstelen pillanatig,
 ám te csak taposod a tikkelő város utcaköveit,
 a falak nyugtalan bendője egyre tágul,
 összegabalyodott arcunk pókfonalból,
 ma éjjel az angyalokat is lefizetem,
 szárnyak helyett a gravitációval kössék össze
 minden kezdetem,
 rajzolja szabadságomat a hátam közepére,
 ez a kívánságom, de mit sem ér,
 képzeletem ezen a ponton elvetél,
 egy épphogy beazonosítható tárgyi emlék vagyok.*

*Vállak tornácán tüzes ujjak ballagnak le-fel,
 zongoráznak a felkavarodott levelek között sistergő
 végzetem.*

*A lakásodra nélkülöd
 már csak törvénytelen behatolóként jöhetek,
 elmém szelencéje még tárva-nyitva,
 párnádba ívódik a savanyú füst,
 álmodban egy beragadt kilincset rángatsz,
 majd felriadsz,
 megkarcolt bakelitarcodban altatódal.*

¹ Idézet Walt Whitman *Ének magamról* című költeményének 45. részéből, fordította Gáspár Endre

² A versben az álló betűs sorok idézetek Böszörményi Zoltán *Csak kezek és lábak és fejek*, valamint *Randevú* című költeményeiből

űrszemét

*az éjszaka fogantyúja
kiesik kezüinkből, és a hajnal elreteszelt ajtaja
meghasad tenyerünk szorítása alatt,
de ha rám nyitnak és melléd dobnak:
az parancs, hogy keringjek,
hogya ki ne térjek fejed erővonalából.*

*csak szatelliterdőben
van ínyemre tapintásod visszhangjainak emléke,
ez a fű, mely szárazon és vízen egyaránt nő,
ez a közös levegő, mely a glóbuszt fürdeti,³
s ahogy a görnyedt hátú forgósél kampójával
magához húz,
az orkeszter messzebb sodor Uránusz röpténél,
olyan tüzet facsar ki belőlem, minőt sohasem
tétéleztem fel magamról,
míg te nyers húsból álló Jupiterre duzzadsz,
és távcsőben rekedt másod alámerül
egy vérlemezekéktől ráncos, túlrajzolt folyóban.*

*ám ha kihalászlak, már csak egyetlen hold lehetek:
a domboldalon guruló bőr-látomás,
s te az ölelő karok gravitációs mezeje alatt fuldokló,
aszteroidából formázott szobormaradvány,
mely csak attól reszket,
nem maradhat árva,
s nem tapossa bele senki űrszemét
a félelem szétszakadt talajába.*

³ A versben az álló betűs sorok idézetek Walt Whitman *Ének magamról* című költeményének 17. és 26. részéből, fordította Gáspár Endre

Látó-tér

Az ívlámpa alatt, mely a pózna tetején
fényt liheg, a tó felé kacsint,⁴

*A köd nagymacskái suhannak el felettem.
Életveszélyben lenni annyit tesz, mint
Kizökkenteni őket áramlásukból.*

*Ha rettegek, megváltozik az illatom.
Ha elkalandoznak, a nyomukban kell szaglásznom.
Járjam az utat, vagy oldalra nézzek?
Dönts el helyettem,
Ki vagy.*

⁴ A versben az álló betűs sorok idézetek Böszörményi Zoltán *Randevú* című költeményéből.

Király Farkas

Husky

Egy nőt kell elképzelnie. Nő nélkül mit sem ér egy történet.

Ezt a feladatot tűzte ki magának a következő néhány kilométerre. Ereszkedik lefelé a karsztban kanyargó völgyön, melyet igen találóan a Pokolról neveztek el. Szokatlanul nagy a szárazság – ilyenkor a lelkekben is aszály van, állapítja meg, igaz, hogy meglehetősen légből kapott módon, hiszen egyetlen embert sem látott, mióta hazaindult a völgy végéből, a Pokol forrásától, onnan, ahol az utaknak végük és egyben elejük szakad, s az égi, a földi meg a föld alatti ösvények egymásba torkollanak. Csupán a néhány rönkszállító kocsi sofőrje jöhetne számításba lélekszámláláskor, bár ha azt veszi, hogy a hosszú szerelvények a lehető leglehetősebb időpontokban és helyeken szoktak felbukkanni, nem tartja kizártnak, hogy azokat nem ember vezeti, hanem valamiféle titokzatos erő, légyen bár angyali vagy ördögi... Egy nőt kell tehát elképzelnie, aki a történetének lesz az egyik szereplője. Egy történetnek, amely egyelőre ismeretlen marad, de valami azt súgja Szilveszternek, hogy egyszer, több év múltán, amikor már sokan olvasták mindazt, amiből egyelőre egyetlen sort nem vetett papírra, majd megkérik, hogy írjon egy kisebb elbeszélést, neki pedig pontosan ezt kell akkor papírra vetnie, csakis az ezen a napon kiötlött alaptörténetet – talán egy hurok kiegyenesítéséhez, egy repedés betöméséhez kell ezt tennie most és majdan és az összes időben. Ugyan a történet mindaddig formálódni fog, de ezt a szereplőt mindenképpen el kell képzelnie, különben a sztori el sem kezdődik. A lehető legjobban ráadásul, mert a roszszul elképzelt szereplők mindig tönkrevágják a történetet.

- Mit olvasol? – kérdi.
- Egy ilyen novellafélét.
- Mi a címe?

- Husky – felel a férj.
- Valami kutyás sztori, mi?
- Nem hinném. Így kezdődik: „Egy nőt kell elképzelnie. Nő nélkül mit sem ér egy történet.”
- Kutya meg nő, az kell neked – mondja a feleség, és eltűnik a fürdőszobában.

– A farkas mindig torokra támad. Ha többen vannak, akkor talán nem az összes, de az első biztosan.

– Mindig?

– Mindig.

– Hmm... ezt jó tudni.

A leeresztett víztározó tó üres, kietlen, sivár medrének fenekén megtett út után örül a favágónak. Bár szokatlan témákat vet fel. Hegyi ember.

– Ennek a tönkje pedig nem kéne ilyen érdes legyen – vált a favágó, s a különböző színű vargányáit nézegeti, mint aki nem tudja, hogyan jár jobban: ha eladja a völgy torkolatában működő olasz gombafelvásárlónak, vagy ha maga készít belőlük edelt. Ebben az aszályban valódi kincsek.

– És mit lehet tenni? Mármint, ha jön a farkas? – kérdezi Szilveszter, hogy ne haljon el a beszélgetés.

– Mindig torokra ugrik. És ahogy ugrik, így, onnan – mutatja is, hogy miként –, repül feléd nyitott szájjal, te a torkod mellé emeled az öklöd, és amikor már úgy ennyire, úgy méternyire van a gigádtól, kiegyenesíted a karod, és lenyomod az öklödet a torkán, olyan mélyre, amennyire csak tudod – s már nyomta is le a képzeletbeli fenevad torkán a valamiért túl érdes tinórut. – És a belsejében mindent, amit csak tudsz, megpróbálsz eltépni.

Élénken figyelte.

– Hiribe nélkül is működik, ugye? – kérdezte, remélve, hogy a favágóba némi humort is szereltek.

– Hiribe nélkül mi? Á, a mozdulat, értem. Igen, amikor így csináltam – ismétli meg a mozdulatot –, ott volt a gomba a kezemen. Most is ott van, hehe, értem a viccet. Értem, megvan

– mondogatta a favágó, Szilveszter pedig egyáltalán nem találta hitelesnek a nevetgélését. Inkább komolyra fordított:

- És kellett már így védekezned?
- Nem, szerencsére soha.
- De azért már találkoztál farkassal.
- Én ugyan sosem.
- Akkor mi garantálja, hogy működik?

A gombás ember furán néz rá. A „garantálja” szót talán nem kellett volna mondanom – állapítja meg Szilveszter.

- A juhászok mondták, hogy így kell.
- Á, az mindjárt más. Ők mindent kell tudjanak a farkasokról.
- Tudnak is. Ez szerinted mérgező?
- Nem tudom, nem értek a gombákhoz. És errefelé gyakran lopnak el birkákat a farkasok?
- Nem hallottam, hogy elvittek volna vaj’ egyet. Errefelé csak ilyen kisebb farkasok járnak egy ideje. Ekkorák, ni – mutatja –, és kék a szemük.

Kék szemű, apró farkasok, bazmeg, ez kiváló – vigyorog befelé Szilveszter. Van némi fantáziájuk ezeknek a népeknek, de legalábbis a pálinkájukba különleges füveket áztathatnak. Úgy dönt, nem figyel a favágóra, beszéljen csak egymagában, addig ő elnézegeti a sziklákon a felhőárnyékokat, melyek sosemvolt, óriási és szörnyűséges állatok sziluettjeként mozognak a szurdok mészkőfalain, meg a szürkésfehér sziklák között megtapadó kevéske földből táplálkozó, hatalmas madárszarként mutatkozó, kiégett, sárga, fűfoltokat, s közben hallgatja a régen oly vadul és határozottan, sőt némelykor kifejezetten dühösen harsogó és tajtékzó folyó most szokatlanul és zavaróan gyenge csobogását. Aztán ismét előveszi a kérdést: hogyan kell elképzelni egy nőt? A külsejét kell először összefantáziálni, avagy inkább a belső tulajdonságait? Induljon ki valamelyik ismerőséből? Az könnyű lenne, de talán túl feltűnő. Bár igaz, hogy majd, akkor, amikor meg kell írnia a történetet, már senki nem fog emlékezni arra, hogy ő ismert valaha valakit, aki majdnem olyan volt annak idején, mint a maj-

dani történetben szereplő nő. Ez tehát egy elfogadható lehetőség – mérlegeli a helyzetet. De aztán elveti az ötletet, és elhatározza, hogy mégiscsak maga fogja elképzelni a nőszemélyt elejétől a végéig, pontosabban tetőtől talpig.

– Hogy is hívnak téged, vándor? – húzogatja el az egyik vargá-nyát a favágó az orra előtt.

– Micsoda? A nevem... Szilveszter.

A másik furán néz, ahogy e vidéken szoktak, amikor egyszer csak rájönnek, hogy valaki nem közülük való, hanem abból a má-sik fajtából, amelyik nyereg alatt puhított húst eszik, és lótejet iszik, már ha igaz.

– Én Silviu vagyok. Hasonlít a nevem a tiedhez, érdekes.

Ugyanazt jelenti – mondaná Szilveszter, de nem teszi, nem akar nyelvi fejtegetésekbe bonyolódni. A favágó rendes ember-nek bizonyult, ám könnyen megsértődhet, és mivel lényegesen erősebb őnála, ez nem lenne szerencsés.

– Úgy százötven méterre innen, az út jobb oldalán van egy forrás. A föld alatt.

– Miért mondod?

– Mert szomjas vagy, Szilveszter.

Tényleg szomjas. Fura favágó.

– Nem várlak meg.

Nem várlak meg. Egyszerű mondat, mint egy bot. Mégis mi-lyen hatásos. Mennyi mindent jelenthet és üzenhet különböző helyzetekben. Nem várlak meg – mondhatná majd ama történet egyik szereplője valamelyik kulcspillanatban. Vagy éppenséggel azt, hogy *Megvárlak mindenképp*. Talán az egyik szereplőt elvi-szik a háborúba. Vagy börtönbe. Vagy kutatóútra megy egy távo-li földrészre. Drámai. Vagy bevásárolni egy plázába. Vagy játék-gépbe dobálni a fizetését. *Megvárlak. Nem várlak meg.* Tragédia. *Mindenképp. Semmiképp.*

– Igen... Meg „Mindig mindent” és „Soha semmit”...

A kis barlang lehajolva járható. Oltotta máskor is itt a szomját. Fentről, valahonnan a fennsíkról érkezik a víz, ahol óriási dolinák-tól hepehupás a táj, ahol még a legnagyobb záporok és legvadabb zivatarok temérdek vizét is elnyeli a számtalan töbör, helyenként pedig teljes patakok tűnnek el a földben az impozáns sziklák alatt rejlő víznyelők torkán keresztül, s ahol az esztenákban néhány öreg-öreg ember, akikről a halál elfeledkezett, még emlékezik arra, hogy azok a katonák sosem ettek nyereg alatt puhított húst, és nem itták a lovaik tejét, s ezért szívesen megosztja a puliszkáját meg a túróját azzal is, aki nem az ő fajtájából való. Most azonban, ebben a lélekszívárító aszályban, amikor csak a dolinák legalján zöld a fű, csak a völgyek legmélyén rekedt párában üti fel fejét néhány gomba, és a völgyben kanyargó folyó medrében is csupán lábszárközépig ér a víz, a barlangban is visszavonult a tavacska. Szilveszter előkotorja elemlámpáját, és azzal egyik kezében, kulacsával a másikban, guggolva halad előre. De a vízért végül kúsznia kell. Nem sokat, igaz. Megtölti kulacsát, megissza a félliternyi hús vizet, majd újra megtölti az edényt. A lámpa pislogni kezd. Ne csináld, tiltakozik Szilveszter, ne csináld, bazmeg. Kúszni kezd, hátrafelé, mivel megfordulni nem tud a szűk járatban. Izzadni kezd. Aztán már meg tud fordulni, s onnantól a külvilág fényének töredéke, egy kevéske beszüremelő nappal vezeti kifelé. Amint kiérek, meg kéne látnom a nőt, gondolja, legalábbis meg kellene sejtennem őt egy árnyékban, egy fuvallatban, egy madár röptében vagy egy vad osonásában. Ám odakint a nap delel, az árnyékok rövidek, a szellők alszanak...

A férfi a nőt először akkor pillantotta meg, amikor három öszszemosódó, barlangban töltött nappal és éjszaka után kijött a felszínre. Abban a pillanatban, amikor a júliusi kánikula mellbe vágta a tízfokos, nedves levegőhöz szokott szervezetét, csapta meg a feléje tartó nő látványa is. Az előbbire fel volt készülve, az utóbbtól azonban lúdbőrös lett, és átfutott rajta a remegés. Ez kevés, gondolta, inkább így: átfutott rajta a remegés, amely egy férfit élete során csupán néhányszor ráz meg. Sokkal jobb. A nő szokatlanul

otthonosan, magabiztosan s ugyanakkor kecsesen lépkedett a kőgörgögetegen, akár a kőszáli kecskéék. Hmm... Ez közönséges. ...akár a minden pillanatban ugrásra kész antilopok a szavannán. Na így. Mintha valamilyen rejtélyes erő egyenesen a férfi felé vezette, toltá volna. Tetézte a bajt, hogy a mosolyok mosolya tündöklött az arcán. Mikor már csak pár lépésnyire volt a férfitől, beletúrt a hajába – ekkor csillant meg gonoszul, akár az ördög szeme, az aranykarika az ujján. És, mint a rosszabb komédiákban, a nő egyszerűen elment mellette, továbbra is mosolyogva. A férfi meg akart fordulni, hogy lássa, ki a szerencsés, meg hogy tegyen valami vicces megjegyzést, de az a bizonyos remegés teljesen eluralkodott rajta. Érezte: ha nagy nehezen fel is emeli a kövekről az egyik lábát, a másikon egy tizedmásodpercig sem lesz képes megállni. Leült, és a bakancsát kezdte piszkálni. Rosszul léptem, mondta a pozícióját firtatóknak, menjetek csak, én várok itt egy kicsit.

Mire kijön a barlangból, Silviu nincs sehol. Nem is baj. Tovább dolgozhat gondolatban a szövegen. Három kilométer után már nagyjából kész is a női főszereplő lényege: bénítóan gyönyörű, természetbarát orvos; a többi apróság úgyis változó, ráarakódik majd az évek során az alakjára. Úgy határoz, menet közben elszív egy cigarettát, majd nekilát egy sokkal unalmasabb és egyszerűbb részfeladatnak: a férfi főszereplő elképzelésének. A gyűjtőjával babrálva nem veszi észre a követ, az egyszerű, gömbölyű, aszfaltszínű kavicsot az úttesten. Szilveszter a kőgolyóra lép. A bakancs furán mozdul, a bokája kifordul, a fájdalom elárad. Térdre esik, meglehetősen rosszul. Felállna, de belehasít a sajgás. A kurva életbe, mordul fel, ezt ülve szívom el. Addig is:

Leült, és levette egyik bakancsát. Rosszul léptem, mondta a pozícióját firtatóknak, menjetek csak, én várok itt egy kicsit. Orvos vagyok, szólt a nő, mutasd a lábad. Á, semmiség. De nem, látni szeretném. A férfi tenyerébe temette arcát, és kinyújtotta a lábát. Meglehetősen hangosan nyögött fel, amikor a nő tapogatni kezdte a csontjait. Nem a fájdalomtól, nem a bokafájdalomtól.

Miután elfricskázza az elnyomott csikket, feltápáskodik, de néhány lépés után belátja, hogy nincs esélye bejutni a faluba. Vársárnap van, ilyenkor a ki-tudja-kik-vezette rönkszállítókon kívül alig járnak más kocsik; egy-két órányit talán érdemes várakoznia az út mellett, de aztán éjjeli menedéket kell találnia. Nem meszsze, bár igaz, hogy a folyó túlszárnyán, egy nagyobb barlang szája tátong a völgyre, oda kellene eljutnia. A sérülése kétesélyes: ficam vagy rándulás. Ha ficam, akkor némi borogatással másnapra annyira helyrejön, hogy be tud majd gyalogolni a buszmegállóba. Ha rándulás, akkor nagyobb a baj, de arra is van megoldás: valahogy elvándorog az útig, kifekszik az útestre, s így valószínűleg az első arra járó kocsisofőrje felveszi és beviszi az orvoshoz. Szilveszter embermagas vascsövet vesz észre az út menti árokban. Mankó helyett arra támaszkodik, s azt használja támasznak a vízen átkeléskor is. A barlangszáját, ahol Szilveszter menedékre lelt, láthatóan mások is használják időnként: kövekkel tűzhely van elkerítve, valamennyi száraz fa is fel van halmozva. A tűzgyújtáson kívül sok teendője nincs, így tovább dolgozik a történeten. A sebesült férfi jó szereplő. Némi idővel, nagyjából több évvel később ismét megsérül. Megsebesül motorbalesetben. Nem is: inkább egy magányos kutatóúton. Ahogyan ő maga is. Lázálom gyötri majd a férfit, agóniájában levelet ír a történet nőszerzőjének. Búcsúlevelet.

Egy barlangba húzódtam, ott töltöm az éjszakát. Megrándult a bokám, némi vérömleny is megjelent. Vagy erősebben: Valószínűleg megrepedt egy csont a lábfejemben, talán el is törött. Csúnyán megdagadt a lábam, bár miután átgázoltam a folyón, a hideg víztől lohadt valamennyit. Viszont derékig eláztam. Éjjel hűvös van itt, és nincs hálósákom, se csereruhám. Összekotortam valamennyi fát, hajnalig talán elég lesz tüzelni, s a nadrágom is megszáradhat mellette. Avarból gyúrtam egy jó fekhelyet. Reggelre kiderül, hogy mennyire súlyos a sérülésem. Jó esetben holnap délre sikerül besántálnom a faluba, de attól tartok, hogy ez a kevésbé valószínű. Rossz esetben meg kell várnom, hogy valaki erre jár-

jon, rám találjon. Ennek az esélye pedig nem túl nagy. Rendben; s akkor: Orvos vagy, tudod, mit jelent idekint egy bokasérülés. Ha nem élem túl, szeretném, hogy tudd: szerelmes vagyok beléd. Sőt: Szerelmes vagyok beléd, akkor is, ha ez tucatnyi ok miatt teljesen reménytelen. Pedig mindennap, minden órában feldereng előttem gyönyörű arcod, lobogó hajad, kezeid finom mozdulatai, kimért és kecses mozgásod ebben az átkozott univerzumban. Továbbá: ...és szeretném megismerni minden íved és minden hajlatod, szeretnék bűvös és kimondhatatlan szavakat suttogni a füledbe, szeretném, hogy hajad tincsei a homlokomhoz tapadjanak, hogy verejtéked a testemen és nyálad a nyelvemen és húsdod a húsomon egyre inkább a sajátom legyen. Szilveszter különösen elégedett, mivel nem szokott ilyen nyálás dolgokat összehordani. Ezt jól meg kell jegyeznie, ezért elismétli néhányszor: ...és szeretném megismerni minden íved és minden hajlatod... s a többi.

A fájdalom és a kialvatlanság lassan s biztosan megteszi hatását, de mégsem alszik el. Legalábbis azt hiszi, hogy nem, bár valójában néha öt percekre is leesik már a feje. Táplálnia kell a tüzet, amíg bírja. A hajnalok hidegek a völgyben, és mivel a vízben gázolástól felgyorsult a benne szárba szökken nátha fejlődése, hát belázasodott, és a hideg még inkább rázza, szabályosan reszket a tűz mellett. Egy idő után szempárt vél észrevenni a tűz fénykörén túl. Kék szemeket a sötétségben. Silviu, öregem, ezek szerint nem csak hülyéskedtél... Ahogy a szemek tulajdonosa egyre közelebb bátorodik a tűzhöz, lassan összeáll egy kis méretű farkas alakja, majd a sötétségből kibontakozik a fekete szibériai husky. Hát persze, kék szemű farkasok! Eszébe jut egy két-három évvel korábbi eset: egyik télen meghalt egy kutyaszános fickó valamelyik környékbeli fennsíkon – a szánját később meg is találták, ahogy a hulláját is, de mire a mentők ráleltek, a kutyák már nem voltak a jármű mellett, mert kínjukban-éhükben elrágták a hámok szíjait, s elkóboroltak. Biztosan azóta is a vadonban csatangolnak. Egész falkányi lehet már belőlük. Silviu, a kutyák is mindig torokra támadnak? SILVIU! HOL VAGY? A

favágó persze nem szól semmit, mintha sosem létezett volna. Könnyű préda lesz így, fekve. A kutya mind közelebb kerül. Szilveszter megdobná valamivel, de csak faágak vannak a keze ügyében, azokat nem pazarolhatja el. Az ijedtség gyorsan meríti ki. Szeme már jóval többet van csukva, mint nyitva. SILVIU! Sosem létezett. Öklét a torkánál tartja. Aztán állapotában meglátja a többi, öt-hat-hét kék szempárt is a tűzön túl, eltévesztett színben villogó szentjánosbogarakként összevissza cikázó szemeket, melyek idővel összeállnak egy tucatnyi szemű, mérhetetlenül fekete és megmagyarázhatatlanul hatalmas lénné, amely fokról fokra körbetekeri Szilvesztert, mint egy füstanakonda, szorítani kezdi, eleinte csak a lábát meg a karját, majd a mellkasát is, hogy már levegőt sem tud venni, aztán elkezdi elnyelni Szilvesztert, először az öklét, aztán a karját, vállát, és Szilveszter hiába markolászik a lény belsejében, nem talál semmit, amit megragadhatna és elszakíthatna-eltéphetne, és a lény pillanatok alatt magába szippantja az egész testét is, valamiféle vérből és húsból termett örvénybe, ahol, és ezt sohasem, de legalábbis sokáig nem érti majd meg, a halálfélelem átalakul melegséggé, szeretetté és még számos érzéssé, amikre nincs szó, mert még soha senki nem tapasztalta meg. Érti, hogyan költöznek a minden sejtjében ébredt apró bizsergések a teste közepe felé, s hogyan robban szét az ágyéka mindez kicsinységek összeolvadásakor.

– Nem értem, ezt a pasas csinálja a kutyával? Te ilyeneket olvasol?

– A kutya csinálja vele. Vagyis hallucinál. Asszem.

– Jó beteg fickó lehet.

– Kificamodott a lába, és lázálmai vannak.

– Nem úgy értem.

– Hát persze, hogy nem úgy érted.

Reggel Szilveszter fekete kutyaszőrt talál mindenhol a kabátján. Éjjel bújhatott hozzá a néhány husky, meleget tartottak egymásnak a hűvös hegyi éjszakában. Ám a kutyák most már sehol.

Szerencsére a lába sokat javult, gond nélkül fel tud állni, s bicegve meg a vascsőre támaszkodva bár, de tud járni. Elindul. A története szereplőjének, a gyönyörű nőnek kék szeme lesz meg fekete haja, dönti el visszavonhatatlanul, és nem antilopéhez fog hasonlítani a mozgása, hanem egy huskyéhoz. *A nő oly szokatlanul otthonsan, magabiztosan s ugyanakkor kecsesen lépkedett a kőgörgetegen, amilyen puhán és könnyedén osonnak a huskyk a hómezőn.* Bő félórányi bicegés árán eléri a völgybeli aszfaltcsíkot, egy furgon meg is áll mellette. A sofőr út közben hallgat. Néma. Már találkoztak. A bányavállalat furgonjával elbír, a rendőrök mind ismerik már. Volt már olyan, hogy bőségesen mutogatott útközben, de ez nem olyan nap. Így tehát: *A férfit, mivel nem jelentkezett a megbeszélt időben, keresni kezdték. Ahogy ez ilyenkor lenni szokott, előre közölte a tervezett útvonalát, így viszonylag kis területet kellett átkutatniuk. Másfél nap keresgélés után ráleltek. A nő nem elsőnek ért a magán kívül lévő férfihoz, ám az ügyetlenül összehajtogatott levelet ő vette észre. A néma sofőr a vasútállomásnál visszafogott integetéssel búcsúzik Szilvesztertől.*

A történet utolsó bekezdése így is kezdődhetne: *A férfi néhány hét kórházi kezelés után meggyógyult. Ellátogatott kedvenc helyére, ahol szokásos kávéját szürcsöli. Kissé banális, de közérthető, ha valaki valahol épp egy italt fogyaszt. Semmi esetre sem sört vagy töményet. Este esetleg bort, vöröset. Vermutot. A férfi a bárnál ül, és szokásos vermutját iszogatja. A nő a kényelmesnél kissé gyorsabb tempóban közeledik felé, hátulról. A férfi nem látja, nem láthatja.*

Szilveszter felkapaszkodik a vagonba.

A nő megáll a férfi előtt, és pofon vágja. Aztán megcsókolja, kétszer. Az első egy pillanatig tart. A másik viszont hosszú, oly hosszú, hogy leírni nem lehet. És közben lassan, nagyon lassan az angyaloknak szarvuk nő és az ördögöknek glóriájuk terem. És a nő hajtincse a férfi homlokán és verejtéke a testén és nyála a nyelvén és húsa a húsán egyre inkább sajátja lesz és egyre kevésbé idegen.

– Tudtad, hogy a farkas mindig torokra támad? – kérdezi a szöveg végére jutott férj, miközben elkapja a meleg víztől még gőzölgő asszony köré csavart méretes törülköző szegélyét, és finoman, de határozottan megpróbálja lefejtetni a nedves és illatos textilt a nedves és illatos testről.

– Ne mááár!...

És hurokká harapja magát a kontinuum kígyója, és repedések nyílnak a téridőn.

Sípol a mozdony.

Egyszer, évek múltán, nem sokkal a történet megírása után egy kék szemű, fekete husky áll meg Szilveszter előtt, és nővé változik. Pofon vágja, aztán megcsókolja, kétszer, egyszer egy pillanatig, aztán viszont oly hosszan, hogy leírni nem lehet, mert nincs szó ilyen hosszú idő megnevezésére, és lassan, fokozatosan a hajtincse az őt elképzelő férfi homlokán és verejtéke a testén és nyála a nyelvén és húsa a húsán egyre inkább Szilveszter sajátja lesz és egyre kevésbé idegen. És kiegyenesednek a hurkok és betömődnek a repedések, milliószor egyetlen másodpercben – akkor.

Alagút.

Sohár Pál

Por és hamu

Cammie emlékére

*milyen mélyen gyökerezik bennünk a porból lettünk, porrá leszünk,
milyen mélyen lakik bennünk a béke;*

*mint öregedő angyszoborból lehullott darabok,
kis csoportunk nehézkesen gyülekezik.*

*mialatt idős, feketébe öltözött férfi olvas fel egy könyvből,
mialatt én elmondom az elhunyt rémálmokból szőtt meséit,
mialatt egy nagymama kettőjük gyerekkori csínytevéseiről beszél,
a vászonkendő alatt hallgat a földben ásott sír.*

*végül az öreg elszaval még néhány sort, majd felém fordul,
a letakart, árváló porcelánvázára mutat.
lekapom róla a kendőt, magamhoz veszem, néhányat lépek,
csak akkor látom, milyen mély a sír a földben.*

*le kell térdelnem, sőt, könyökölnöm is a sötét öltönyömben.
vigyázva a végső kincsre, el ne ejtsem, leeresztem a sírba.
nemcsak a vázát, engem is vonz a súlya.*

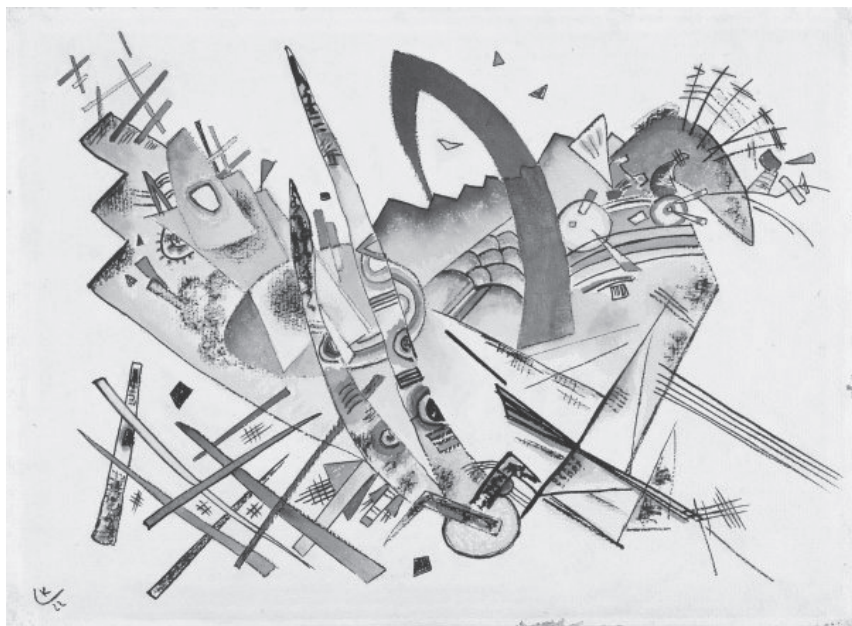
*végül az megpihen a földben, szabad lesz mindkét kezem,
feltornászom magam a serkenő zöld gyepről, a múltba.*

*megszabadultam a váza terhétől, de hiánya bennem mázsák súlya,
s újra felerősödik a domb mögött a gépkocsik zaja,
de nélküle, ki elhagyott, ez már nem az én életem moraja.*

*leseprem a port térdemről, lenn a napfény meg sem moccan.
sok port szórtak ránk a földön – mondom csendesen
az urnának a sírban,
mintha ez eddig fel sem tűnt, mintha megszoktuk volna.*

*de Ő jól emlékezett a napfényre, és mosolyt varázsolt a porból,
én könnyeket a feljajduló, boldog emlékekből.*

*a szürke sírkövek felett tündökölt a kék ég,
nem is értem, hogyan tűzhetett egy ilyen napon?
talán az Ő mogyoróbarna szemei ragyogtak a horizonton.*

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) festménye

Szilágyi-Nagy Ildikó versei

Pohár tej

(Az erény útja 124.)

*Meleg tejben feloldott gyógyszer végig
melegíti a gyomrot.*

Régóta

csinálom ezt,

és most,

hogy a sötétlő butaságból

még sötétebb

rokonok peregnek ki,

és a levetett feleségek

saját gyerekeiket süítőgetik,

zsírjukat az árvaellátás

kenyerére csepegtetve, jólesik

a meleg tej, lefekvés

előtt, a gyógyszer végig

melegíti a feloldott gyomrot.

Hányd ki, mielőtt átégetnek a hazugságok,

melyekkel tápláltak, hogy ne legyen, ahogy

belül,

kívül

sem ellenséged. A hámnak, mely

hibátlan, nem árt

a méreg.

Véletlen versek

Véletlen ego

1. Véletlen számok

51645990
75518963-1-27
75518963-9003-231-07
070651MA
2-780513-1031
84064743857
014 478 106
1978 05 13

2. Véletlen versek

*Sit down comedy az életed, a halálod
súlytalan, halál
ellen nincs orvosság, de van
a mérhetetlent számoló másodlagos
iontömeg spektroszkópia.*

*Üres a kétszemélyes koporsó melletted.
Szerelmi bánat szerelem nélkül.*

*Ülj le, most rendbe tesz, komolyan,
a méregtelenítő áldás póz.
És zöld lesz a labda, és ingyen
lesz minden ezentúl, csakhogy
órák vannak hátra, csak, hogy
rendelhess brava csevapcsicsakészítőt.*

*Szaporodik agyadban
az idegen salak,
mint vizeletben a desaminotyrosine.*

*Nincs szerencséd, ha gondolkodol, mondják
a fentiek, és látják, hogy
Leningrad cowboys menni Amaravati.*

A kert télen

*Halak úsznak a kaktuszok között.
Kitelel a fűtetlen üvegház, a kizuhant
üvegtáblák résein betüremkedik
az autók zaja. Csendes
huppanás, figyel a fekvőrendőr,
szigorú aszfaltredő a kátyúk
között. Zsákutcában
egyívű megfordulás, halottak
menetelnek a madáretető felé.*

Őstermelő

*Fiókos szekrény a délután,
az ebéd marcipán
hajasbaba, tyúkot kopasztasz,
a toll lesz a vacsora.
Zacskókban sorakoznak
a mellek, a többi nem
piacképes. Az élet
nagy kérdései
szalonképtelenek.*

Takarékos megalázás

*A csirkék a köveken szétmázolódnak.
Az ablaktörlő
surran, ide-oda röppen
a nyesedék.
A takarékos megalázás módszerei
szólnak a délutáni magazinban.
Az ülésfűtés keményen zúg,
a rádiógomb puhán kattan.
Lábatlanul ülsz a volánnál,
a fék lehetősége adott.*

Látogatás a városban

*Már a Második János Pál pápa
téren mész át, és még újabb
János Pál pápa terek
jönnek, és újra ugyanazok
a körutak, Margitok, Józsefek,
Terézek. Aztán a gumiszobába
cibálnak, de fordítva
adják rád a zubbonyt.
Szabad az út a kínzó-
helységbe, vibrálva zörög
a sound system, de végül
kidobnak, mert nincsen se
jegyed, se bérleted, és
a vajas kukorica más disznónak
pattog, nem neked.*

Öregek a váróban

*Kéne egy új pajzsmirigy
és négy vese. Az egyik
tartalékba, a másik eladó.
Épül a tajkártyavár, fogy
az angyali türelem. Elzúg
egy motoros tolószék,
dörren egy elemes nyugdíjas,
sípbal dobolja, hogy ő
a duracell-nyúl, és hogy
sose halunk meg. Szüljél,
adózzál, kell
még egy új fogsor.*

Reggeli tea

*Hangokat csöptögtetsz a fülembbe,
háromszor szólt a kakas,
dobócsillag az ébresztőóra
lila taraja. Tágul a pupilla,
az éjjelifény szembeszúr,
dobhártyát repesztő muslica,
a nappalit a macska puha
talpa döngeti.
A teában a kanál dühöngő turbina,
koccanás, keksz és csoki,
a csókkal elárulod magad,
hogy nem vagy Júdás,
sem otromba kurafi,
a szíved adidas,
bár a teád kínai.*

Biró Zsombor Aurél

Szárnyas csótány vagyok

Az épület tele van pöcsökkel, tagekkel¹, horogkeresztekkel. Jó lesz festeni rá. Hotelnek készült, de sose fejezték be, a tetejéről látszik egész Budapest. Répa fúj, én figyelek, hallok a kanna sziszegését, festékszagú a levegő. Autó lassít a kerítés túloldalán, nincs sziréna, de tutira zsaruk. Apámtól tudom, hogy így kapják el a sok csicska firkászt: nem lőhetnek ránk, utolérni se tudnak, marad, hogy sunyiban. Ha viszont elkapnak, jönnek a pofonok – csúszósak a lépcsők az őrsön, gyakran mossák fel a folyosót, mindig úgy alakul, hogy a graffitis csótányok beverik a fejüket. Csinálok egy fotót a falról, és sprintelünk. Engem még sose kaptak el, nem tudom, hány kerületben szokás verni a grefósokat. A kilencedikben biztos, de oda nem járok, apámat elég vásárnaponként látnom.

Kopaszodom, pedig csak huszonhárom vagyok. Barna csomók a párnán, fésűbe szorult szálak, eldugult kádlefolyó. Mint amikor Mirának hullott, mert diétázott és hánytatta magát. Csak rajta nem látszott. Répa nem szívát, pedig tudja. Apám szívátna, hát nem mondom el neki. A ruhásszekrénye dugig van sapkákkal, de azokat anya hordta a kemó alatt, inkább veszek újakat. Még utoljára megnöveszttem, copfba kötöm, a cél Travolta a *Pulp Fiction*-ben – az eredmény szarabb, de nem érdekel, úgyis elfogy mindjárt. Mira egyből lenyírná. Mindig nulla-kettőre állította a hajvágót, hiába fázott a fejem télen. Azt mondta, ő nézi egész nap, ő dönt róla. Én meg az övét néztem, mégse kérdezte soha, tetszik-e, ha kiszőkíti.

Apám szerint semmit se csinálok. Mivel a haverokkal lakom. Csak dolgozni, grefózni járok el otthonról. Hétből hat napon olyan felkelni, mintha villamos zötyögne át a fejemen, egyedül vásárnap nincs buli, aznap jön apám. Elvisz ebédelni, előtte körbenéz nálunk, házkutatás házilag. Nemrég talált egy feles

poharat. Kezdttem volna magyarázkodni, de kiröhögött, és ivott velünk egyet, azóta nem dugdossuk a vodkát. A füvet, a spurit igen. A festékszórókat úgy elrejtjük, hogy néha hetekkel később találjuk meg őket.

A Margit hídnál nem működik a BKV-automata, ráfirkantom a nevem. A Batthyányn nem vesz be készpénzt. A Clark Ádám téren javítják. Az ellenőrnek hiába mondom, vonogatja a vállát, hogy ha nincs se bérlet, se jegy, az helyszíni bírság. Leugrunk a megállóban, Répát majdnem odacsukja az ajtó, beintek a csávónak, rátagelek a mozgó villamosra, lövök pár képet, az utolsón látszik az ellenőr megkeseredett pofája. Biztos ugyanazt csinálja tizenöt éve. Már a termálban ázunk, de még mindig ezen agyalok, hogy apám is ilyen, három évtizede zsaru. Ha a vegán kávézóban megkérdezik tőle, kér-e mandulatejet az eszpresszóhoz, lebuzizza a pincért. Ha meghallaná, hogy füvezek, személyesen kísérne elvonóra. Répának áll a pöcse a meleg víztől, azt mondja, az ilyen embereket a gyűlölet fűti. Az enyém összemej, sose élveztem a zuhanyszexet, bárhogy erőltette Mira. Engem mi fűt? Lebukom a medence alá, a felszínen marad néhány hajszál. Jó kép lenne, ahogy lebegnek a vízen.

Több száz fotóm van Miráról. Répa szerint ez obszesszív. Nincs mit tagadni. Miatta kezdttem fotózni, miatta próbáltam meg az egyetemet is, gondoltam, gimiben nem sikerült, majd közgázon összejevünk. Mindenki röhögött rajtam, amíg meg nem hívtak nyaralni a szüleivel Athénba. Eredetileg az öccsét vitték volna, külön szobát kaptunk franciaágygal. Éjszaka hallgattam a szuszogását, és azon agyaltam, hány óra folyamatos erekció után rohad le az ember farka. Utolsó este rám mászott. Lenyomta a fejem a lába közé, negyedóra kellett, hogy végezzen. Én másfél perc alatt elmentem volna, de azt mondta, csak akkor szop le, ha leborotválom. Nem érdekelte, hogy csupaszon viskét, ő döntött erről is. Pedig a farkam nem olyan, mint a fejem, nem kellett egész nap néznie.

Nem akarok anya sírjához menni. Apám nem érti, hogy halottak napján anélkül is gondolok rá. Láttam e-bayen ötvenes Nikon

objektívet negyvenezerért, valami hülye rakta fel, fingja sincs, mennyit ér. Együtt fagyoskodik a rokonság a temetőben, apám a célokról beszél, hogy milyen fontosak voltak anyának. Mira szerint túl sokat mondom, hogy fingom sincs. Folyton piszkált, mondjam helyette: nem tudom. Fingom sincs, miért zavarta. Vagyis nem tudom, miért. Egy perc néma csend, a temető mellett zúgnak az autók. Egyszer egy ürömi házibuliból sétáltunk haza, pont errefelé találtuk ki, hogy játszunk bizalomjátékot. Mira becsukta a szemét, belém kapaszkodott, mondta, vezessem. Figyeltem, hogy kikerülje a gödröket, ha összeszűkült a járda, leléptem az útestre, nehogy megbotoljon a lábamban. A temető felénél cseréltünk. Pár másodpercig csendben vezetett, aztán kilökött az útra. Persze nem jött autó, de szar volt, hogy röhög. Nézem anya sírját. Nem érzek semmit, pedig kéne. Megszólal a telefonom, apám úgy néz rám, hogy eszembe jut, van nála szolgálati fegyver. A kocsiban ordítva magyarázza nagymamának, hogy valamilyen szinten irigylis anyát, mert amikor jobblétre szenderült, a gyereke még bent volt az egyetemen. Ha ő most feldobná a talpát, azzal a tudattal halna meg, hogy az egy szem fia eladó az Intersparban. Igazából nem a mamához beszél, de én a csajt nézegetem, aki visszajelölt társkeresőn. Hasonlít Mirára. Csak sárgábban szőke. Ha az ő haja is hullna, úgy nézne ki a kádlefolyó, mintha fürdés közben csibéket fojtanánk vízbe. Apám engem visz haza utoljára, nagyokat hallgatunk végig a rakparton. Leparkol, de nem enged ki, belefog, hogy aggódik, mert nem tartom kézben a dolgokat, muszáj csinálnom valamit, legalább a rendőrsulit kezdem el, intéz mindent, csak próbáljam meg, különben egész életemben lebegni fogok. Így mondta: ellebegem az életem. A nyelvem hegyén volt, hogy ilyen ez a csótánylét, szárnya nő az embernek, ha túl sok falat összefirkál.

Sodródok, ebben igaza van apámnak. Nem mozdulok, történnek velem a dolgok. Vonatot festünk Répával, bekerül a hírekbe, a polgármester fogadkozik, hogy növelni fogják a rongálásért kapható letöltendőket. Összejön egy csaj, izmos a hasa, egyszínű a feje az arcfestéktől, tők jól el tudom képzelni, hogy nem őt du-

gom, hanem Mirát. Apámmal Forma–1 futamra megyek, ököl-lel veri a dudát, és üvölt, hogy a kurvaistenért nem halad a sok balfasz. Mindenhez ez a hozzáállása, rákiabálni a problémára, vagy ütni, amíg megszűnik. A rendőrségen működik, egy csőtörést, dugulást is meg lehet vele oldani. A családdhoz kevés. A kocs ablakán kiadok némi aprót egy csövesnek. Azt mondja: sose hagyjam abba, amit szeretek. Nem fogom, a fotózás nem olyan, mint a közgáz, hogy csak úgy felhagy vele az ember, ha már nincs miért járni. Vagyis hogy nincs kiért. A fényképezőm nem fog itt hagyni, hogy Amszterdamban szerezzen diplomát.

Anya sapkáin és kalapjain próbálgatom az új objektívet. A perspektívával játszom, egy barna borsalinót lefotózok tíz-tizenöt beállításból. Mira sose akarta megérteni, nem mindegy, mit honnan lát az ember. Apám talán akarta, de neki se sikerült. Nyolcévesen adott először fegyvert a kezembe, elbőgtem magam, amint meghúztam a ravaszt. Nem értette, mi a baj, bele se gondolt, hogy megijedtem a hangtól, a visszarúgástól meg attól, hogy az ember formájú céltábla pisztolyt szegez rám. Én sem értettem őt, fogalmam nem volt, miért komorodik el, amikor elmesélem, hogy a rajztanárnő szerint tehetséges vagyok, ha sokat gyakorlok, igazi művész lehet belőlem.

Répa fest, nekem kéne figyelni, de be vagyok tépve, a város felett lebegő kondenzcsíkokat fotózom, nem veszem észre a rendőrautót. Neki mindegy, a háromszázazres bírságot ledolgozza a keresztanyjánál, de én megszívom. Apám a kihallgatóban vár, pedig nem a kilencedik kerületben kaptak el. Háttal áll nekem, ingatja a fejét. Nem akarom, hogy megszólaljon, jobb lenne, ha leesnék a lépcsőn, vagy elcsúsznék a folyosón. Azt mondja, fel se fogom, milyen ciki ez neki, hogy az ő fia, meg a graffiti, meg a marihuána. Nem érti, mit rontott el, mindent megadott nekem, fizette a két elpazarolt évet a közgázon, utána is támogatott, mehettem volna kertészetre, műszakira, a rendőrsuliban meg tényleg mindenkit ismer, nulla tanulással vitorlázhattam volna kényelmes állásig. Valamiért nem teszi hozzá, hogy a művészeti egyetem prospektusát el se olvasta, úgy jelentette ki: a fotográfia

büfészak. Leül velem szembe, masszírozza a halántékát, mondja, *ha anyád ezt látná*. A folytatást nem hallom, koncentrálok, nehogy visszaszóljak, mert itt hagy, és kaparhatom össze én is a háromszázezret. Feláll, ennyi, ő végzett velem, most segít, de ezentúl ne hívjam, ne keressem. Az ajtóban még megáll, elmoztyogja: *nem tudom*. Ez az egy közös bennünk. Talán öröklődik a nem tudás. Lehet, az én gyerekeim is huszonnégy évesen fog kopaszodni, és ő se tud majd semmit.

Hajnalban kelek, mindenki alszik. Répa keze hányásba lóg, mellette két meztelen csaj fekszik egymáson. Csinálok róluk képet. Lesétálok a Duna-partra, kavicsokat dobálok a folyóba. Répa délben hív, talált egy megmászható társasházat. Hárman megyünk, egy sráccal a filmművészetiről. Fellépcsőzünk a hatodikra, onnan két rozsdásodó létrán a tetőre, és előttünk hever a város. Leveszem a sapkám, arcomba fújja hajam a szél. Már a vállamig ér, de nagyon ritkás. Ha hazamegyek, lenyírom kopaszra. Répa fúj, lövök pár fotót, a napfény megtörik a Bazilikán, azzal szórakozom. A filmműves srác elkéri a gépem. Röhög a két meztelen csajon, egy-egy beállítást hosszan bámul. Kérdezi, hol tanultam. Rázom a fejem. Arra gondolok, itt kéne bizalomjátékot játszani. Ha én vezetnék először, lelökném Mirát, hadd zuhanjon harminc métert. Jólesne most hallani, ahogy sikít. A srác mondja, hogy operatőrt keres, nincs-e kedvem kipróbálni, ha rendszeren csináljuk, pénz is lesz belőle. Vállat vonok, miért ne lenne. Bár nekem nem pénz kell. Valami más. Jó lenne már megtalálni, csak hát nem tudom, mi az. Fingom sincs, hogy őszinte legyek.

¹ A graffiti festékszóróval készült igénytelenebb válfaja a *tag*, a művész aláírásának tekinthető

Varga Melinda versei

a jóság kékitője

Édesanyámnak

*anyám arca májusi kert,
sötétlila orgonák méze,
dereka fürge hajnal,
veritéke édes,
akár a hegyi tavak,
holdsárga arcában
átvirrasztott éjszakák.*

*gőzölgő fazekak,
koszos tányérok,
mosatlan ruhák,
befizetésre váró számlák között,
rendetlen gyerekszoba dzsungelében
bőrére barnult az egyedüllét.*

*anya rózsaaarca,
ha mosolyogni látott,
apró tükör
elrontott szerelmeimben,
és örömeim karmájában.*

*jóság és szelídség
kékitőjét az égen,
május első vasárnapján
anyaszívből varrta az Isten.*

Képzelt séta Gyergyóban

Édesanyámnak és Nagymamámnak

*Az orgonák a bácsi dombok alatt
korán elnyílnak,
méz csurog hetek óta az ereszek alatt,
és nyitott ablakkal alszanak a melegvérű polgárok,
mezítlábas jókedv kígyózik
micsszagú völgyben.*

*A székely tulipánok lusták,
kényelmesek a nárciszok,
rózsák júniusra tartogatják
kényes szirmukat,
sötétlila, csokros orgonabokrok
dédanyám kertjében félig csukott
szemmel várják a tavaszt.*

*A gyerekekkel álmodom,
nagyzüleim udvarán
nyári pancsolásokról,
erdei sétákról,
gombagyűjtésről,
sűrű málnavésről.*

*Nagyanyám finom almatortája
szétomlik a számban,
esténként Miatyánkot tanítja nekem,
majd lefekvés előtt
mesél a gonosz rókáról,
és a sajtos nyusziról,
minden este más történetet talált ki,
költő, csak nem tudja magáról.*

*Élénkzöld, harmatos fű,
pitypangtól sárga rét,
fenyőillat,
hetes csibék napfürdője,
hirtelen viharok
haragos villámokkal,
hetekig tartó makacs esők.*

*Ebben az álomban
hétéves vagyok újra,
kézen fogva megyünk
iskolába anyámmal,
elkísért, hogy ne féljek.
A falusi szabadság után
nem ismertem ki magam
a városban,
idegen volt minden utca,
az iskolában
nem voltak barátaim,
bezárkóztam,
a tudást sem engedtem el magamtól,
ha felelni kellett.
Emlékszem, a nagy I-nek
kifelé kanyarítottam a fejét,
ezért egyszer jól kikaptam,
a szépírással, a logikus gondolkodással,
na meg a sporttal is hadilábon álltam,
de majdnem forradalmasítottam a matematikát,
újraírtam az összeadás művészetét.*

*Később az álmok,
az este világa csigázott fel,
az átolvasott nyári vakációké,
és ha a Mikulás könyvajándékot
tett a csizmába.*

*Anyám csak a kedvenc étellem főzte,
annak árán is, ha családi cirkusz lett belőle,
én voltam a legdivatosabb csaj az osztályban.
A lányos anyáknak mázsás a terhük.*

*Ébren vártam haza a munkából,
lestem az óra lassan mozgó mutatóját,
imádkoztam, kóbor kutyák ne állják útját.
Ha éjszakás volt, mint bátor viking
húztam fejemre a paplant,
nem féltem a sötétből,
elhitettem magammal,
ő a legjobb barátom.*

*Csokorba kötöm a falu orgonáit,
méz illatukat elküldöm a székely,
hamis tavaszba,
a tekintélyt parancsoló,
magas hegyek közé.
Kezüket megcsókolom,
gyermeki, tiszta szívvel.*

Frideczky Katalin állatmeséi

Csapda

Sötétedik. Egész nap nem ettem. Éhes vagyok. Összevissza keringek, de sehol egy jó falat, vagy legalább korty... Megpihenek egy kicsit itt, a parkban. Nézem az alkony fényeit. Szép. Szeretem a természetet. De ez itt egy város. Zajos és bűdös. Egy törött támlájú pad lábánál verébcsapat zsibong. Száraz kiflivéget cibálnak erre-arra. Felfuvalkodott, ostobán burukkoló galambok tipegnek oda. Ők is beszállnak a kenyérharcba. Hol az egyik kaparintja meg, hol a másik, de elvinni egy se tudja. Leginkább csak egymást zavarják. Fel-felröppennek, hogy aztán újra leszálljanak, és kezdődjön minden előről. Nincs kedvem beszállni. Valami szaftosabbra vágyom. Kiszáradtam. Lehunyom a szemem.

Meglódul az esti szellő. Beleszimatolok a levegőbe. Finom illatot hoz felém. Vajon mi lehet az? Egyre erősebben érzem. Most már világos: sörszagot hoz a szél! Szeretem a sört. A szomjat is oltja, az éhet is elveri, és kellemes bódulatot okoz. Akár a nektár! Behunyt szemmel is megtalálnám.

Már itt is vagyok! Hamar kiderül: a sörhöz nem egyszerű hozzájutni. Az asztal közepén áll egy öblös, vékony nyakú edényben. Nem pohár, nem korsó, de nem is palack. Olyan, mint egy demizson, csak lábakon áll. Hasonlít a petróleumlámpára, csak nem olyan hosszú a nyaka. A petróleumlámpával egyszer megjártam, fentről azóta sem közelítek meg hosszú nyakú edényeket. Hál' Istennek ehhez az edényhez alulról is hozzá lehet férni. A lábai között bőven van hely. Könnyedén bejutok. Körülnézek. Széles szájú tartály áll előttem. Ilyen lehet egy vulkán kürtője. Körülötte tágas folyosó. Néhányszor körbejárom. Biztonságosnak tűnik. Benézek az edény alá. Száraz. A sör nem az abroszra csöppent ki, az illat nem onnan jön. Főlnézek. Az üvegmennyezeten átdereng az aranyszínű nedű. Főlöttem ringatózik. Mintha a napba néznék! Izgató közelségből árad felém az illata. Hozzá

kell jutnom, mindenáron! Lassan végigtapogatom az edény falát. Hűvös és síkos, ám az illet megmászni nekem gyerekjáték. Ha az oldalán felkapaszkodok, bejutok a kürtő peremére, ahonnan lelátni az aljára. Ott ragyog a mámorító illatú, sárga tenger! Már semmi nem állja az utamat! Fölé hajolok, és boldogan habzsolom az életmentő italt. Tartanom kell magam, hogy bele ne szédüljek! Ismerem a mértéket. Az itallal vigyázni kell! De ha már ilyen szerencse ért, száraz torokkal nem távozom.

Na, eleget szürcsöltem, most már mehetek. Kimászom a tartály peremére, és lendületet veszek. Csak át kell jutnom azon a tágas folyosón, ahol az imént már jártam, és amit biztonságosnak ítéltam. Nekilódulok a fénynek, ahogy tanultam. Valami keménybe ütközöm. Eltévesztettem a kijáratot? Nem értem. Megártott volna az ital? Nem! Az értelmem tiszta, a látásom jó, felfrissültem, és erőm teljében vagyok. Mi lehet az akadály? Hiszen ez semmiség, ezerszer kijutottam már ilyen helyekről. Látom a fákat, a kint repkedő rovarokat, az utcai lámpát. A levegő kristálytisztán hívogat. – Mindig a fény felé, mindig csak a fény felé! – tanítottak. Még egyszer nekigyürkőzöm. Újabb ütés. Ez fáj! A mindenit! De hát mi történt, ki érti ezt? A levegő nem fáj! Az nem lehet, hogy ez a vacak kifogjon rajtam! Újra és újra neki-vágok. Talán a lendület nem elég erős? Valami folyton visszalök. Egészen elkábultam a sok ütestől. Szédülök. Nem bírok megállni a lábamon. Rogyadozva hátrálok. A mézszínű tenger egyre közeledik, belezuhanok. Úszni próbálok, de a sör elbódít. Erőm a végére jár. Feladom. A hátamra fekve, az edény felső, szűk, ke-rek nyílásán át megpillantom a fák lombjai közt átsejlő tintaké-eket – arra kellett volna tartanom. Kihunyó tudatom még észleli a mellettem háton fekve úszkáló sorstársaimat. Szófoszlányok jutnak el hozzám a végső révületben...

– Mit szólsz, öregem, milyen nagyszerű légycsapdát csinál-tam? Dupla falú, hasas flaska!

A kutya

A kutya egy ideje a menhelyen lakott. Van annak egy éve is, hogy valaki behozta. Az országút szélén találtak rá. Nyilván kitették egy kocsiból. Ki tudja, mióta várta már, hogy visszajöjjenek érte. A szőre összeragadt a bogáncstól, sovány volt és reményvesztett. Az autó, amely megállt mellette, nem a gazdájaé volt, de olyan kedvesen hívogatták, hogy lassan előjött, és hagyta magát megfogni. Az emberekbe vetett bizalom még nem veszett ki belőle. Nem feltételezte, hogy rossz szándékkal vannak iránta. Elhagyását is inkább tévedésnek gondolta. Hibának, amit ki lehet küszöbölni. Ezek is talán azért jöttek, hogy a gazdájához visszavigyék.

A menhely nem okozott neki csalódást. Átmeneti szállásnak gondolta, ahol ellátják, kivakarják a koszból, előkészítik egy jobb sorsra. Barátságos kutya volt, a menhelyi életbe is hamar beilleszkedett. Jóban volt a többi kutyával, a gondozókra úgy tekintett, ahogy az emberek szoktak a szállodai személyzetre. Nem volt oka panaszkodásra, bár néha elvonult egy sarokba, és borongva emlékezett – vagy éppen álmokat szőtt, ki tudja. Ha látogató jött, ő is a kerítéshez szaladt, kellett magát, talán elviszi valaki. Miután ez sokadjára sem következett be, óvatos lett és visszahúzódó. Fejét lábára hajtva naphosszat gunnyasztott, és csak néha pillantott fel, akkor, ha szóltak hozzá.

Egy nap látogatója érkezett. Bejött a kerítés innenső oldalára, és leguggolt mellé: Szervusz, kutya, neked meg mi bajod, miért vagy ilyen bánatos? A kutya fölfonta a szemöldökét, de nem mozdult. A vendég kinyújtotta a kezét, és tovább próbálkozott. De a kutya nem reagált. Annyiszor lelkesedett már hiába. Megvárom, mit akar ez az ember, nem fogok elébe menni. Nem mert örülni. A látogató másnap is eljött, és hosszan beszélt hozzá. Kellemes hangja volt, jólesett hallgatni. A kutya csak akkor állt föl, amikor az ember már elment. Hosszasan nézett utána a kerítés rácsán keresztül. Jó illata van a kezének, és kellemes a hangja. Tetszik a járása is, fel tudnám venni a ritmusát. Az illető ezután mindennap eljött. A kutya már a kerítésnél várta. Sok

időt töltöttek együtt. A látogató nagyon kedves volt, néha apró ajándékot is hozott. Hol egy teniszlabdát, amit dobált neki, hol egy jutalomcsontot. Teljesen magához édesgette a nemrég még oly gyanakvó, sérült lelkű állatot. A kutyában új remények ébredtek. Tartozni fog valakihez, otthona lesz, szeretni fogják. Nem bánta volna, ha már a kerítésen túl szaladgálhatna ezzel a kedves emberrel, akiben már-már a jövő gazdáját látta. De a vendég csak a menhelyen játszott vele.

Egy nap aztán nem jött. Másnap, harmadnap sem. A kutya mindennap várta. A megszokott időben a kerítéshez szaladt, és az utat kémlelte. Eleinte reménykedve, hátha megint csak tévedés történt. De hetek elteltével be kellett látnia, hogy hiába vár. Nem értette a dolgot, hiszen olyan kedves volt az az ember. Miért jött, ha végül elmegy? Miért foglalkozott velem annyit, miért volt kedves, ha nem akart magával vinni? Ilyen és ehhez hasonló kérdések foglalkoztatták a kutyát, miközben fejét lábára hajtva naphosszat gunnyasztott. Nem tudhatta, hogy a „Hospitalizált kutyák újraszocializálhatóságá”-ról szóló etológiai tanulmányhoz szolgáltatott hasznos gyakorlati anyagot.

Kemény Gabriella versei

Öt nap Prágában

1

*szívig lecsupaszítva
tekergék körülötte,
lámpaernyő-csend
és függönysötét:
te vagy a középpontom*

2

*a zakód zsebeiben keresgélsz
pedig azt mondtad,
ma nem dohányzol,
együtt gyújtunk rá,
utána kavarog az illatod,
érezem, esni fog.*

3

*keringözünk a borozóban,
gyűrött szalvétával töröld
az átázott füzetemet,
a zene jó, de te megint
csak a csempéket jegyzed meg
az egész hangulatból,
nem tudod miért.*

4

*Isten nekem ma
orgazmus és karamellatorta.*

5

*lefürdetett a folyó,
megágyazott a dombtető,
altatót kopogtak hazáig a kavicsok,*

*a falépcsők leoltották a villanyt,
a kapu csendre intette az utcát, végül
elfoglaltad a helyed az éjszakában.*

6

*zuhanyozol, hallgatom
ahogy a testedről
patakok csorognak,
idekint várok rád,
lefolyó lennék alattad,
csak hajolj fölém.*

Csikkek

1

*Fuldokló kismadarak járnak a fejedben:
a szálló pihék, a mozdulatlan ég.
Sírni sem tudtál utána rendesen.
Benned ragadtak a lélegzet emlékei,
a még ki nem fejlődött hangszálak
kiabálásának hiánya.
Páncélodban hallgatsz, de mutatod
hogy combtól lefelé meg deréktól felfelé
készzen állsz a folytatásra.*

2

*És most úgy nézel, mint aki
az egész életét kocsik hátsóülésén
akarja tölteni. Bőrhuzathoz
tapadt, nyirkos háttal szeretnél
rugózni, hogy minden alkalom után
ugyanazt mondd: a dohányzásról
nem leszokni kell, hanem a rágyújtások
pillanatának pontos idejét és helyét felejtani.*

*Azt hiszed, ha megtanulsz nem emlékezni,
felnőttté felejtet magad?*

3

*Újraszámoltam az életem,
minden találkozást, minden
teraszt, minden konyhaszagot
az összes szeplőt és telefoncsörgést
hívóazonosító képpel együtt
csak hogy elégedetten mondhassam,
hogy elégedetlen vagyok.
Nem sikerült.*

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) grafikája

Shrek Tímea

Jack dala

*Ringyók után koslattam éjjel,
Szerelmem bennük oly kevés.
Röppentek, mint a varjak széjjel,
Ha egyikükben járt a kés.*

*S így Londonban, ha jó az este,
A szajhák ülnek vackukon.
Én mégis járok őt keresve,
A sarkon vár rám, jól tudom.*

*A Whitechapelben láttam őt meg,
Vörös haja felizgatott,
A sikátor falához dőltek
Az olcsó testű koldusok.*

*Kértem, tartson velem az éjjel,
Három penny a mulatság.
Mondta, s a pénzt előre kérte,
Bezártam hintóm ajtaját.*

*Bíbor bársonyban ült az árva,
Ajka édes volt, mint a méz.
Tudta, hogy aznap lesz halála,
Gyilkosa, ki szemébe néz.*

*A macskakő hangosan puffan,
Míg apró teste hull reá.
A Scotland Yard sípjait fújja,
És nem találják Jack nyomát.*

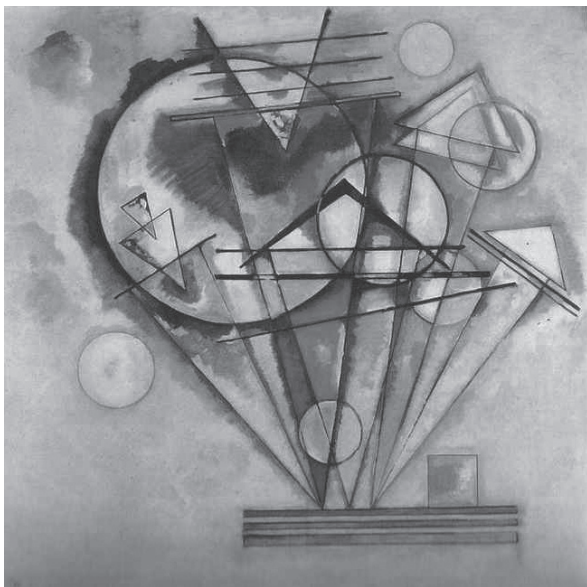
*Zsidók falán virít a kréta,
Az üzenetem nem kevés.
Legyen számukra is egy példa,
Hogy hol folyhat ki minden vér.*

*Nyomomba száz meg száz kopó lép.
Találnak majd egy bűnbakot,
Nyugodt vagyok, de mégis érzem,
Fülembe puskacsó szuszog.*

*Egy vesét a csomagba tettem,
Címzett a nyomozó volt talán.
A maradékot mind megettem,
Így nem találták Jack nyomát.*

*Londonban, ha leszáll az éjjel,
A kamrában akadna máj.
Felszolgálnám estebédre,
És megköszönné jó anyám.*

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) festménye

Abafáy-Deák Csillag rövidprózái

Villamospótló

Kázmérnak még a halála is csendben történt. Semmi panaszkodás, hosszantartó betegség, agónia. Egyik késő őszi reggelen a külvárosi villamosmegálló padján találták meg. Egyenesen ült akkor is. Fegyelmezetten. Egy utas leült mellé, és ahogy véletlenül hozzáért, Kázmér lefordult a földre. A férfi éleszteni akarta, de a test teljesen merev volt, már több órája halott lehetett.

Amikor Borihoz eljutott a hír, hogy rátaláltak férjére, akit már este óta kerestetett, belekiabált a telefonba, az ő Kázmérja soha, de soha nem ül villamosra, még a fejét is elfordítja, ha közelében járnak. Az elektromossággal lehet valami baja, azért kerüli az ilyen járműveket, bár igaz, hogy sose magyarázta el az okot. Bori nem szeretett kérdezősködni. Ha kérdezett valamit a férjétől, a kapott választ nem értette. Eleinte megismételte a kérdést, ilyenkor még bonyolultabb válaszokat kapott. Kázmér sose beszélt ingerülten, csak amikor felelet közben Borira nézett, úgy tűnt, mintha a felesége háta mögött is látna valakit. Az asszony gyakran megfordult, de sohase vett észre senkit ott. A férfi zöld szeme meg sem rebbent, és nem kérdezte meg, miért forgolódik a nő, mit keres a háta mögött.

Húsz év házasság alatt egy hangos szó sem hagyta el Kázmér száját. Kezdetben felesége még meg-megemelte a hangját, de hamar belátta, egyedül nem lehet veszekedni. Megszokta a kellemes csendet, férje ugyanolyan udvariasan viselkedett, mint ismeretségük elején. Mindent kiszámított, és ez Borinak kényelmes volt, kivéve a szexet. Annak is megvolt az ideje, hetente kétszer, kedden és pénteken. Szabadság ideje alatt háromszor, hétfőn, szerdán, szombaton, és minden alkalommal öt és fél percet tartott. Se többet, se kevesebbet. Ezt onnan tudta az asszony, hogy egyszer, amikor nem volt kedve ehhez, de Kázmérral nem merte közölni, az éjjeliszekevényen

álló világító órát figyelte. Akkor soknak tűnt az öt és fél perc. Legközelebb már nem akarta stoppolni az időt, de akkor annyira rövidnek tűnt az időtartam, hogy akaratlanul is az órára nézett. Ugyanannyit mért. Még néhányszor ellenőrizte a dolgot, de Kázmér belső órája tökéletesen működött, mint mindene. Bori belenyugodott, barátnői amúgy is irigyelték, hogy milyen figyelmes és ráadásul hűséges férje van. Kázmér sose maradt ki, nem járt el kocsmázni. Borinak csak az tűnt föl, hogy a munkahelyéről hazafelé túl hosszú ideig tart az út. Férje annyit mondott, lassan járok, mindig gyalog, és közben levegőzők. Italszagot nem lehetett érezni rajta, így az asszony beletörődött, hogy későn vacsoráznak.

Aznap este hiába tette fel kétszer is melegedni a vacsorát, a férfi csak nem érkezett meg. Éjfélkor telefonált a rendőrségnek, ahol kinevették.

Megszólalt a kapucsengő, barátnője, Lili viharzott be a szobába, szipogva megölelte Borit, és fülébe súgta: a tévében, a reggeli hírekben azonnal felismerte Kázmért. Az asszony lehurrogtá, ez nem lehet igaz, férje közelébe se megy a villamosoknak, még hogy ott ült a megállóban. Lili nagyot sóhajtott, majd beszélni kezdett. Többször látta késő délután Kázmért. Nem a megállóban, hanem a villamoson. A vezetőfülkében állt, a villamosvezető nő mellett. Először azt hitte, talán érdeklődik valami cím után. De következő alkalommal megint látta, hogy a férfi a vezetőfülke mellett áll – de nem az otthona felé tartó szerelvényen. Nem mesélte el Borinak, úgyis kiderül, ha valami komoly van. Következő alkalommal Lili nem szállt le a háza előtt, hanem a hátsó kocsiból figyelt. A végállomásig utaztak. Mindenki leszállt, csak Kázmér és a nő maradtak a kocsiban. Bori ráordított Lilire, miért nem mondd, mit csináltak a kabinban, talán le is oltották a lámpákat, hogy is láttad volna. Nem oltották le. És? És csak ültek egymással szemben. És? Beszélgettek, csendesen, mindaddig, míg újra el kellett indítani a villamost. Még néhányszor megfigyeltem őket, ugyanazt láttam, nagyon unalmas volt, aztán el is felejtettem. Tegnap egyébként hosszas áramszünet volt a vonalon, villamospótlóval utaztam haza.

Főz, süt

Mikróban sütöm az almát. Nem magamnak, ki nem állhatom. János él-hal érte. Meghal? Lehet, hogy most igen. Legutóbb párázson sütötte az almát, fenn a Normafánál, szeptemberben, még tartott a nyár. De hol van az már... Tudhatta akkor is, hogy nem szeretem, mármint nem őt, hanem az almát, se nyersen, se másképpen. *Elvásik tőle a fogam, de majd ha protkóm lesz, akkor talán*, vigasztaltam Jánost, mert nagyon szomorúan nézett rám. Nem adta fel. Kínálta minden formában, minden alkalommal. A kezemet is megkérte, főleg amikor meglátta, milyen szép kertem van. *Ilcsikém*, képes volt így szólítani, *Ilcsikém, ide aztán lehet néhány szép almafát telepíteni*, és már sorolta is az almafajtákat.

Nekem csak a zöld alma jutott eszembe, ahogy a reklámokban beleharapnak az ínysorvadásosak, és vérnyomot hagynak a fehér húsán. Mert az almának is húsa van. Alma János, gondoltam, ahogy Erdélyben mondják, ha valami dugába dől, de János rá se hederített az ellenállásomra, *csak egy falatot, Ilcsikém*, mondta, és az orrom alá dugta a gyümölcsöt, úgy, mint kiskoromban nagymama, aki gyakran futott utánam a tökfőzelékkel. Sose ért utol – János viszont igen. Én nem futottam el tőle, tetszett a szép szőke feje, az is, hogy szorgalmas a munkájában, és olyan kitartó a leánykérésben: többször is megkérte a kezem.

Amikor a túlórázása egyre gyakoribb lett, gondoltam, én is kedveskedek neki, ha már ilyen makacsul ellenállok alma ügyben, sőt még a házasságért sem lelkesedem, ezért váratlanul beállítottam a munkahelyére, kezemben egy tál piros almával. Az én Jánosom dolgozott. Keményen. Az íróasztalnál ült, szembe vele, háttal az ajtónak a Tündérke nevű munkatársa. Az asztalon. Azt csak elképzeltem, hogy mit láthatott Jánosom szemmagasságban, vagy azt is mondhatnám: szájamagasságban. Nem kiabáltam, még az ajtót se csaptam be, úrilánynak nevelt az anyám, hogy az lettem-e, nem tudom. Az almák szétgurultak, csak a tál csörömpölését hallottam.

Hetek teltek el, hogy nem beszéltünk egymással. János kitarátóan sms-eseket küld, környékez, főz, ne álljak boldogságunk

útjába. Tudom, ilyenkor is van nála alma, megkínálna vele, ha mellette lennék. De nem vagyok mellette. A méregdrága almás laptopomat is lecseréltem. Sok baj volt már e gyümölcs miatt. A minap mit látok az egyik könyvesboltban? Még a kis kezdő írócska is ezt az ócska motívumot használja fel borítónak, hátha eladhatóbb lesz a könyve, igaz, ott az almának körte árnyéka van, a körtét meg nagyon szeretem.

Addig főzött engem János, míg arra gondoltam, hogy én sütök neki valamit. Ma van a születésnapja. Meghívtam magamhoz estére, és jeleztem, ne hozzon almát. Lesz. *Jaj, Ilcsikém, ez maga a paradicsom.* Nem szóltam semmit, azért ne menjünk vissza a bibliáig, de ő amúgy se erre gondolt. Eszébe sem jutott, ahogy eddig az sem, hogy az Ilona nevem inkább Helén vagy Heléna, de semmiképpen se Ilcsi.

Sül az alma a mikróban, az illata sem tetszik, émelygek tőle. De majd kárpótol mindezért a látvány, amint János ujjai közül kifolyik a gyümölcs...

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) festménye

Bíró Tímea versei

A tagadás cselekvése

Ásatás

Blöki mindig elássa a csontot, és hetekkel később megkeresi, hogy jóllakjon vele. Edit szerint isten azért temette anyámat a föld alá, hogy kiássam, így akarja elérni, hogy kutya legyenek. Napok óta figyelem Blökit, és egyre jobban együttérzek vele.

Gyász

A csutkaszedés közben belemarkoltam a fészerben egy döglött kispatkányba. Kiáltozva szaladtam be, és a hányingerrel küszködve kértem anyámat, hogy vágja le a karomat. Anyám nevetett, miközben sajnált, majd kiment teleszedni a vödöröt. A fészer mögött a patkányanya nem menekült, nem rombolt, tűrte, hogy dolgozzon benne a gyász.

Zihálás

A part legalján voltunk, amikor jobbra nézve megpillantottuk a tűzbe borult házunkat. Megijedtünk, hogy valami rosszat tettünk, próbáltunk hazarohanni a csúszós úttesen. Nem értettem, apám hogy ihatott annyit, hogy felgyújtsa a házat. Odaérve láttuk, a házban sötétség, apám a kocsmában. Egyre jobban féltünk a világosságtól.

Fulladás

Kedden és pénteken este Bözsi néniéktől hoztuk a friss tehéntejet. Ültünk az asztalnál, nem volt otthon kenyér, ezért csak tejet kanalaztunk tejbeaprított kenyér helyett. Anyám bekötözött kézfejjel számolta a repedéseket a faasztalon, ismét az ólajtón csattant a lélek. A légyragasztóról be-

leesett egy légy a tányéromba, és nem volt kenyérhegy, amire felkapaszkodva megmenekülhet.

Ültetés

Edit ma nálunk alszik, hogy egyenletesen lélegezzon. Nem engedik hazamenni, mert a szülei szíjat hasítanának a hátából. Egész éjjel korog a gyomra, de reggel nem éhes. Jólalakik rémálmokkal. A gyámhivatal majd keres valakit, aki magához veszi Editet, és nem sajnálja tőle a reggeleket és az életet.

Dagály

*képzeld anyám
milyen viccbe botlottam ma
kedden tartják
a mellrák elleni
világnapot
hirdeti a sajtó és a gyógyszertárak
hogy lesz vizsgálat előadások sokasága
mert szabadkán is annyi a daganat mint
az égen a csillag
nem győzünk haladni a sok csomópontban
de gombolja csak vissza az ingét gyorsan
mert a kórházban nincs lehetőség
mammográfiára
hónapok óta be van dögölve a drága
úgyhogy nővessze csak szépen tovább
azt a borsószemifjat hadd barátkozzon
a tüdővel a májjal
szétterülnek a női bokák között az
elszaporodott csillagok
a szabadkai daganatok*

összeomló ruhásszekrény

*nem szégyen a merülés gyermekem
s míg én tovább egyensúlyozom a felszínen
anyám nyitott szájába rákok özönlenek
egy életre-halálra elfoglalják a testét
erre a súlyra azért van szükség
mondja isten hogy ne szálljak el
magát óvja mert tudja ha felérnék hozzá
kiszabadítanám az összes anyát katonát
másodpercek alatt lakatlanná változna a mennyország
ha tudnám anyám hogy egyszer boldog menyasszony leszek
az életemet már most neked adnám
nem tudom mi akad meg folyton a reggelekben
mint a fedő amikor melegítené a fazék tartalmát
de mintha a oxigénhiány folyton ledobná
nem törik csak ütődik
nem szakad csak gyűrődik
nem hal meg csak haldoklik
amíg ő alszik én rombolok
négy óra harminckét perc ébredésig
nem jutottam el az ágyig
így a párna helyett az előszobában
nyerítettem bele anyám halálába
várják a ruhákat a patológiára
de annyi kedvenc ruhája volt
és csak egy teste egy halála
azt mondták fehér ingbe
de az olyan mintha ünneplőbe
és nem akarom még jobban
a mellébe gombolni a rákot
azt mondják hátul félbevágják
nem kell hogy összeérjen
a halál félbevágja az élőket*

Mirtse Zsuzsa meséje

A mészkőbarlang tündére

Azon a vidéken, ahol egykor gyakran jártam, mészkőhegy tornyosodott a kanyargó folyó fölé. Nem ért az égig, de én hatalmasnak láttam. Sokszor barangoltam ösvényein, marokszámra ettem a dércsípte csipkebogyót, galagonyát. A hegy titkos barlangokat rejtett, oldalában pedig üregek tátongtak, karsztos üstök, melyek a hegy szemeiként bámulták a mindenséget, figyelték az idő lassú folyását. Egyik ilyen barlangban egy láthatatlan tündér lakott. Éjszakánként kiült valamelyik sziklára, és sóvárogva nézegette az emberek országát. A vidéken, ahol egykor gyakran jártam, egy gonosz varázsló uralkodott...

*

Minden fának és minden pataknak megvan a maga tündére. Belájuk a réteket, otthon vannak az erdők lombkoronái között, a folyóvölgyek nyárfaligeteiben, az égerlápokban, a hegyek sziklatornyos palotáiban. Egyedül a barlangokat kerülik. Nem nekik való hely az. A barlang sötét, nyirkos világ, denevérek laknak bennük, oda csak büntetésből kerülnek tündérek. Legalábbis így hittem sokáig.

A tündéreknek nincs gazdájuk, éppen ezért sokan úgy gondolják, hogy egy kicsi mindenkinek jut belőlük, ahogy a vízből és a levegőből is. Nappal közöttünk kóborolnak, mert nagyon szeretik a fényt, abból táplálkoznak, attól erősödnek. Kevesen láthatják meg őket – de aki egyszer is megpillantotta valamelyiküket, sosem felejtí el, bár bizonyára azt hiszi, csak álmodott. Én láttam, sokszor láttam egyiküket. Azt, aki éjszakánként egy nyárfában húzta meg magát. Úgy gondoltam, hogy ő az én tündérem. Fordítva nem volt igaz: ő nem ragaszkodott senkihez, így hozzám sem. Mindenkit kedvelt, de senkit sem szeretett igazán. Én sem voltam különben nála, azt hiszem, talán ezért választottam éppen őt magamnak.

Nem akart senkihez sem tartozni, nem akart tündérgyerekeket nevelni, virágmézet készíteni – beérte azzal, hogy csodálták őt.

– Senkié sem tudok lenni, hiszen a magamé sem vagyok. Ha valakié lennék, nem lehetnék mindenkié! – dalolgatott a kis tó menti ligeterdő fái között elsuhanva, miközben hosszú indahaja rátekeredett hol egyik, hol másik arra járóra. S akit megérintett a pókhálószerű haj, egy pillanatra megpillanthatta a tündérleányszót, és semmihez sem hasonlóan kellemesen megborzonghatott.

A varázslónak nagyon rossz kedve volt mindettől. Mindent és mindenkit birtokolni akart, felügyelni, zsebében tartani, csakhogy a nyárfa tündére fölött nem volt hatalma. Szobájában komoran járkált föl-alá, sötét palástja haragosan lebbent lépte nyomán.

– Jól van, ha így, hát legyen így! – dübörgött mérgesen, s a tükrök megrezzentek a falakon. – Ő fényből él, hát a fényt veszem el tőle. Legyen egyre kevesebb a fény! Hanyatló Napot akarok, egyre hosszabb éjszakákat! Fázzon, vacogjon! Legyen hideg, fagyos a világ! – intett kezével, s erre a sugaras, nyári nap elsötétedett, és hideg szél támadt.

Az emberek csak annyit érzékeltek, hogy abban az évben korán és hirtelen jött az ősz. A tündérek lombjukat veszített fáik odvába menekültek. Az én tündérem is elbújt a nyárfájában, és egyre jobban didergett.

– Mindenkié volt, hát ne legyen senkié! – dobbantott a Varázsló, és szikrákat szórt a szeme. – Lakjon sötét barlangban, és csak éjjel lehessen látni! Nappal, amikor a Nap fényt borít a világra, legyen örökre láthatatlan!

És a tündér, a mindenkire egyformán mosolygó tündér másnap egy nyirkos, sötét barlangban arra ébredt, hogy láthatatlan-ná változott.

– Ezt csakis a Varázsló tehette velem – forrongott a tündér. – Ezt a szégyent! Így pontosan annyit érek, mint egy fatuskó. Illetve még annyit sem, mert azt legalább látni lehet. Mit sem ér a darázsderekam, költők tollára kívánczó szépségű ajkam... Ördög vigye a varázslót! – De hiába mérgelődött, csapkodott maga körül, a barlang hallgatag sziklái nem vigasztalták meg.

Éjszaka, amikor megtört a varázs, és az emberek legmélyebb álmukat álmodták, a tündér unatkozva lóbálta láthatóvá vált lábát az egyik sziklán ücsörögve.

– Szép, mondhatom – méregette puha kezét, formás lábát. – Tényleg szép minden rajtam, de mi értelme? Senki sem láthatja. Gyűlöllek, Varázsló! Kimondhatatlanul gyűlöllek!!! – toporzékolt a nyárfa tündére, akinek egykor minden és mindenki egyformán kedves volt.

A Varázsló érdeklődve ült fel selyemágyában.

– Hah, mit hallok? Nem hiszek a fülemnek! – dörzsölgette elégedetten a kezét. – Lám, lám, szögre akaszthatod messze földön híres szépségedet! Ott, a barlang mélyén a pókok sem vesznek észre! – ujjongott örömeiben. De aztán elkomorodott: – Ej, ez igazán nem varázslóhoz illő viselkedés! Gondolkozzak csak hangosan! Az igaz, hogy most már senkié, mert eltüntettem a világból. De az enyém sem, mert ettől aztán egy manófülnyit sem szeret jobban. Ha éppenséggel nem utált meg végzetesen... Mégsem tetszik ez így nekem! Miért is nem kellett nekem? Hiszen ha elfogadna, ő is kedvére pompázhatna teljes szépségében, és én is elégedett lehetnék, mert megszereztem őt. Miért nem akart engem, kizárólag engem? Miért nem csak nekem szép?

Ünnepélyes mozdulatokkal a nagy tükrehez sétált, fejét büszkén felemelve a hideg ezüstös üvegbe nézett, és megszólította az onnan visszaverődő ezüstvarázslót.

– Talán rossz vagyok? Rossz varázsló?

– Igen, rossz vagy – bólogatott a tükörvarázsló lelkesen, leplezetlen örömmel. – Nagyon rossz! Valamint gonosz is. Szörnyen gonosz!

– Jó-jó, ennek mi örülünk. De ha ilyen maradok, a kökörcsinnek sem fogok kelleni, nemhogy egy tündérnek!

– De miért nem elég, ha a tulajdonoddá válik? Mint ez az ezüsttál, itt! – mutatott a tükörvarázsló az asztalkán díszelgő finom edényre. – Vagy mondjuk az a kép, ott, a falon! – bökött a varázsló nagyapja bekeretezett, díszes képére. – Azok sem szeretnek téged, mégis elégedett vagy, hogy a tiéd mind. Miért vársz el olyat mástól, amire te nem vagy képes?

– Igazad van – paskolta meg önnön ezüstvállát a tükörben a varázsló. – A szobrok sem éreznek, mégis milyen szépek... Csak-hogy a szobroknak nincs saját akaratuk, és nincs rosszkedvük soha. Neki pedig mindig az lenne, ha idehoznám.

– Akkor azt tanácsolom, hogy csináltass róla egy szobrot – mondta a tükörvarázsló –, akkor annyit nézegetheted, amennyit csak akarsz. Nem látod soha fáradtnak, unottnak, rosszkedvűnek. Nem lesz beteg, nem nyavalyog, nem kell vele foglalkoznod, nem kell rá figyelned, nem kell meghallgatnod, amikor éppen neked van rossz kedved. Számtalan előnye van egy szobornak, hidd el, ez a megoldás!

– Nem jó. Azt akarom, hogy ha magamhoz szorítom, öleljen vissza. Nekem is jólesne az asszonyi meleg. Nem sokszor, nem állandóan, mert attól kiverne a víz; de időnként igen. Persze akkor, amikor én akarom. A szobrok nem tudnak ölelni. Igaz, tőlük nem is várom el, hogy a kedvemet keressék. De mit fecsegünk mi itt! – komorodott el a varázsló saját gondolataitól. – Ha csak-ugyan meg akarom szerezni őt, mégis muszáj, hogy megszerezsen. Legalább egészen picit. Mert akkor önként tesz meg ezt-azt értem. Mert neki ez jó. Ilyen szobrot nem árulnak sehol, és sajnos rabolni sem lehet.

– De miért akarsz, hogy ide jöjjön? Eddig kézzel-lábbal tiltakoztál ellene. Miért nem volt jó neked az, hogy ott lakhat az unalmas fái között, te pedig itt, ebben a csupa kő palotában? Szerintem fölösleges volt átköltöztetned a barlangba. Ott sem a tiéd, ráadásul rosszul is érzi magát. De ha ennyire akarsz, akkor rabold el! Mi az neked? – bátorította őt ezüstszájával a tükörvarázsló.

– Hogyisne! Hogy egész nap itt siránkozzék! Biztosan piros lesz az orra, ha sírni kezd. Borzasztó lenne! Nincs annál borzasztóbb, mint egy maszatos arc piros orral! Én úgy akarom őt, hogy mindig egyformán szép legyen! Hidegben, hóban, jeges esőben egyaránt!

– Akkor vallj neki színt! – váltott hangnemet az ezüstvarázsló, mert már fárasztotta a sehová sem vezető locsogás.

– Ugyan! Nem értené meg. Jaj, de nehéz dolog ez!

Az ezüstvarázsló megunt a felesleges huzakodást, és egyetlen haragos szemvillanással eltűnt a varázsló elől. A keretben újra

csak egy fémes csillogású üveglap állt. A varázsló fel-alá sétált sötét kamrájában – töprengett, gondolkozott, majd a homlokára csapott, és felkiáltott:

– Megvan! Hát persze! Királyfivá változtatom magam! Mindennél és mindenkinél szebb és jobb királyfivá! Úgy nem fog tudni ellenállni nekem.

Azzal átbucskázott a fején, és délceg királyfi vált belőle. Nyomban elindult a tündérhez.

A tündér, aki egykor egy nyárfában lakott, bánatosan lógatta egyáltalán nem látható orrát a barlang homályában. Odakint hét ágra sütött a Nap, bent viszont nyirkos sötétség uralkodott.

– Vajon még mindig olyan szép, selymes a hajam, mint annak idején volt? – kérdezte magától, hangjában kételkedéssel. – Jobb is, hogy nem lát így senki. Sem így, sem úgy. Utálatos állapot! – kesergett. Majd a barlang bejárata felé fordította fejét. Elámult. Megdörzsölte láthatatlan szemét, és ujjongva mondta magának:

– Ez nem lehet igaz! Egy királyfi! Egy valódi, látható királyfi! És micsoda királyfi! – ugrándozott örömeiben, aztán a teste helyére nézett, és elfolyt az összes öröme. Sírnivaló volt kedve. Életében nem látott még ilyen derék, tiszta tekintetű királyfit. Bár semmilyen nem látott korábban, az is igaz.

– Van itt valaki? – szólt be a barlangba a királyfivá változott varázsló. – Úgy értem, lakik itt valaki? Vagy teljesen üres ez a barlang? Mert ha nem lakik itt senki, akkor meghúzom itt magam éjszakára.

A tündér szorosan a falhoz lapult, bár olyan láthatatlan volt, hogy emberfia nem vehette volna észre – kivéve a varázslót. A varázsló igenis látta a tündért. A tündér pontosan tudta, hogy látja, csak nem értette az okát.

Amikor leszállt az est, és a városban minden jóra való kismanó lefeküdt már, a tündérlány láthatóvá vált. Előjött a barlang mélyéből. A királyfi elbűvölten figyelte.

– Ki vagy te? – kérdezte a világ legártatlanabb hangján.

– Ki vagyok most, vagy ki voltam néhány órával ezelőtt? Merlikre vagy kíváncsi?

– Bármelyikre! Mindkettőre! – hadarta az álrúhás varázsló, akit teljesen elvarázsolt a látvány. Mert így, tapintásnyi közelségből egészen másnak tűnt a tündér, mint amikor fekete bazaltszikkla-palotájában a varázsgömbjében figyelgette őt. Életszaga volt!

– Éjszaka tündér vagyok. Vidám, táncos kedvű tündérlány. Illetve az voltam valaha. Csak nincs kinek énekelnem, táncolnom. A nyárfámban már nem lakhatok. Itt kell élnem, ebben a barlangban. De éjszaka legalább vagyok valaki. Nappal viszont senki. Nincs testem, nincs hangom, nem vagyok látható.

– Gonosz varázslat ül rajtad... Ki tette ezt veled? – kérdezte a királyfi, mert titokban kíváncsi volt, hogy mit is gondol róla a lány.

– A varázsló. A gonosz varázsló. Akarta, hogy az övé legyek, hogy szeressem... De hogy szerethettem volna olyat, aki csak harácsolni és gyűlölni tud? Hogyan lehet az ürességet, a hazugságot, az önzést szeretni?

– És... ki ez a varázsló? Mit keres ő a ti világotokban?

– Mit keres? Nem keres semmit. Kirúgták a bükkösből. Nem tudott együtt élni senkivel. Amikor fagyos tekintettel sétált a bükkök szürke törzsei között, még az erdőalji virágok is elhervadtak alatta. Vezérfának képzelte magát, de nem volt benne elég alázat ahhoz, hogy bárkit is bárhová vezethessen. Így a fák kiutasították maguk közül, azt susogták, hogy nincs az ilyennek helye a bükkfaerdőben, e templomban. Akkor költözött egy bazaltoszlopos palotába, és kezdett el egyre sötétebb erőkkel cimborálni. Lásd, velem is mit tett...

– Megölöm őt, egy életem, egy halálom! – fogadkozott az ifjú, akit a saját gonoszsága csakugyan megdöbbsentett.

– Ugyan, hagyd! Attól nem változik meg semmi körülöttem. Éjszaka leszek, nappal nem leszek, mint a Hold az égen.

– Felszabadítalak az átok alól!

– Kedves vagy, de nem tudsz vele szembeszállni. Rossz, gonosz erők laknak benne. Aki jót akar magának, távol marad tőle.

– Visszajövök holnap! – mondta a királyfi. – Visszajövök, és elhozom neked az ezüstitükröt a palotájából! Abban lakik az ereje.

– Honnan tudsz te az ezüstitükrőről? – kérdezte a tündérlány gyanakodva. – Az ezüstitükrőről csak az tud, aki már járt nála!

– Hmm... Ő maga mondta nekem.

– Te találkoztál már vele? – nézett a szemébe mélyen a lány, meglehetősen nyugtalanul.

– Szoktunk találkozni... Semmi különös, csak úgy összefutunk időnként itt-ott. Véletlenül. Iszunk egy-egy kupa sárkányvér-szörpöt, beszélgetünk pár szót, nem érdekes. Ne félj, rám nem hat a varázsereje! Engem nem tud megrontani!

– Te tudod... De vigyázz magadra! Hosszú idő óta te vagy az első ember, akivel beszélgetek. Aki érti a szavam. Hiányozni fogsz... Gyere vissza!

A királyfi szívét különös bizsergés járta át. Amikor a jég meleg húshoz ér, talán az lehet ilyen. A varázsló szívét ugyanakkor éktelen düh mardosta.

– Meg akar ölni! Ezt nem hagyom! – mondta, amikor becsapta titkos kamrájának ajtaját, és az ezüstitükör elé állt. A hasonmása gonoszul vigyorgott rá.

– No, mi van? Fogytán az erőd?

– Hallgass, mert darabokra törlek! – mordult rá a varázsló, és szikrákat szórt a szeme. – A sötétség velem van, és nem engedem, hogy néhány nyomorult napsugár tönkretégye a birodalmamat!

Ekkor a királyfi a varázsló ruhája alatt kihúzta magát. Megfeszítette izmait, és hatalmasat sóhajtott. Az ablakon a függönyök meglibbentek, és a réseken besütött a nap. A varázsló a függönyök után kapott. Majd újabb sóhajtás, újabb függőnylebenés – s ekkor már hiába próbálta rémülten újra meg újra behúzni a firhangot. A királyfi egyre nagyobb levegőket vett odabenn – csak úgy szálltak, suhantak a függönyök az ablakon!

– Igyekezz! – recsegett a tükör hideg ezüsthangján. – Gyérünk, mi lesz már! Ha nem sikerül, mindkettőnknek vége! – sürgette az ide-oda kapkodó varázslót, de hasztalanul. A függönyök táncba kaptak, és helyet adtak a napfénynek, ami utat tört a szobában, egyenesen a tükör felé. A tükör fakulni kezdett. Először csak a szélein veszítette el fémes csillogását, aztán lassan olvadni kezdett befelé, egyre kisebb folt csillogott gonoszul a közepén – majd egy utolsó sötét pöttyel kimúlt a világból. Csak ártalmatlan,

átlátszó üvegdarab maradt a keretben. Ugyanabban a pillanatban a barlang mélyén a tündér teste megtelt vérrel, arca kipirosodott.

A királyfi végignézett magán. Az egykori varázsló fekete ruhája kényelmetlenül tekergett rajta. Rosszul érezte magát benne. – Meg kell szabadulnom tőle! – gondolta, és ledobta magáról a holmit.

Az ezüsttüköröt, ami a falon csészealj méretűvé zsugorodott, bevágta a zsebébe.

– Gyorsan, a barlanghoz! – kiáltott.

A nyárfa tündére a barlang előtt ült. Amint meglátta a királyfit, felpattant, és ugrándozva integetni kezdett:

– Tudtam, hogy visszajössz! Tudtam, hogy legyőzöd a Varázslót! – kiabált felé immár vidáman, bár az orra még piros volt. A királyfi pedig örömmel nyugtázta magában, hogy nagyon is tetszik neki ez! Boldogan számolgatta magában minden látható porcikáját: két láb, két fül, nevető száj, integető karok, maszatos arc... Tökéletes! Bár nem volt többé tündér – láthatóságának ez volt az ára.

– Nézd csak, ez te vagy! – tartotta arca elé a kis zsebtüköröt. A tündér a tükörben egy kedves, kócos emberlányt látott.

Csuda bánja a varázslót! – gondolta a királyfi, és örömmel nézegette saját húsos kezét. – Igaz, így meg fogok öregedni egyszer, és eltűnök majd az út végén minden meséből, de az még soká lesz...

– És most már mindig így maradunk? – kérdezte a tündérből lett lány, aki soha többé nem lakhatott nyárfában.

– Nem, nem így. Sok mindent fogunk még elveszíteni az út során, de kapunk helyette majd mindig másvalamit, aminek örülni tudunk.

– Ez azt jelenti, hogy velem maradsz mindig? Többet nem mész el? Nem hagyysz el?

De hogy a királyfi mit válaszolt neki, arra már nem emlékszem.

Ha bárhol találkoztok a királyfival, vagy sok-sok év múlva az öreg királlyal, ne kérdezzétek meg, tud-e még varázsolni. Poharat az égben nem fog megtartani, de tud, nagyon tud már valamit, ami nélkül szürkébb lenne a világ. A poharakat majd én megtartom helyette a levegőben. Még sok idő van addig, amíg egyszer valaki engem is újra láthatóvá varázsol.

Lőrincz P. Gabriella

Anya

*anya szép és derűs
hangja csengő csingiling
lába nyomán százszorszép fakad
csípőjén a szoknya ring*

*anya életet ad
életéből lopja el
hogy gyilkost szüljön a vadnak
vagy újabb anyát hogyha kell*

*anya csak éjjel sír
okát soha meg ne tudd
vacsoráját szétoztotta
az éhség gyakran ölni tud*

*anya elrejt a kéket
anyát néha megverik
arra gondol szüntelen
hogy fel ne keljen reggelig*

*ringat ölében óraszám
és etet míg melle megszakad
fáradt derekát nyújtani
vánkosa koporsó marad*

Kincses Elemér

Shakespeare-temető

HOBÓNAK

Szereplők:

LEAR–BOLOND

(Sötét a színpad, közepén egyetlen fény-ösvény, a Bolond nagy, piros orral előrejön, körülnéz.)

BOLOND: Királyom! Lear! Merre vagy?! Nagy idő közeleg. Hallga! *(dörög)* Dörög bizony. Amikor átkeltünk a patakon, kicsit lemaradtál. Amikor visszamentem érted, már nem találtalak. Ha nyulat, rókát, nyestet, esetleg fehérnépet láttál, se szó, se beszéd, indultál utána. Még így, öregem is... Hahó, Lear, Lear! Itt vagyok! *(csend)* Hoppá: dalolok. Olyankor mindig előkerül, néha énekel velem. Vagy csak brummog, mint egy cirkuszi medve. *(Zene, Bolond énekel.)*

Merre vagy királyom? Északra, Délre?

Elindultál az erősödő szélbe?

Vissza kell jönnöd, Lear! Hallod?!

Veszélyek lesnek, és vár a Bolondod.

Barangolunk örökkévalóságig,

Cipőnk elkopott, ruhánk rongyos,

Csak az agyam fénylik, a kolontos.

Gyere már, Lear! Nem hallod?

Királyom, mondom, jó az éj,

Amitől jót Te ne remélj!

Felosztott ország, megosztott emberek,

A borzalmaktól bíz' hangom bereked.

S ha az országot valaki komolyan veszi,
Bolondnak nézik, bár jól teszi.
Gyere hát, királyom, mentsük, mi menthető
Itt belül. Egy-két dalt, ami még érthető.

Utánozzuk néha madarak dalát,
Énekekkel győzzük le a Halált!
Mi ketten. Ne hagyj egyedül,
Ha nem vagy mellettem, szívem kihűl.

Hol vagy Lear? Királyom, tűrésben mesterem. Félek a sötétben.
(*Elindul hátrafele, visszafordul, nincs rajta a piros orr. Már Lear király.*)

LEAR:

Fújj szél, szakadj meg, fújj, dühöngj! Vihar,
Felhő, omoljatok le, míg a tornyot
S a szélvitorlát elsüllyesztitek!
Ti, gondolatnál gyorsabb kéntüzek, hamvasszátok el
Ez ősz fejet! Világot rengető
Villám, rombold el a természet műhelyét, s egyszerre
Fojts meg minden csírát, miből a háládatlan ember keletkezik!

(*Előrejön, mennydörög tovább, zúg a szél.*)

Bógj, ahogy bírsz, hullj zápor, tűz okádj!
Tűz, zápor, szél nem leányaim.
Titeket én nem vádollok, elemek,
Kegyetlenséggel. Én nektek soha nem adtam országot,
Nem hívtalak leányaimnak, nem tartoztok szót fogadni,
Teljék hát be borzasztó kedvetek!

(*Dörög, villámlik, aztán távolodnak a vihar hangjai.*)

Itt állok, rabszolgátokul, szegény,
Kór, gyenge, megvetett öreg.

(Felteszi a piros orrot. Derűs lesz egyetlen pillanat alatt.)

BOLOND: Jó komám, eredj, s kérd leányaid áldását! Itt olyan éj van, mely nem könnyörül sem a bölcs embereken, sem a bolondon.
(Zene... Bolond dalol.)

Ez év nem kedvez a bolondnak,
Mert most a bölcs is dőre,
Nem bír eszével, s a majommal
Komázik nyakra-főre.

(Pillanat alatt leveszi a piros orrot. Már újra Lear.)

LEAR: Mióta vagy oly tele dallal, fickó? *(Orr vissza.)*

BOLOND: Mióta leányaidat anyáiddá tetted, komám, mert midőn a vesszőt kezükbe adtad, s a bugyogódat letoltad... *(Zene, Bolond énekel.)*

Szilaj gyönyörtől sírtak ők,
Én dallék a bánat miatt,
Hogy ily király bolondok között
Bújócskát játszogat.

(Leveszi a piros orrot. Lear. A vihar elül.)

LEAR: *(Egészen közel jön a nézőkhöz, egyszerűen szólal meg.)*

Alattam föld. Felettem Isten.
E kettő közt lebegek,
Köröttem tátognak angyalok. Nem hallom.
Biz'isten tátognak, mint halak a parton, s nem hallatszik sem tenger,
Sem zene. Most távolodnak. Utaznak haza. Csillaghonba.

Valóban én bohókás, gyarló öreg vagyok. Nyolcvanéves legalább, és félek, őszintén szólva, hogy nem vagyok teljesen épelméjű. *(Hátramegy, erősödik a fény, Lear körülnéz, csodálkozik.)*

Nini, egy temető. Megannyi kereszt... Nincs két egyforma. *(Sétál a sírok között, nézelődik, füttyörészve. Megáll, továbbmegy, újra megáll.)* Mennyi ismerős, mennyi rokon, ha a neveket nézem a sírokon... Hoppá! Itt nyugszik Hamlet. Jó reggelt, öcsém! Hogy aludtál?

Ennek örülök. Az egészség fontos... Gondolom, a szomszédok nem szeretik, ha hangosan köhögsz.

Hát én is fádom, biz'isten. Betakarnálak... Csak hogy jutna gúnyám a föld alá? Itt maradnék pucéran... Így is egész Britannia engem röhög... Tudod, a lányaim, a felosztott ország... S könnyű léptű Cordéliám... Ő is itt nyugszik valahol. S ni, ott a vívótőr melletted. Rozsdásodni kezdett, pedig spanyol mester kalapálta... De nem számolt az Idővel. Még Fortinbras tette kezedbe a koporsóba, nyelére kulcsolva már hideg, már merev ujjaid. Időbe tellett.

Igen... Mindent, ami történt s történik... Néha robban szét ősz fejem... Hát persze, a tied is. A sírokba is belelátok. Csak a lányaim fejébe nem. Hittem nekik... Hazudik nekem a világ, mióta megszülettem. Csak anyám nem... A többiek, mind. S én hittem. Azért voltak, történetek dolgok, átéltem igaz perceket is. Beleégtek az agyamba örökre... Könnyű születés, futkározás gyerekként a királyi kertben, az első csók egy fagyalbokorban, az első ölelés, egy kurtizán fogadott forró ölébe suhancként... Tetszett neki, hogy nem volt borostás a képem, nem vette el az aranyat. Anának hívták... Azóta is dobban egyet a szívem, ha Annát látok.

Tudom, Oféliát.

Királyként már nem tudtak mindig megcsalni, becsapni a főurak. Ha velük tárgyaltam, eldugtam törpémet az asztal alá. Csak azt kellett figyelnie, hogy melyik nemes melyik nemesnek rugdossa a lábát, amikor felelniük kellett arra, amit kérdezek.

Igen. De ártatlan ember vérének soha.

Tudom, persze, nem kell mondanod. Hamlet öcsém... Tanácsokat adhattam volna... Vagy te nekem... Cseberből vederbe. Ki tudja? Önmagunknak rossz tanácsosai voltunk. Nem is rosszak... Gyalázatosak... Te lent nyugszol, én fent nyugtalanko-

dom... Öcsém, a világot titokzatos rugók lökdösik előre, pattintják hátra... Ki tudja, ki ismeri? A Teremtő talán... De mit tehet az ember ott, ahol Isten tehetetlen? Ez itt a kérdés. A sátán ellen mit sem ér az angyali ének. Tudja őket kívülről. Jön ki a könyökén... Tán a szentek? Ők fogták le a tört szorító kezéd?

Ostobaság... Ilyen, hogy volna, nincs. Ha leszúrtam volna? Felejtsd el... Van, ami megtörtént, s van, ami történik... Volna?!... Amikor nem sújtott le a tört szorító kezéd, a *volnát* megölted. S önmagad.

Ezt akarod?

Hát akkor idesüss!

Esik az eső a föld alatt,
A virágok villámlanak,
Kutya eteti gazdiját,
Fiókája csípi a madarat,
Báránka üldöz farkasokat,

Kék égből hull eső, hull, zuhog,
Nem bög a tehén, hanem huhog,
Tűz oltja a vizet, víz áraszt földeket,
Agyamban könnyez emlékezet.

Te nem vagy az apám, ez nem az anyám,
Ez nem az az ország,
Ez nem az a fény, az a fenyér,
S ez nem kenyér, ez nem kenyér.

Pacsirta hangja mennydörög,
Láza van nyáron a hóembernek,
S legvégül ki kell mondani,
Semmi sem az, ami.

Pacsirta hangja mennydörög,
Láza van nyáron a hóembernek,

S legvégül ki kell mondani,
Semmi sem az, ami.

Könnyezel? Ugyan minek? Ha a fejemre állok, valónak látom a világot... Ne sírj, kérlek, uramöcsém... Téged szeretett Isten... Felajánlotta neked az igazság pillanatát... Maga a sátán térdelt előtted, háttal. S nem sújtott le kezed... Mégis azt mondom, a Teremtőd szeret téged... *(Felteszi a bohócorrot.)*

BOLOND: Hallga! *(Énekel.)*

Esik az eső, az ég alól
Virágok kihajtanak,
Farkasok zabálnak kicsi bárányt,
Fióka etet madáranyát,

A tehén tejet ad, s bög szelíden,
Szívárvány boltoz kék egen,

Fehér kenyeret eszik a paraszt,
Mindennap ás, legalább egy araszt,
A pacsirta trillázik, dalol,
Csak az eszem vesztettem valahol.

Fehér kenyeret eszik a paraszt,
Mindennap ás, legalább egy araszt,
A pacsirta trillázik, dalol,
Csak az eszem vesztettem valahol.

A többire nem emlékszem... Ugye, megbocsátod, Hamlet, dán királyfi? Ez az én gazdám, ez a Lear, hát ez egy született pesszimista... Nézőpont kérdése ez az egész kurva világ. *(Leveszi a bohócorrot.)*

LEAR: *(Nézelődik.)* Megbocsáss, uramöcsém... Nem tudod, Cordéliám merre nyugszik?

Arra van észak. Köszönöm... Megyek. (*Elindul.*) Könnyes a szemed... Nem kell. (*Téblából, megáll egy sír előtt.*) Hát ez nem is Cordélia... Sőt. Regan és Goneril. Egymás mellett?!... Hát ez a Hamlet... Soha nem volt egy praktikus elme. Jó reggelt, jó napot, jó estét... Leányaim. Nos?

Tudom, tudom, jót akartatok, a másik a hibás.

Hagyjuk... Köpdöstétek egymást az urak előtt. Regan meg akart karmolni, Goneril!

Hát persze... A legényeim kiebrudaltatok, engem kilöktetek a legnagyobb viharba, szélbe. Csoda, hogy nem kaptam tüdőgyuladást!

Persze. Jók a doktoraim. Itt vagyok... Még itt. Ebben az egyre torzuló Britanniában... S ti végre megbékéltetek? Idefent csak csipkedtétek egymást, mint a vércsék. Odalent?

Ennek örülök... Végre. Te, Regan, olyan voltál, mint egy kisfiú... Beleköptél a királyi díszkert kútjába. Jelentették. Hivattalak... Dacosan annyit mondtál: Meg akartam mérni, milyen mély. Ha hat szempillantás alatt ért le, amit kiköptem... Aztán kiszámítottam, hogy milyen gyors lehet a köptöm... Azt tudtam, mert kipróbáltam, hogy lefele gyorsabban megy, mint felfelé... Ugyan miért? Húsz láb mély a kút! Megmértem... Annyi volt. Mindig megtanultad, amit a mágiszter másnapra kiadott... Aztán, úgy tizennégy éves korodban beleszerettél a lovaglásba... Lovagoltál reggeltől estig. Csak az a bibi, hogy tíz nap után nem a lovat, hanem a lovászt lovagoltad meg...

Legalább onnan letről ne tagadd! Milyen fehér a kezed, ahogy nemet próbál inteni...

Szegény fiút száműznöm kellett...

Igen, Skóciába, messze északra a tenger mellé, jól tudod... Minden leveleteket hozzám hozták, a válaszokkal együtt. Örültem, hogy tudsz szeretni. S a fiút életben hagytam... Családja van Skóciában, él, mint hal a vízben... Pontosabban él a halakból, amiket kifog a vízből. A kisebbik lányának a te neved adta.

Hát azért te sem voltál templomajtó, Goneril... Félek, még kerítés sem... Kerítő, az igen... Nem panaszkodtak udvarhöl-

gyeid... Szerettek is... Néha, téli éjszakákon a tűz fénye mellett lehetetükkel melegítették lábujjaidat... Aztán férjhez mentél egy tutyimutyihoz... Aki most hadvezérnek képzelgette magát. Már nem képzeleg ő sem.

Az akaratod a nyaka köré, a combjaid a dereka köré fontad.

De igaz.

Mindig irigyelted a testvéredet. Egyszer az arcába vágta a labdát, úgy tízévesen... Azt mondtad, kicsúszott a kezedből, pedig nem is abban az irányban állt. Ha a térdemre ültettem, lelökted, nem fogadtad el a másik térdemet... Altatás alatt, amikor Regan már rég aludt, te kis, fehér pendelyben, mezítláb boldogan húzogattad a dajkád haját... S neki hallgatnia kellett, sőt halkan énekelni. S te énekeltél vele. Húztad a haját, s énekeltetted. Aztán azt mondtad: kifele! S a dajka kimenekült. Lefeküdtél. Ha tél volt, magadra húztad az egész takarót... Csillogó szemmel hallgattad kicsit később, ahogy a testvéred álmában vacog.

Miért? Te szeretted?

Ugyan... Féltekenyek voltatok egymásra. Soha nem szerettétek egymást. Fájt. Az udvar is észrevette... Persze megbékültetek, ahogy Cordélia felcseperedett.

Mind ezt mondjátok. Én egyformán szerettelek.

Olyan voltál, Goneril, olyan volt a tested, mint egy kút. Hordták belőled a vizet, egyre hordták. Boldog, boldogtalan...

Én is. Majdnem könnyezem. Végső soron olyanok vagytok, amilyenek. De az enyéim...

Goneril, ne sírj...Te nem szoktál...

Azért valami nem hagy nyugodni... Mi van akkor, leányaim, ha nektek volt igazatok? Minden csatában van győztes, és van vesztes. A győztes diadallal hirdeti igazát, de nincs olyan csata, háború, vita hadak, emberek, országok között, amikor a legyőzöttek semmiben sem lenne igaza. Térden állva, legyőzve, vérző szívvel a legyőzöttek is van igaza. Bár egy mákszemnyi. A csatát elvesztette, az igazát nem. S én?! Húztam a határokat Britannia térképén kárminvörös festékkel.

Nem kellett volna? Ki tudja?!

Megyek, legyetek jó kislányok...

Béke legyen veletek... Béke. (*Elindul, megy néhány lépést hátrafele. Visszafordul, felteszi az orrot.*)

BOLOND: Ez az én uram... Siratja a kígyókat. Forduljak fel, ha nem könnyes a szeme. (*Énekel.*)

Lányaid, barátom, kígyók voltak nyakad körül,
S te aranyláncnak nézted őket.
Öltögették ronda nyelvüket,
S te dalnak hallottad a sziszegést,

Szi-szi, szi-szúúúúú.

Az a bor már nem aszú,
Agyagból sütöttek neked kenyeret,
Viháncolva nézték, ahogy eszed,

Földet is adtak volna fel,
Ha kiteszik eléd lelküket.
Hát a brit föld, bizony, finom,
Nem látszik rajta lábnyomom.

Földet is adtak volna fel,
Ha kiteszik eléd lelküket.
Hát a brit föld, bizony, finom,
Nem látszik rajta lábnyomom.

(*Lépeget néhányat a szikkadt, sziklás földön.*)

Egyik kobra, másik vipera... Kettőjük között az én öregem, ősen, szelíden, mint egy öreg nyúl. Két gyilkos villanás, nyulam megugrik, azok meg egymásba gabalyodva marják, szúrják egymást. Nyuszim meg vágat, ahogy csak bír, de félrever a szív, robban a fej, ég a tarkó. De rohan. Árkon-bokron át. Nem néz csak előre. Jobbra és balra: kobrák és viperák. Na, mi ez, ha nem heppiend?

(Leveszi az orrot. Lear újra megáll egy nagyobbacska sír előtt.)

LEAR: Falstaff! Hékás! Te nem fogtál semmit! Ejnye-bejnye. Pedig háromszor is vágta eret rajtad tudós doktorok.

Hogy? Itt is szabad káromkodni?! Tudok egy jó fogyókúrát... Céklalé, meggy s minden, ami zöld...

Füvet?!... Füvet, azt nem... Bölcs, vidám, iszákos, becsapott gyerek... Látom, testvér, hiába dobtak a Temzébe, te ugyanaz maradtál vizesen is, mint szárazon... Vidám, részeges, bölcs, becsapott gyerek. S bár ismerted őket... S mégis, hogy kibabráltak veled! Be a Temzébe, zsupsz! S ők kacarászva el...

Falstaff, ez itt temető, tudom... De mégis hány cemde, ringyó, hercegkisasszony, szüzike simogatta hatalmas pocakod... S nemcsak.

Mennyi? Úristen... S a feleséged?

A szomszéd fia?

S te belehaltál, drága boroshordóm, te.

Lelkiismeret? A szomszéd fia furdalja, nem a lelkiismeret! Lelkiismeretfurdalás.

Először is kellene lélek. Hiánycikk. Fúró... Hát az van rogyásig. S ember is, aki fúróval fúr... Vagy anélkül...

S amit mondtál... Ha belegondolok, amit mondtál, nem is olyan nagy szám.

Mennyi?! Nééééég? Egyetlen napon?! Gondolom, nem kellett ringatni azon az estén.

A szultánnak negyven felesége van Sztambulban, elárulta a követük, öt kupa vörösbor után. Neked akkor miért ne járna négy egyetlen napra, éjszakára? Na, mondjuk, három... Ekkora hassal, ekkora... Majd' kimondtam, Szűzmáriám.

S szabadidődben mire gondolsz?

Énekeltek?! Énekkari próba, nap mint nap? S mire készültök?

Hogyhogy, tudsz valamit? A feltámadás... Már ilyen közel?

Nem mindegy, hogy két- avagy háromezer év múlva... Én halandó vagyok, barátom. Várj csak... Tippelek... Hát Ofélia, ő biztosan szoprán, Hamlet tenor, Othellót én basszusnak tenném...

Micsoda??? Othelló tenor??? Ki csinálta a szereposztást???

Bocsánat... Elképzelhető tenornak is... Attól függ, milyen a koncepció? Szép lehet egy ilyen kórus... S ki a dirigens???

Személyesen? Megáll az eszem... Nem tudod, barátom, könnyű léptű Cordéliám merre találok? Szeretném megtalálni még napnyugta előtt... Hát vigyázz magadra, vén kópé...

Köszönöm. A fogyókúrát ne feledd... Céklalé és... Hát nem elfelejtettem? (*Felteszi a bohócorrot.*)

BOHÓC: (*Énekel.*)

Hát feküdj s énekelj, jó barát,
Híred bejárta Britanniát,
Hordóhasú, nagyszájú,
Nagyivó, nagy hazudó,
Ki nők után meg volt veszve,
Otthonról jól eleresztve,

Bolondja mindennek, ami jó,
Nagy éneklő, nagy káromkodó,
Fittyet hányva az Időnek,
S ha éneked nem jut az égis,
Földed, sírod virágok védik.

Rózsa vigyáz a szívedre,
Gyermekláncfű a nyakadra,
Liliom az ágyé kodra,
S szűz kórus az árnyé kodra!

Hát ez egy kicsit szomorúra sikerült... Azt magyarázd meg, Lear, hogy egy ilyen alakot hogy lehet szeretni? Jobban szeretem barátilag, mint te az összes angyalod. Hoppá! Dalolok barátságomat kimutatandó, hű be nehéz szó, dalolok csak néki egy epilógust. (*Énekel újra.*)

Énekelj, dalolj szépen,
 Bár idefent nem hallik,
 Idefent zaj van, szélvihar,
 Nemes urak üvöltenek a tanácsban,
 Messzire menekül innen a dal.

Én csak penge, penge.

Dehát bolondra ki figyel,
 Röhögnek rajtam, csontokkal dobálnak
 Önmaguk helyett. Kész röhej,
 Mindjárt sírok. Nem kell.

Dehát bolondra ki figyel,
 Röhögnek rajtam, csontokkal dobálnak
 Önmaguk helyett. Kész röhej,
 Mindjárt sírok. Nem kell.

Nálunk Lear a sírós, én a nevetős. Néha megfordul. Ritkán, bizony. *(Leveszi az orrot.)*

LEAR: Jó estét, éccakát Richard... „a harmadik”. Rossz bőrben vagy, rosszkedvűnek látszol... S az arcodon... úgy látom, könny csorog... Még mindig?... Örökre? Nem áll el soha?

Szomorú... Tudod, mit?... Mondok neked egy viccet... Ilyen ügysem volt, mióta a világ világ... John, a remete, egyedül él a hegyekben, a fenyvesek között. Tavasszal lemegy a faluba, s bé a kocsmába. Jim, a kocsmáros örömmel fogadja... John leül... Kérek ételt, italt s fehérnépet!!! Jim válaszol... Hát, kedves John, étel-ital van dögivel, fehérnép nincs... De estleg ajánlanám Fredet... Micsoda?... Én nem vagyok olyan, mondja, elrohan.

Legközelebb ősszel jön... Leül... Ételt, italt, fehérnépet! – mondja újra... Étél-ital van, fehérnép nincs, már mondtam... Esetleg újfent ajánlanám Fredet. John újra elrohan.

Tavasszal jön le legközelebb... Ételt, italt... S hát nem bánom, jöhet az a Fred... De Jim!

Teljes diszkréciót várok!... Hát az meglesz... Nem fogja tudni csak Fred, te, én s még hat ember a faluból... Hát ők minek? – kérdi John... Hát, hogy lefogják Fredet... Mer ő sem olyan. *(Hahotázik, néz lefele.)*

El sem mosolyodtál... Pedig jó vicc... Drága Bolondom kedvenc vicce!... Semmi?...

Semmi... Súlyos eset vagy... De miért sírsz állandóan?... Öltél, megölték, passz. Minimum döntetlen.

Hallom, híres orvost hozattál Frankhonból, javítani arcod vonásait. Műtétileg. S ő legyintett: reménytelen. Még aznap hazaküldted. Dover felé egy erdőben a lova lábát törte. Ő meg a nyakát.

Igaz, te többeket öltél... Ők meg egyetlen téged... Nincs többszörös halál, se élet. Igen, szó, ami szó, nálad billeg a mérleg... Esetleg felborul... S a nők, akiket átöleltél, megszerezteél, mind, mind halott. Hát ez nem szép, Richard... S a szőke gyerekek...

Nem, nem ítélek el, ez nem célom... Érteni szeretném, amit csináltál! Felfogni ésszel!

Érteni a hatalmat, azt hiszem csalfa vágy... A rugókat ismeri, ami mozgatta kezed, agyad? Hatalom, hatalom, hatalom, ezt örölte neked minden malom. Csoda, hogy nem bomlott meg az eszed... De csatatéren estél el... Elestél téves csatatéren... Volt, van, lesz ilyen... Részed volt, vágytad az egészszet... Uralkodni igazán csak egészen lehet. Ha részen uralkodol? Mit csinál addig a többi?! Mind egészszet akar... Támadásra készül, támad, vagy támadni fog. Te lépni akartál ellenük. Nem válogattál eszközökben, ez sajnos így igaz. Vágtattál, szembe a sorssal, így igaz. Levertek a lóról, mocskokba, vérbe, sárba. Karddal a kezedben estél el, előtte löért üvöltöttél... Nem jött semmilyen ló. Jött véres acélpengék örök csendet adó, csillogó éle.

Felkoncoltak, összeveissza vagdalták arcod, tested, végtagjaid... S lám, milyen szépen összerakott a Teremtő, s úgy kerültél ide, föld alá... Nem biztos, hogy a Teremtő... Úgy hiszem tudós anatómusok...

Igen, tudom... Te nők ölébe ölted nem létező szépségedet... Richard, ég veled!

Próbálj végre megnyugodni! Ez van... *(Felteszi a bohócorrot.)*

BOLOND: Én nem is tudom. Olyan egyformák ezek a csupasz hantok, de nagyon. Azt hiszem, itt a környéken ugyanazzal az építésszel dolgoztat mindenki... A házak egyformák, a sírok egyformák... Nem is beszélve a fűszálakról. *(Énekel.)*

Akinek a hátsó évszáma kisebb,
Mint az elülső, hát az bizony meg sem született.
Madár lett, sólyom vagy kakukk,
Minő csoda, Szent Habakuk,

Ő járt-e jobban, vagy mi, földiek,
A kérdést ki válaszolja meg?
Madár leszek, sólyom vagy pacsirta,
E véres életverseket vajh ki írta,
A Teremtő? Tán a Sátán?
Vagy ők együtt négykezeset játszanak
Az emberiség hátán?
Agyamat azért rágja egy gondolat, eszi,
A Teremtő sugallja a jót,
A Sátán a rosszat meg teszi.

Teremtőm néz, néha legyint,
Sátán cselekszik megint s megint,
Igen-nem, fekete-fehér,
Az ember esze meddig ér?

Teremtőm néz, néha legyint,
Sátán cselekszik megint s megint,
Igen-nem, fekete-fehér,
Az ember esze meddig ér?

Úgy hívott az ország, hogy Ricsi... Orra nagy, fütyköse kicsi... Ezt nem én mondom... Nincs ilyen jellegű tapasztalatom, istenuccse... A gyerkőcök skandálták utcaszerte... S hogy nem jó vedlenni vadászatra... Hajtónak... Mert hogy rálőttél mindenre, ami mozog... Előre, hátra, jobbra, balra... Ide-oda tolattak kísérőid. Volt olyan vadászat, hogy lőttél nyulat, rókát, kecskét, kétfajta disznót, vadat és házit, kakast, egy darab hajtót és egy nemesurat. Azt seggbe, mint az ármány...

Na, nyugodjál békében, Ricsi... A harmadik... *(Leveszi a bohóc-orrot.)*

LEAR: *(Megy néhány lépést, aztán hirtelen megáll, római köszöntésre emeli karját.)*

Üdv Cézár! Morituri te salutant! Ni, még ott az arany tiara a fejedben. S csak kicsit véres. Nem hallgattál március idusán a madárjósra! Pedig mondta, hogy hajnalban a galamb nem burukkolt, hanem vijjogott. S rátámadt a vércsére, meg is vérezte. S előző nap a tömegből a Capitolium előtt egy hang azt ordította: Óvakodj, császár, március idusától! Katonákat küldtél, hogy hozzák eléd. Hiába. Lehet, az égből szólt alá valamelyik Isten. A feleséged is mondta, hogy ülj aznap a fenekeden. De te nem, te nem. Fel a szenátusba! Rendet, békét teremteni, meggyőzni az ellenzék szenátorait... Nohisz. Ide figyelj, ahány szenátor ott ült, az mind császár akart lenni. Csak idő kérdése volt, hogy mikor állnak össze, ketten, hárman, húszan. S köztük Brutus, a „fiad”. Testeden több tucat szúrás volt, vagy hetven legalább... Egyesek szerint csak harmincöt... Csak... Már rég halott voltál, s még mindig jöttek, szúrtak, vágtak, bizonyítandó lojalitásukat... Egy testet három férfi már közre tud venni. Ergo volt, aki többször szúrt. Köztük Brutus... Azt hiszem, aznap este, miután kimosták a szenátor urak ruháját, a mosónők vörös vizet loccsintottak ki hátul, a kert leghátsó részén. S odabent vacsoráztak, ünnepeltek, reménykedtek... Java részük egy év múlva már nem élt...

Örölni kezdett a triumvirátus-malom...

Káosz. Mi lenne? Beözönlöttek a barbárok százezrei... Latinul egyikük sem tudott egy kukkot sem... S az asszonyaik szülnek,

nyakra-főre... Hát az asszonyokra te sem panaszkodhatsz... Minidet megkaptad, akin csak megakadt szemed... Előszeretettel sámfáztad ki a szenátoraid feleségeit... Azután a férjet engedted fennebb csúszni a ranglétrán... Mondják, cnidiumot szedté? Az mi?

Hát persze, afrodiziákum... Meg azt is mondják, valami undo-
rító görög diéta szerint éltél, hogy ne essék baja a phalloszodnak... Phalloszod, pallosod is győzelemre segített ezerszer, legalább.

Jó... Legyen hétszáz... Nem semmi... Egyszer kopott fel csak az álad nászágyi csatamezőn... Mondják, valahonnan keletről hoztak egy gyereklányt. Amikor behozták a túlfűtött fürdőbe, kizavartad a többi hetet, egyedül maradtatok a gyertyák, fáklyák fényében... A lányka levetkőzött, s elindult a túlsó parton, hogy hozzád kanyarodjon.

Aranyból volt a bőre, mintha színaranyba mártották volna... A két aranybőrű lány haladt feléd... Egyik a víz színén, a másik a parton... Elállt a lélegzeted, eléje mentél, s két marék arannyal kijelölted a hozzád vezető utat. Nem nézett az aranyakra. Beleszédültél a karosszékedbe, ő meg letérdelt eléd, a térdedre fektette a fejét... Ennyit lestek meg a szolgálid.

Hiába... Egynek sem esett bántódása... Egy hétig maradtál a lánykával a fürdőben... Néha ettetek, ittatok. Kihallatszott, ahogy halkan énekel neked soha nem hallott dalokat.

Tudom... Megszökött egy arab zenésszel... Hiába küldté utána szinte egy egész kohorszot, nem találták sehol, pedig a te kohorszaid...

Igen, igen olvastam... De bello Gallico... Egyetlen hadjáratban meghódítottál nyolcszáz várost, leigáztál háromszáz törzset, s magad után hagytál hárommilló halottat... S ezt a hatalmas számsort nullázza le egyetlen késdőfés, s majd a többi tucat? Most már tudok megoldásokat ajánlani... Innen könnyű... Először is, amikor a Julianus-naptárt készíttetted a tudósaiddal, ki kellett volna hagyni márciust. S akkor nem történt volna semmi, úgy hiszem... Tudod, ha madárjós madárjóssal találkozik, mit csinálnak? Összeröhögnek... De neked ott, akkor hinni kellett volna a madárjósnek... Tudja a csuda... De a madárjósnek hinni kell! Ave. (*Felteszi a bohócorrot.*)

BOLOND: (*Énekel.*)

Madár leszek. Döntöttem,
Felszállok kék egekbe,
Felülről látok mindent,
Várost, erdőt, titeket.

Leúszom most közibetek,
Körülszaglászom egy lány nyakát,
Szárnyam érinti clitoriszát,
Elnyíló ajakkal lép tovább.

Én menekülök, fel az égbe, fel,
Bolond nem szerethet,
Bolond énekel.

Bolond nem szerethet?!
Bolond énekel, csak énekel?
S ha elhallgat majd az ének,
Élni lehet. De mi a fenének?!

Ha a bolond szeret, akkor kétszeresen bolond. Akkor már örült... Akkor ketrecbe zárják.

Vizet kap ebédre vasárnap. (*Egyet csap a kezével, mintha madár lenne.*) Huss, leszálltam... Itt vagyok... S most koncert! (*A zsebéből apró tárgyakat vesz elő, sípot, kicsi furulyát... A furulyán eljátszik néhány hangot... Majd nekifog, és ugyanazt madárhangon utánozza... Füttyög, turbékol, kelepel, trillázik, kakukkol, vijjog stb. Befejezi. Meghajol. Leveszi a bohócorrot.*)

LEAR: (*Megy balra néhány lépést, mosolyog, kitárja karjait.*)

Prospero! Drága Prospero! Végre láthatlak... S Ariel? A gyönyörű énekű, néked mindent megtevő, égi lány...

Hogyhogy? Lény?! Nem lány? Hát azért engem nehéz becsapni... Meg tudom különböztetni egy lány énekét egy férfi brumogásától... Istenem, ha nekem lenne egy Arielem... Nekem csak a Bolond jutott... Rendes fickó, sokszor megnevettet, néha megrikat... S botladozik a verslábak között... S túl sokat énekel... Néha már rekedt, de fújja, csak fújja... Az enyéim is szerették a zenét... Főleg Cordélia... Egyéves ha volt, kicsi fehér pendelyben odatípegett a hárfához, s megpendített egy húrt, majd kettőt. Nevetgált, tapsikolt örömében... Amikor nagyobb lett, tanárt adtam mellé... Azt nem szerette, túl szigorú, túl sokat kell gyakorolni, mondta... Aztán egy nap feldöntötte a hárfát, tanárostul. Sokáig visszhangzott a széttört hárfa búcsúakkordja... Ahogy összetört a márványon. Mit mondjak... Disszonáns volt.

Őt nem láttuk... De mi lett Mirandával, gyönyörű lányoddal?

Aha... Nem rossz parti... S egyébként egy jó házasság nem rossz. Csak nemigen gyakori...

Hát persze Ariel... Kicsit fiatal volt hozzád képest... Majd elfelejtettem. Nem lány, lény. Most már megjegyeztem... Mondják, az összetört varázspálcádat megkapta Kalibán... Nyállal összeragasztotta, kiállt a legmagasabb sziklára, s elkezdett vezényelni... Üvöltött is valami indulót... A sziget, az általad álmodott gyönyörű sziget, fogta magát és elsüllyedt. Kalibán felett már összecsapott a hullám, de még mindig csapkodott a varázspálcával... Képzeld el egy Kalibán által vezetett szigetet... No hisz. Idefent ez most divat... Terjed, mint a pestis. Látom, ott fekszik melletted. Jó helyen van... Odavarázsolta Ariel... Mondják, amikor elsüllyedt a sziget, napokig lebegett feletted, könnyáztatta arccal... Aztán kivarázsolta a víz alól, s eltemetett.

Ide.

Te is énekelisz? S ki itt a dirigens... Tudom, tudom, már hallottam. Miért nem kérvényezted, hogy a lányod kerüljön ide, melléd? Hát azért kétszáz év alatt vehettek volna maguknak annyi erőt a legfelső szervek, hogy válaszoljanak. Lélekben itt van veled... Mint ahogy velem fáj Cordéliám. Jön majd ő, akit a legjobban vársz, barátom.

Lebeg, énekel, Ariel. *(Felteszi a bohócorrot.)*

BOLOND: Hát, ha az én kezembe egy hasonló gyártmányú varázspálca kerülne... Hát... Lássuk csak... Idevarázsolnék egy mellyes-faras fehérnépet, egy rőf kolbászt, egy ötliteres edényt telistele félszáraz fehérborral, s egy jó vastag lópokrócot.

Nem szeretem, ha kisebesedik a térdem... A templomban is... Hol állva, hol térdepelve imádkozunk... Ha térden imádkozunk, néhány hüvelykkel messzebb kerülünk a Fennvalótól... Ez nem ütött senkinek szöget a fejibe? Majd megkérdem az apát urunkat... S az én szigetemen a gazdagok laknának téglaházban, a szegények meg palotában. Bár egy ideig... Hogy lássák, milyen. És évente egyszer cserélnének... Békében... Egyébként tilos minden cserebere. A templomban összevissza ültetném őket. Miért lássa az Úr hamarabb a gazdagot?... Hisz a szegényt szólítja hamarabb magához! (*Énekel.*)

Ha az ember templomban énekel,
Nem néz balra, nem néz jobbra,
Egyre fel, csak egyre fel,
Mutatja arcát égieknek.

Ha felmászok egy hegyre,
Számíthatok-e a kegyre,
S ha szakadék alján fekszem,
Már-már a pokolban melegszen.

Én pedig bolondul hiszem,
Bennem lakik én Istenem,
Valahol a szívem körül.
Hova tűnik, ha szívem kihűl?

Én pedig bolondul hiszem,
Bennem lakik én Istenem,
Valahol a szívem körül.
Hova tűnik, ha szívem kihűl?

Na, ezt válaszolja meg valaki... De csak optimista válaszokat kérünk postázni, ha lehetséges... Agyő. Dolgom van. Vár Habakuk... (*Leveszi a bohócorrot.*)

LEAR: (*Elsétál bal oldalra. Aránylag kisebb sírhant előtt áll meg. A sírhantot ellepik a virágok.*)

Hát itt vagy! Hát megvagy, gyönyörűm! Nem változtál, eltűnt arcodról a halál pecsétje. Szép vagy, gyönyörűm. Hogy megy sorod? A szomszédokkal rendben minden? S az ének?

Koloratúr szóló? A kedvedért, a hangodért? Nézd csak, a te sírodból sarjad virág... Mezei virág. Gondolom, tiszta szíved virágzik ily csodákat.

Tudom, tudom... Borotvát nem látott rég a szakállam... Majd keresek egy falusi borbélyt...

Nyavalyát. Bocsáss meg. Nem megyek sehova. Ideláncol minden. Atyai szeretetem, édes Cordéliám, s e büszke, véráztatta a föld... S mi, ami megtörtént, mi, ami történni fog? (*Előveszi a bohócorrot, messze eltartja magától, nézi.*) S a szegény kis bolondomat megfojtották... Nincs, ó, nincs már benne élet... Miért kellene élnie patkánynak, ebnek, lónak, ha neked lélegzeted nincsen? (*Kezében lóg a piros orr, előrejön, nagyon egyszerűen szólal meg.*) Valóban én egy nagyon gyarló öregember vagyok, nyolcvanéves legalább, és félek, őszintén szólva, hogy nem vagyok teljesen épelméjű... Jövök, Cordéliám... (*Mosolyog.*) Társbérlok leszünk, csillagom. (*Hátramegy, lefekszik a sírhant mellé.*) Milyen meleg melletted a föld... Alvó szívedtől, ugye tudod? Lefekszem én is, s tán alszom is, mint rossz vadász túl hosszú lesen... (*Két kezéből keresztet formál, maga fölött tartja egy ideig. A bohócorrot felakasztja a kéz-keresztre. Csend.*) Nini... Reszket a kereszt. (*Csend. Szélzúgás. Lear felül. Nézelődik.*)

Bocsáss meg, gyönyörűm! Még nem talál a Halál engem, vagy nem vagyok benne a mai tervében? (*Intget.*)

Hahó!!! Halál Úr!!! Erre, erre!!! (*Csend.*)

Tovább kell mennem. Űznek, hívnak az utak, de visszatérek.

A szívedig mindig tudtam az utat... Immár tudom a sírodig is. Indulok. (*Feláll.*)

Megyek, majd ide-oda, csavargok... De a Bolondom is viszem magammal. Legbelül.

S téged, Cordélia. Esőket hallgatok, szelet, madarakat. Embert soha. Sötétedik.

Ember nem lát a sötétben. A vadállat, denevér igen. Kikerülnek mindent. Az ember nem.

Nekimegy fűnek, fának, állatnak, országnak. S öl. Nemcsak sötétben. Sok csata után, vakító napsütésben nézik az elesettek még vérző sebeiket. Méreg, tör, kard, csata, Britannia.

Az emberek vakok. Az ebben a temetőben nyugvók között alig halt valaki természetes halált.

Indulok. *(Lassan átmegy recitatívóba, zene.)*

Amerre nézek, sötétlő sík mező
 Milliom ösvényt rejteget,
 Megtalálom, ami idevezet,
 S indulok vissza, tán Dél felé.
 Útra kelek hát, vén Bolondtalan,
 Csavargó király.
 Egyetlen kérdés tolakszik elé:
 Melyik út vezet az ég felé!?!?

(Lassan kimegy hátra, eltűnik a sötétben, enyhe fény marad a kereszteken, sötétség, a darab elejéről ismert fényösvényben ott áll a piros orrú Bolond. Zene, a Bolond énekel... Felzeng a blues.)

Csavargó, Hobo, az vagyok,
 S ha majd a pokol tüze éget,
 Akkor is dalolok, ameddig égek.

Áténekeltem az életem,
 Jót, rosszat, hisz mindent megéltem,
 S amikor énekeltem, sohasem féltem.
 Bátor bolond, mondták. Igazat beszél.

Dalaim cifrázta a kósza szél,
A tenger diktálta dobok ritmusát,
A csillagok a fényt, a technikát,
Áténekeltem az Óperenciát.

Vigyétek, halljátok, adjátok tovább!
Bluestól viduljon e kurva világ!
Bluestól virágoznak a pipacsok.
A blues örök. Mert Én vagyok.

S ha majd jön a Feltámadás,
Nekem blues zengjen, ne Harsonás!
S a föld, a sár, ha mégis lehúz,
Egekbe röpít örökre a blues.

S ha majd jön a Feltámadás,
Nekem blues zengjen, ne Harsonás!
S a föld, a sár, ha mégis lehúz,
Egekbe röpít örökre a blues.

(Sötétség. Bolond eltűnik. Gyenge fény a kereszteken. Majd az is kialszik.)

VÉGE

Pejin Lea versei

Éjjeli nász

*Úgy fontam nyakad köré tisztességem,
hogy ne lássák, ki vagy.
Felizgult a lámpafény homályában
az erkölcsös kislegény,
táncoltunk.
Felállt a kamrában megbújt kísértet,
ránk nyitott, és megsajnált,
ellenállhatatlan kosztümben,
átlátszó fényűben,
táncoltunk,
még mindig csak táncoltunk.*

*Mint süllyedő hajóról menekülő a levegőbe,
úgy kapaszkodtam karodba,
engedte a kapitány, engedte, hadd menjen.
Hogy mit szeretnél: semmit úgy igazán,
aludni mélyen, horkolni a fülemben,
néha tettetni halottat,
majd hagyni, hogy elhiggyem,
hagyni meghalni.*

Rest

*Szétfoszlom,
konyharuhába csöpög mindenem,
elhagy egy feleség, férjem sosem volt:
tükröt törtem, létra alatt táncot jártam,
sámántáncot, tüllszoknyában,*

*a sóból még tízéves korom előtt kifogytam,
elhánytam a kulcsok közé a tengert is,
sótlanságba elmerülni volna jó,
fázom.*

*Madár voltam, költöztem,
öntudatlan madár, fészket rakni rest,
vadászok járnak az erdőt most,
pingvin vagyok, elrepülni rest,
csak úszni tudok,
tojásőr a férjem, nincs,
tojásom sincs, nem kel ki,
tovább halászom,
édesvízben, torták között,
torta vagyok,
fázom.*

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) festménye

A H Ó N A P K Ö L T Ő J E

Rakovszky Zsuzsa

Az utolsó napok

*Lehúztam negyven évet
ezen a világvégi, poros provincián,
ahol sosem történik semmi. Negyven éve
nézem a messzeségben a kopár
hegyek körvonalát, a sárszínű folyót,
azt a néhány nyomorúságos
utcát, a vályog- és faházakat
(ahol nyaranta fuldoklunk a portól,
télen a hó elvág a külvilágtól),
meg azt a pár vidékies villát a dombon,
ahol a savanyú szőlő terem,
fanyar, fukar bogyók egy naptalan vidéken
(a bor, ami belőle készül
jóformán ihatatlan). A capitolium
megpróbál várost mímelni: középen
az ormóttan triász: Jupiter, Héra és Minerva,
a durva, elnagyolt vésővonások,
harmadrangú mester kezére vallanak
(ráadásul Minervának letört az orra!).
Különben mindegy: úgyse tiszteli
őket már senki, mint ahogy
Mithrást s a többi megjegyezhetetlen
nevű és homályos eredetű
istenséget sem. Baj, betegség,
jégeső idején kapkodva és hitetlen
futunk szárnyuk alá, de elfelejtjük őket,
amint a nap kisüt. Legfeljebb pusztá névként,
mint elcsépelet hasonlat tárgya élnek*

*tovább a gördülékeny,
üres versezetekben – ilyenek
még itt, a világ végén is születnek,
pár megkeseredett,
kegyvesztett hivatalnok, leszerelt katona
vagy száműzött szónok bibelődik velük,
elúzni az üres esték unalmát.*

*Eközben a folyón túl
szemek, akár éh farkasok szeme,
szempárok ezrei, tízezrei
villognak vészesen: minket figyelnek
a tölgyerdők ködéből, ahol a szent ligetben,
a mély sötétségben, fában, patakban,
istenek élnek, a kopár sziklák fölött
színarany istenarc lebeg: a hold.
Ahol minden férfi harcos, a gyermek
alighogy járni megtanult, letört
ággal, kóróval a kardvívást gyakorolja:
durva vászonba öltözött
asszonyaik örökké
szoptatnak, és tűzgyújtással vesződnek,
nem ismerik a szerelem fortélyait, melyek
a csömörből újabb vágyat csíholnak,
mert nem ismerik a csömört sem,
szűkös életüket komor erény
uralja és a vakhit vakmerése.*

*Néha megpróbálom magunkat
az ő szemükkal látni: az irigység,
undor és megvetés kegyetlen
éleslátásával, vagy szenvtelen
vadász-pillantással, amely a préda
szokásait fürkészi a homályból:
szánalmas lények vagyunk, semmi kétség!*

*Veszélyérzetünk eltompult, a testünk
puffadt a tétlenségtől és a sok
hústól és egzotikus fűszerektől.
Unalom, szorongás és rossz emésztés
fakítja sárgásszürkére a bőrünk –
szürkék vagyunk, akár az árnyak,
sápadtak, mint a holtak szelleme,
mert azok is vagyunk:
mozgó, táplálkozó, páرزó halottak!
Árnyakként kóválygunk egy árnyvilágban,
ahol az élet forrása kiszikkadt,
lelkünk üres, elménk a semmit őrli,
megértünk régesrég a pusztulásra!*

*Sokszor, ha éjszaka
álmatlan járkálok, és nézem a vizet,
üresen fénylik, csillagok fekete tükre,
de én közeledő
csónakok árnyát látom, emberi
árnyakat, evezők hangtalan,
ütemes mozgását, fülemben az utolsó
percek csöndje, mielőtt még kitörne
a falakat reszkettető üvöltés,
nyílveesszők sziszegése, reccsenés,
törött csonté, bezúzott koponyáké,
a láng süvöltése, ahogyan falni kezdi
a fát és vályogot, életem összegyűjtött
limlomjait. Ha erre gondolok,
úgy látok mindent, ami most körülvesz,
az ezerszer megunt sivár látványt, a vályog-
házak falát, Minerva törött orrát,
mintha máris csak emlék,
halványuló emléke lenne annak,
mi nemsokára por lesz és hamu.*

*S ettől minden megunt
tárgy hirtelen ragyogni kezd, telített,
izzó fénnel, ahogy csak
sötétedés előtt szoktak a dolgok,
s egyszerre olyan gyöngédség fog el,
a szeretet olyan vak áradása,
hogy annak töredéke,
egyetlen morzsája elég lett volna,
mikor még nem volt késő, mikor volt még idő,
hogy mentsem és megvédjem bármi áron
őket és önmagam.*

Állapotváltozások

Részletek RAKOVSZKY ZSUZSA
verses regényéből

Egy péntek este

*Piros biciklilámpa villogása
homályos, víz alatti alkonyatban,
mikor az ősz parazsat gyűjt a fákra,
hideg nyirok kúszik föl a falakban,
halott levéllel felszórva a járda,
a pusztulás már megállíthatatlan,
az év a tél, a vég felé zuhan.
December jön, négykor már este van.*

*De még világos a túloldalon
a Piramis üzletház kupolája
mögött az új testépítő szalon,
vezényszó pattog, női testek árnya*

*hajlong, szökell túl az üvegfalon.
Megáll, néz, nem siet, senki se várja,
több mint tíz órát dolgozott ma, fáradt.
Feje fölött az ég, szemközt a főbejárat.*

*Nem ilyen életről ábrándozott,
mikor – reménytelen bölcsészpalánta –,
egykor a Brontë-kből szakdolgozott,
s álmaiban katedrán állva látta
magát, s egy Rochestert bálványozott
hitveseként, kiről hogy azt hitte, megtalálta
egy nő tanárában, ráment hat éve,
míg nem az agg tudós új évjáratra cserélte.*

*Majd dolgozott egy lapnál – csődbe ment,
aztán egy könyvtárban – leépítették,
majd minden bölcsész-álmot eltemet –
a barátnői mind jobban keresnek
mint titkárnők, PR-menedzserek –,
s jelentkezett fogorvos-asszisztensnek,
tanfolyam, állásinterjú s a többi,
míg itt, a jólmenő fogorvosnál kötött ki.*

*És mert sok a külföldről érkezett
„turista” itt, használja is a nyelvet.
S főképp: napi tíz órát itt lehet
délceg fogorvos-eszményképe mellett.
Ő készíti a röntgenképeket,
injekciót szív fel, tömést keverget,
s hogy ne szennyezze vér a messziről jött
páciensek ruháját, leplet nyakukba ő köt,*

*míg nézik, mit a monitor mutat,
– mint kik ön-sírjukba tekintenek le –,
fehér, fél-áttetsző állcsontjukat
az ólomszürke húsködben lebegve,*

*szájukban izmos férfikéz matat,
fűrófej forgolódik sisteregve.
„Lehet öblíteni!” Kereng a hófehér
porcelántálkában a víz, a vér*

*a lefolyó kis örvényébe le.
Zsibbadt állkapocsban csont reccsenése:
kinn van a fog és véres gyökere,
kitépvé lényük egy parányi része.
E Rochesternek lenni Jane Eyre-e,
rég tudja jól, nincs szikrányi remény se:
„Na, mára vége! Mehetünk haza!”
Kinn nyüzsgő délutáni éjszaka.*

*A parkolóban száraz levelek
kerengnek rubin féklámpafényben.
Négy fal közt is érezni a szelet,
ahogy az üvegnek zúdul keményen.
Halottak napja elmúlt, karácsony közeleg,
csillag nem látszik a fekete égen,
de már az ünnepi kirakatoknak
során át kék, ezüst, arany gömbök ragyognak.*

*A park sötét, a parkoló sötét.
Felhőrajok lepik a csorba holdat,
hozzák a hó hamis ígéretét.
Az üzletekben tízezrek tolongnak.
A pékségben vesz vacsorára két
kiflit, a sarki bolt már zárva. Holnap
szombat lesz, és nem tudja még, mihez fog.
De várja őt a tévé és a laptop.*

*Otthon a tabletjét előveszi.
Átöltözik: még egy magányos este.
A teavizet forrni fölteszi,
bio eperlekvárt ken korpakekszre.*

*Leül, megnézi a jövő heti
horoszkópját: van-e üzletre, szexre
esély, s megváltoztatni életét,
most, amikor a Hold a Jupiterbe lép.*

*Pár éve még időnként válaszolt
a társskeresőn pár vonzóbb pasasnak:
volt köztük széltoló és félbolond,
végül egyéjszakás kaland akadt csak,
pedig rég lelkes olvasója volt
a „Pszichológus válaszol” rovatnak,
hívén, tanácsait, ha megfogadja,
esélye lesz egy jól működő kapcsolatra.*

*Megnézi, hogy amit nemrég a netre
föltett, a képe hány like-ot kapott.
Topless fotó, ő maga készítette
egy okostelefon s egy selfibot
segítségével – még Rómában vette,
ahol egy éjjel két eurót dobott
a Trevi-kút villanyfényes vizébe:
turistaként járt ott több mint egy éve,*

*hogy kiheverjen egy újabb szerelmet
(reménytelen). A busz végében ült,
egy nyugdíjasklub titkárnője mellett:
égő napfény után langy éj köröskörül,
romok, olajfák, holdsütötte kertek –
első nap még ábrándokba merült,
hogy hátha itt...! De végül nem történt semmi más, csak
bélfertőzést kapott, s egy horkoló szobatársat.*

*A képen még akárcsak egy kamasz
lányé, olyan formás-karcsú a teste,
de már az arcot karton macskamaszk
takarja (még tavaly szilveszterkor szerezte),*

*s így egyszerre lehet az és nem az,
aki valóban, s aki csak szeretne,
ami személyes benne, unott – kedélytelen,
de még üdén virágzik, ami személytelen.*

*Elképzei: míg itt ül egymagában,
teát iszik, eszi a korpakekszet,
a teste képe idegen szobákban
nyújt tápot a kigyulladt képzeletnek:
Svájcban Balin, Szöulban, Angliában
nagy rózsaszínű pille, hálójában a netnek,
s mások szemével nézve önmagára,
képzelt vágyaktól gyúl valódi vágyra.*

*Eközben néhány háztömbbel odább
most a húgát faggatja épp a férje:
„Kati! Ugye idén nem hívod át
karácsonykor, se ünnepi ebédre?
Ki bírja nézni azt a mész pofát?”
„De mikor olyan magányos szegényke!
Csoda, ha nincsen semmihez se kedve?
Mindjárt más lenne, ha kicsit boldog lehetne!*

*Tényleg, van az a régi haverod...”
„Kiről beszélsz? Nem értem.” „Jaj, nehogy már!
Az a hogyhívják... dehogy nem tudod!
Az, akiről mindig mesélni szoktál!
Tudod, akivel együtt jártatok
gimibe, és tegnap összefutottál
vele a boltban!” „Tudom már... aha,
Jenő... na, ő fura egy figura!”*

*„Fura? Hogyan fura? Bolond?” „Nem éppen.
Programozó, és otthon dolgozik,
s utána is, a szabad idejében*

*a gép előtt ül, nem találkozik
élő emberrel napokig... a héten
én voltam a legelső..." „Az ember változik!"
„De ő nem. Épp ez az! Egész éjszaka képes
a gépen játszani, mint egy hatéves!*

*Emőnek? Bemutathatjuk, de nincsen
sok értelme... nincsen oda a nőkért.
Ja nem úgy... kicsit fél tőlük szerintem.
Talán átverték..." „Mint szegény Emőkét
Az a vén széltoló... Hiába, minden
férfi egy aljadék!" „Én is?" „Te főképp!"
„Mi mégis megvagyunk, nem?" „Igen, de ő sokat várt
az élettől..." „Jó, nézzük azt a naptárt..."*

*„Meghívhatnánk, mondjuk, hatodikára..."
„Szombatra pont? Jó, addig még van egy hét...
Ne kérjük meg, vigyázzon Kiskatára
szilveszterkor? Akkor mi elmehetnénk
X-ékhez néhány órára, ha már a
szombatunkat elrontja..." „Nem szeretnék
szívességet kérni cserébe..." „Mért?
Tanulja meg, hogy nincs ingyen ebéd!"*

*„Jenő barátodat – most jut eszembe –,
ne hívjam meg őt is ebédre?" „Nem.
Kilógna a lóláb... viszont... mi lenne,
ha átadnám neki a hangversenyjegyem?"
„És te akkor nem is jönnél velem?"
„Nem, de attól te és Emő még elmehettek.
Mit szólsz? Akad azért jó ötletem?
Én addig legalább megnézhetném a meccset."*

Két barát

*„A valóságot túlértékelik!
Nem értem, mért baj, hogy itt üldögelek
a számítógép mellett reggelig,
s ebben a pár órában többet élek,
mint más évek alatt. Nevet cserélek,
s karaktert, ha kedvem ebben telik,
az elrontott élet helyett pedig,
ha akarom, jöhet egy másik élet.”*

*„Igen, de azt ugye te is belátod,
ez így tovább sokáig nem mehet!
Ki sem mozdulsz... nincs egyetlen barátod,
nincsen senkid, aki fontos neked.
Képzelt karakterek és életek
nem gyógyíthatják valóságghiányod,
ha vágy és célja közt az utat rövidre zárod,
amit nyersz, valóság árán veszed.”*

*„Milyen valóságról beszélsz? Amit
így hívsz, csak árnyék, nincs szubsztanciája,
a semmi szülte, és magába zárva
őrzi a semmi buborékait.”*

*„Igen? Például ez az asztal itt?”
„Az ott nem asztal, csak egy asztal árnya,
száguldozó részecskék maszkabálja,
az ontja napvilágra álom-alakjait.*

*Nézd túl közletről, és eltűnik a világ
nézd messziről: eső-csíkozta ablak.
Ne is reménykedj, hogy mögéje látsz,
csak téged tükröz vissza önmagadnak!
Percenként változó felhőalakzat,
te látsz belé tevét vagy madarat.*

*Csupasz tény nincs: hogy mit tartasz igaznak,
azon múlik, hogy ki vagy te magad.*

*Idézhetek fel emlékképeket –
emlékszel, régebben mennyit utaztam?
Ahogy mohos kőszájból víz csepeg,
aprópénz-csillogást szökőkutakban,
s ahogy a téren át csoszogva lassan
a sor a Szent Péter felé haladt,
(a szandál feltörte a lábamat,
és langyos lett a víz a PET-palackban).*

*De olyan más-e mindez, mint amit
a félálom eléd hoz: ismeretlen
városok útjait és parkjait,
s hiába töprengsz: itt mikor lehettem?
Voltam egyáltalán? – eldönthetetlen,
melyik képzelt, s melyik valódi emlék.
Valóság-ízt nem érzel egyiken sem,
s ha mégis, úgy lehet, becsap az elméd,*

*amely, mint tudjuk, önmaga tere...
Ha pedig néha a képzeletem –
nem úgy működik, ahogy kellene,
segédeszközt találok a neten!
Elég, ha csak lehunyom a szemem,
s máris hullámok-ostromolta parton
fekszem, trópusi nap ég odafenn,
csak a termosztátot kell fölcsavarnom.”*

*„Igen, de csak mert semmit nem szeretsz!
Ha a szívedhez nő, minden dolog
vagy lény – hogy is mondjam csak? – lenni kezd!
Egy kés, egy toll, egy szerszámos doboz
idővel léted tőkesúlya lesz,
nem engedi kisiklani a szíved!*

*Egy darab eleven emlékezet –
örülsz, ha látod, fáj, ha elveszítéd.”*

*„De kell-e, hogy efféle súly nyugözzze?
Legyen a szív, mint szél-ingatta nád!
Az érzelem: holt súly nyakadba kötve,
malomkő, mely a sáros mélybe ránt.
Míg önmagaddal nem itattad át,
a világ csak színes képek sora,
egyik sem zaklat föl, egyik se bánt,
híradás egy vidékről, hol nem jártál soha.*

*S miért ne itt a képernyő előtt
találjam meg ezt a színes nyugalmat?
Hullámokat nézek fél délelőtt,
ahogy sziszegve a partnak rohannak
megint, megint, megint...” „Na és a nők?
Velük mi lesz? Ők mégis jobb, ha vannak
három dimenzióban?” „Érzek elég erőt,
hogy ne faragjak több bálványt magamnak,*

*hogy hideg fejjel, s ne a képzelet
szemével nézzem őket – egyiket se!
Ki tudja, mit vetítenék bele,
mi a valósággal úgy esne egybe,
mint mikor gömbölyűt erőltetsz szögletesbe!
Valódit a képzelet szülte nőbe,
mint mostohanővér-lábat üvegcipőbe
úgy préselünk – ami kilóg, lenyesve.*

*Mert képeszthetsz hét évig Rákhelért...”
„Az ki? Ahá, igen...” „: végül Leát kapsz.*

*S Rákhel sem az, aki lelkedben élt,
akit a kútnál láttál, semmi más, csak
oka vagy ürügye a látomásnak,*

*csak egy fogas, hogy ráaggasd, amit
a félig öntudatlan vágyaid
veled titokban láttatni kívánnak.*

*Néha próbálkozom, hogy hátha, hátha –
de pár hétnél sosem tartott tovább.
S ugyan minek a düh, a könny, a vád, ha
a gép előtt (majdnem) ugyanazt élem át?
Például nézd meg ezt a szép babát!
milyen jó melle van, de szép a lába!
Szerinted szőke vagy barna lehet a drága
az arany paróka alatt?” „Nahát,*

*ezt mintha ismerném!” „Hogyan? az arca
nem is látszik, mégis felismered?
Még így is, hogy a macskamaszk takarja?
Vannak persze ismertetőjelek...
Csak nem...?” „Ugyan, dehogy, hogy képzeled?
Te is tudod, nem vagyok az a fajta.
Régebben, nem mondom... de erről, kérlek, egy
szót se: Kata a háztól elzavarna!*

*Amúgy elképesztő, mit összehordasz –
csakhogy, tudod mit, nem hiszek neked!
Ne is tagadd, azért okoskodol csak,
hogy könnyebben megúszd az életet!
Magadat holmi szentnek képzeled,
aki a vágy kígyóját eltiportad,
s a földi hívságok fölött lebegsz.
Tényleg... Nem lenne kedved koncertre menni holnap?*

*Van egy jegyem, s valami közbejött... de
tényleg, miért ne vehetnéd te át?
És mert magában menni semmi kedve,
miért ne kísérhetnéd el Katát?
Lehet, hogy ott lesz a nővére is, de*

*mégiscsak jobban érezné magát
két szép nő férfikísérővel este...
Ugyan tedd meg! No, látod, ilyen egy jó barát.*

*Remek műsor lesz, és remek helyed
mindjárt a második sorban, középen!”
„Mi van, ha elkérem, s mégsem megyek?”
„Talán félsz?” „Mért, mitől kellene félnem?
Na jó, mutasd azt a koncertjegyet,
egy kicsit furcsa, hogy itt van veled, nem?
Mindegy, hagyd itt – bár nem ígérhetek
semmit – majd meglátom, hogy lesz-e kedvem...”*

*Aztán, már egyedül: „Nem is tudom...”
Kóvályog föl s alá, testes kísértet.
Később két nőt talál a Facebookon,
egy kedves szőkét, egy sebzett sötétet.
„Végül is nem rossz... (bár a szőke szebb):
örök okoskodó, mimóza lélek,
könnyes mosoly, intenzív lelki élet –
ha most csapdába csal, végképp lúzer leszek!”*

A jóslat

*Kata óvatosabb: csak péntek este
közli Emővel, hogy István jegye
egy barátjánál lesz. „Nem baj, ugye?
Nem is tudom... Olyan jó negyvenes, de
nőtlen... Egyszer miért is ne jöhetne
össze valami jó dolog neked?
Még az se biztos, neki lesz-e kedve.
Nézd meg a Facebookon, aztán eldöntheted!”*

*Értelmes homlok, ritkás szőke haj,
 szemüveges, pufók arc – hát igen,
 nem épp Rochester vagy Heathcliff... sebj.
 Pierre Bezuhov lehetett ilyen...
 A szemüveg mögött gúnyos-félnék a szem,
 sértett-fájdalmasan biggyed a száj.
 Durcás gyerek, aki vigaszra vár...
 „Éntőlem megkaphatná, azt hiszem!”*

*Már látja is kettőjüket, amint
 kilépnek a neonfény-villogásba,
 figyelmes, kissé gyermeteg profilt
 rajzol körül a tűzpiros, a sárga,
 csevegnek az utolsó buszra várva,
 s útban az állomás felé a hóban,
 kabát-kapucnisan, épp indulóban
 messzi hegyekbe síkirándulásra.*

*És lát egy forró nyári délutánt:
 a száradó fürdőruhák a széken,
 a lécredőnyön csíkokban tör át
 a fény, friss ágynemű közt, félig ébren
 hevernek. Kinn tömör hőség a téren,
 narancslében jégkockák koccanása.
 Sötétben, fényben, nyáron, hóesésben
 mindig együtt, nem is gondolva másra –*

*Mint visszatért kamaszkor: villanyoltás
 után a sebként lüktető zene.
 Vízpart, mozi, sípálya: nincs sehol más,
 csak elképzelt szerelmek színtere.
 Akárcsak álmunkban, a vágy a forrás,
 világát önmagából hozza létre,
 minden szilárdnak vélt talajt, ahol jársz,
 elönt a mély érzelmek csőtörése.*

*Ez már a múlt, vagy elképzelhető,
hogy ez lesz a jövő? Fölmegy a skype-ra:
(tépett szemöldök, súlyos karkötő:
Ízisz, a jósnő – a neten találta),
hogy még ma megtudja, mit mond a kártya,
(két plüssbagoly közt gyertyaláng lobog),
mit hoz a képzelt tengely fordulása,
mit ígérnek neki a csillagok?*

*„Erős hatások metszéspontja vagy!
Sorsfordító bolygók állnak fölötted:
világ világon, mint szélfúttá hab,
s bennük lehetséges sorsok nyüzsgönek.
Az életed egyetlen pillanat
eldönti majd, mikor fordul az év.
Az összes út egy pont felé halad,
akit vártál, már megindult feléd!”*

A koncerten

*Elég egy éjszaka, s mindent megélt
álmában: esküvőt és szép öregkort,
gyöngédséget, szakítást, szenvedélyt.
Még megújítja lábkörmén a lakkot,
– sosem lehet tudni –, s gyorsan hajat mos,
de nem megy le a torkán az ebéd:
lehet, az dönti el az életét,
nyakába hogy milyen gyöngysort akaszt most?*

*Vad lázban úgy dönt, nincs egy jó ruhája:
ezt itt kihízta, ez kissé koszos vagy
szűk mellben, ehhez sápadtnak találja
magát, amahhoz kissé túlkorosnak.
Dönt, „jobb híján”, aztán a székre roskad,*

*minden reménység-készletét felélte.
Holott... „Nahát, Emő, milyen csinos vagy!”
– mondja Kata, mikor becsönget érte.*

*Aranyfüst, ál-görög ál-oszlopok,
kabát-bábból kibomló pille-lények.
Amíg a ruhatár felé csoszog,
a remény hol kihuny, hol újraéled.
Míg helyükre evickélnek a térdek,
és széktámlák alkotta résen át,
fejük fölött a csillár, mint a végzet,
arany fény-vízesésből lassan sötétre vált.*

*A terem suttog, csoszsan és zizeg.
Csak a hiány ül mellette a széken.
Ölében retikül, műsorfüzet,
ül mereven. A koncert szünetében
megisznak egy narancslét a büfében.
Lopva körülpillant, hogy hátha, hátha...
S „Emő, te sírsz?” „Dehogy, ez csak a nátha!”
Egy könnycseppet töröl le észrevétlen.*

*A mosdóban, amíg a sor halad,
szidja magát: „Milyen bolond vagyok!”
Nem ez volt még a kellő pillanat,
kétségbeesni most még nincsen ok!”
Ha véget ér az év – csapvíz csorog,
ránéz a nagytükrökből tulajdon képe mása,
majd visszavánszorog a széksorok
közt a helyére – eljön sorsának fordulása.*

*A széken hátradől, szemét lehunyja:
„Úgy kell nekem, miért is jöttem el?”
Aztán a zene elsodorja újra,
gyöngyözve pergő hangokra fülel.*

*Szavukra lélekmélyi hang felel,
mintha egy eltűnt másik élete –
tárgytalan érzés árnya dúlja fel,
öröm és fájdalom kísértete.*

*Volt egy világ – igen, a kezdetek-
világ – mindennél jobban szerettem.
Egy ház, egy arc – örökre elveszett.
Egy név – üres folt az emlékezetben.
Egy kép, akárha örvénylő vizek
sötét mélyéből, most a fény felé tör:
öröktől ismerős szemek, gyöngéd kezek:
emlékeim egy lét előtti létből.*

Tűzijáték

*Most arra indul lassú óvatos
léptekkel, ahol gézmaszkját a ködnek
sok fény lyuggatja át, zsúfolt s zajos
nagy tér felé, ahol százak nyüzsögnek.
Láthatni villanását sok piros
Mikulás-sapkának, csúcsos süvegnek,
szaxofon nyávog, csizmás láb tapos
szilánkjain törött kólásüvegnek.*

*Szemek tapadnak az órára: még
öt perc van hátra – négy – kettő – egy – egy se!
Felhőkkel vemhes fölön a tinta-ég.
Fehér tűzpont rohan föl sisteregve.
Kék, zöld, ezüst parázs hullik lebegve,
csillagkéve bomlik sziszegve szét,
s zuhan, mintha feléjük közeledne,
mikor egy láthatatlan határt átlép az év,*

*s az idő hulláma feltornyosulva,
 föltarthatatlan jön mind közelebb,
 hogy átlökjön az óévből az újba
 szaxofont, tornyot, holdat és teret.
 (Magunk mögött hagyjuk az éveket,
 fut az idő, bár mi egyhelyben állunk.
 Mozgólépcső: a föld alá vezet,
 vagy lift, amelyből nem lehet kiszállnunk.)*

*Reflektor söpri végig az eget,
 izzó fehérre festi újra s újra.
 Fénypitypang robban szét fejük felett,
 új zenekar lép fel a pódiumra.
 Kereplők, trombiták, pezsgő pezseg,
 az emelvény előtt százak tolongnak.
 A fénysáv elgurult fémötvenest
 keres a tépett felhők közt, a holdat.*

*Most hirtelen valakit észrevesz:
 „Tudom, hogy valahol valaha láttam”
 Egy nő: keskeny csípő, fehér kezek,
 arany parókásan, sötét kabátban.
 Egy stand előtt, hol részeg pár forog,
 s forralt bort árulnak papírpohárban,
 ott áll. Hősünk elindul, egy kissé tántorog.
 „El sem hiszem, hogy tényleg megtaláltam!”*

*„Rejtheti maszk az arcod, ismerem!
 Te vagy az, akit mindig is kerestem!
 Mióta csak élek, itt vagy velem,
 öröktől ismerős, bár – ismeretlen!
 Minden remény, mióta létezem,
 és elragadtatás rólad s neked szól:
 tükrökép elsötétülő vízen,
 a szív túláradása alkonyatkor,*

*mikor az izzó ablakok s a kertek
sötétedés előtti színei,
minden jelez – a világ héj, amelyet
egy közlés készül szétfeszíteni.
S ki ennyi fény közt mit sem értve tengek-
lengek, fakó, közömbös árny-alak,
lélektelen – tedd, hogy életre keljek,
engedd, hogy végre megtaláljalak!”*

*Rémülten néz az ünneplő tömegre
Emőke: „Én, ide? Többé soha!”
Mögötte egy fanyar karácsony este,
mikor a húga szánta, unta a sógora.
Hogy Kiskata örül, hogy is hihette,
ha Andersent talál a fa alatt...
Ő tusfürdőt kapott, s mikor a pontyot ette,
egy száлка kis híján torkán akadt.*

*Akár a képen, álarcot visel,
(remélve, így másik nővé lehet,
s az életét újjal cseréli fel)
s parókát is – Katáéktól jövet
a sötét lépcsőházban tette fel.
Bár senki más ne ismerné fel őt,
csak az az egy – már itt lehet, közel!
Ezt így remélte még éjjel előtt.*

*Az égről már eltűnőben a kék,
ezüstfehér, aranyzöld csillagok.
A semmiből jött méhraj pernyeként
hullong alá. „Milyen bolond vagyok...”
Úgy dönt, indul haza... most összerezzen,
tömény büzt érez, alkoholszagot,
kéz nyúl felé, fülébe érthetetlen
szavakat kásás, részeg hang dadog.*

*Hátulról átfogják, egy kéz a jobb
mellén, a másik álarcát cibálja.
Minden csalódott düh – „Most megkapod!” –
felforr benne, s fogát a kézbe vájja.
A támadóját sípcsontján találja
egy rúgással: a kéz lehull – szabad!
„Úgy kell neked!” sziszeg, s nem nézve hátra
hanyatt-homlok hazafelé szalad.*

*Sokára gyűjt erőt, hogy visszanézzen:
nincs senki ott, nem lépések, csak a
saját szíve dörömböl a fülében.
Körül kihalt és néma éjszaka.
A ház előtt áll, kulccsal a kezében,
nagy messziről petárdák durrogása...
A folyosón villanyt se gyújt, sötétben
esik be a sötét, üres lakásba.*

*Az ünnepi beszéd már véget ért.
A tévében zene orkánja tombol.
Betadinnal keni vérző kezét
hősiünk, szeme könnyes a fájdalomtól.
Puccs, tűz, terror: a CNN az év
híradóit ismétli. Nyugtalan
álom mos el csalódást és reményt:
mire fölébred, újra este van.*

Varga Melinda

Célia dala, avagy a regényalak életre kel egy versben

Rakovszky Zsuzsának

*Fekete-fehér dagerrotípia,
fortepan a Korról a vers,
ruhám fodrai cezúrák,
a pillanat frakkját magamra öltöm,
ingemen színes tavasz a magány.*

*A versek ma ott sétáltak a Kossuth téren,
ölelkeztem velük, együtt hömpölyögtünk a tömeggel,
nem tiltakoznak, nem skandálnak, és nem volt
kezükből szelfibot,
valószínű, nem értettek semmit a korhangulatból,
az indulat és a gyűlölet nyelve nem érintette meg őket.
Csak figyeltek némán,
szürke szemükben letargia kuporgott,
azt kiabálták, az apátlanságot nem lehet rímbe fogni,
szavak kinövik a ritmuskeretet,
nem menekülhetek önmagam elől.*

*Csukott pilláik alatt nyíló rét a gondolat,
léggömbre ül, felszáll a magas tornyokig.
Madártávlatból a föld gombfocipálya,
porcukorral hintett hegyeken
kövér felhődzsinnek pihennek.*

*A vers pontos időtér-kronométer,
fájdalmak foszló vásznát szövő rokka,*

*zsebtükör, melyből visszanéz
ijesztő macskamaszkom.*

*Csak az illatok nem hazudnak,
az emlékezet virágba borult cseresznyefáin
magánymadár tollázkodik.*

*Valamit visszahoz az időből,
férfiakat, akiket nem ismertem,
anyám karja éhes lián,
ölelte őket,*

*mámor poshadt levegője
kerengett a lakásban.*

*Minden ember – igen, még te is,
legszebb, legkedvesebb, világom napvilága,
te rózsza és hold, tenger és titok,
testből vagy, és terád is igaz minden,
ami ebből következik: az undor,
a félelem, a fájdalom, a szégyen
képei perzselik az öntudat
érzékeny felhámját.*

*A vágytalan semmi felé menetelek,
szaladok a hús mohósága előtt.*

*Elrejtőzöm, anyám se leljen rám,
egy névtelen Istent keresek
párhuzamosan rohanó
valóságok között.*

*A csillagok
hideg fényű izzók,
szigorú arkangyalok,
villanások az éteri mezőn,
sejtelem és félelem vaktérképei,
úgy tűnik, pár percig,
a mindenséggel farkasszemet néztem.*

*Mély tóba süllyed a sötétség,
a tó szeme zöld,
feloldja a félelem sárga cseppjeit.
Elbódít a madárcsicsergés,
felülnézetből tölgyerdő a lét.*

*Bíbor reggel szalad a hegyen,
az öröm vállamig ér fel,
óceánok hullámozása csábít,
versenyt úszom a háborgó idővel,
sütkérezem a nyugalom szigetén.*

*A tudat jégkérge alá rekedt
sok kóbor árny most mind a fény felé tör.
Emlékezés barnítja csokiszínűre
magas homlokom a Duna-parton.
Betontavasban füstvirágok
terelik el a figyelmem.*

*Gyerekkor sűrűjébe menekülök,
pokrócot teríték az esős nyár zöld fűvére,
az erdő mélyén,
fotonzápor zuhog a nagy folyóra.*

*A város aritmiás szívverése a vers,
és a ligeti séták békéje az arcon,
fagylaltban hűs lé,
fotográfia léten túli létből,
pillanat hosszúlábú nimfája,
teste ruganyosságán
nem fog ki a mulandó.*

*Az ablakon túl nagy, sötét hegyek
áznak a zöldes, holdontúli fényben.
Ki tudja, mit rejt a tudat mélye,*

*mi lenn, az fenn is,
s bármikor változóra fordul.*

*A lét tüzében perzselődünk,
bárgyún a múltba szaladunk,
de a nosztalgia még nem ment meg a magánytól,
százlábú pók hálójában vergődünk,
esendő prédák,
rácsok között körbe-körbe
szaladó párducok.*

*Az Isten szeme
végtelen kert
örök nyári fénnel,
forró delek ölén
napsütötte testek kígyótlán édene
dőzsöl.*

Az álló betűs sorok idézetek Rakovszky Zsuzsa *Fortepan* (Magvető Kiadó, 2015, Budapest) című verseskötetéből.

Azt hiszem, a szerelem mellett az idő, az elmúlás a költészet leggyakoribb témája. No meg a gyerekkor: szerencsés esetben a versekben azt a fajta látásmódot, a világ megélésének azt az intenzitását sikerül felleleveníteni, ami a gyerekkorra jellemző –

VARGA MELINDA interjúja

RAKOVSZKY ZSUZSÁval

az *Állapotváltozások* című, készülő verses regényéről, a *Célia* című regény és az új mű rokonságáról, szerepversről, fontosabb regényeiről.

A szerepversektől a verses epikáig

– *Állapotváltozások című verses kisregényének kéziratát olvasva végig az volt az érzésem, az új mű Célia című regényéből nőtte ki magát. Ádámnak, a regény narrátorának mintha női mása lenne Emő, a verses kisregény hősnője, a témaválasztás és cselekmény helyszíne is hasonló. Valószínűleg nem véletlen egybeesés. Jól érzékelem a párhuzamot?*

– Igen, jól érzékeli, de szerintem nem a hősnő, hanem a hős, illetve „antihős”, az életét a számítógép előtt töltő Jenő tekinthető Ádám hasonmásának, olyannyira, hogy egy darabig nem is váltak szét bennem, sokáig haboztam, hogy melyik szöveget melyiküknek adjam. A hősnő inkább a regény különböző, szerencsétlen sorsú nőalakjaival tart távoli rokonságot.

– *Nem foglalkoztatta Zsanett vagy valamelyik másik női figura a Céliából, a kissé butuska, de szerethető Niki, esetleg maga Célia sorsa lírában; voltak ilyen előzményei a verses kisregénynek?*

– Régebben, amikor sorozatban írtam a szerepverseket, talán tényleg versben írtam volna meg őket. Most ez nem jutott eszembe.

– *A műfaj, úgy érzem, nagyon talál az Ön alkotói habitusához, mintha Önre írták volna, hisz a regényeiben gyakran találkozunk*

poétikus elemekkel, költői képek, jelzős szó szerkezetek sorával, míg a költeményekben narrációval, leíró jelleggel, a szemlélődés aktusával, a beszélt nyelv szövegbe építésével, a versszereplők párbeszédével. A forma találta meg Önt, vagy Ön a formát?

– Már gyerekkoromban nagyon szerettem a verses epikát, a *Toldit*, a *Buda halálát*...

Aztán még bölcsész egyetemista koromban elolvastam és nagyon megszerettem *A délibábok hősét*, és azóta is sokszor gondoltam rá, hogy kellene írni valami verses regényfélét. Még valamikor a nyolcvanas évek elején írtam is egy *Részletek egy lehetséges verses regényből* című verset, és valóban, a későbbi verseimben is sok epikus elem van. Azt hiszem, ezt a műfajt azoknak az inkább introvertált alkatú költőknek „találták ki”, akik kevésbé hajlamosak átadni magukat az érzelmeiknek, inkább más karaktereken vagy történéseken keresztül nyilatkoznak meg.

– *Első szerepverse a Narkomán volt. Hogyan talált rá a kamasz lányra, mi mozgatta, milyen kihívásokkal találkozott?*

– Amikor a *Narkomán* született, akkoriban is főleg írással és fordítással foglalkoztam, és mivel mindkettő igen magányos foglalatosság, azon gondolkodtam, kellene valami olyasmit is csinálni, aminek más emberekhez is van köze. Egy barátnőm fölvetette, hogy lehetne kábítószeres fiatalokkal foglalkozni. Ebből nem lett semmi, de elgondolkodtam rajta, mit tudnék mondani egy ilyen fiatalnak, illetve mit mondana ő nekem, és ebből lett a vers.

– *A regényírás felé vezető utat a különböző szerepek beszélgetése a lírai szövegekben mennyiben készítette elő, hogyan gondolt vissza ezekre a munkafolyamatokra?*

– Amikor szerepverseket kezdtem írni, még eszembe se jutott, hogy regényt is írhatnék. Inkább arra a problémára kerestem megoldást, hogyan közelítsem a versnyelvet a beszélt nyelvhez, és ehhez kerestem olyan figurákat, akik a maguk jellegzetes hanghordozásával mondják el azokat a dolgokat, amelyek éppen foglalkoztattak. Persze elmondhattam volna ezeket én magam is, de a saját hanghordozásomat nem „hallottam” úgy a fejemben, mint ezekét a figurákét, és én is azok közé tartozom, akik nem szívesen nyilvánulnak meg közvetlenül.

– A kígyó árnyékának voltak lírai „előképei”?

– Nem, nem hinném. Vagy talán tágabb értelemben véve mégiscsak, írtam egy-két verset, amelyeket az ihletett, amit a város múltjáról olvastam.

– *A prózai művek kibontakozásában, s konkrétan ennek a regénynek a megírásában fontos szerepe volt annak, hogy vissza-költözött szülővárosába, Sopronba, a vidéki élet nyugalma meghatározó az Ön számára. A lírai munkát, a versírást a környezet befolyásolja, segíti a nyugalom, vagy inkább a nagyváros impulzív atmoszférája motiválja?*

– A kígyó árnyékát még Pesten írtam (illetve Budaörsön, mert ott laktunk), bár az igaz, hogy sűrűn jártam haza Sopronba, mert erősen kötődöm a szülővárosomhoz. Ennek egyik megnyilvánulása az is, hogy sok helytörténetet olvastam, mert érdekel a város múltja, mindig is úgy éreztem, hogy ez a múlt ott van valahol „lecsapódva” vagy beleivódva a falakban. Budapesten egyébként ritkán járok, és amikor igen, akkor is csak néhány régi barátommal találkozom, akik időnként itthon is meglátogatnak, szóval nincs különösebb különbség a két város között nyugalom illetve élmények szempontjából.

– *Azt olvastam korábbi interjúkban, hogy a próza jótékonyan hatott a versíráásra is, elmozdította a játékosabb versek felé, levett terheket a válláról, felszabadultabbá vált. A próza nyelve mozdította el a hétköznapi nyelv versebe csempészése felé is?*

– Nem, nem, előbb volt a hétköznapi nyelvvel való kísérletezés a versekben, a próza annyiban tehermentesítette a versírást, hogy már nem kellett mindent, amit mondani szerettem volna, a versekbe „belegyömöszölni”.

– *Első versei tollba mondott versek voltak, édesanyja gépelte be őket, még nem is ismerte a betűket, már költő volt. Emlékszik olyan verssorra, ezzel kapcsolatos élményre, anyjától vagy dadusától hallott mesére, szépirodalmi szövegre, amely motiválta?*

– A betűket éppenséggel elég hamar megismertem, négy évesen már tudtam olvasni, persze írni vagy éppen gépelni még nem. Anyám sok verset olvasott fel nekem, szenvedélyesen szerettem a János vitézt és már akkor a Toldit. Úgy emlékszem vi-

szont, hogy az első verset, egy anyák napi köszöntőt, a *Serkenj föl, kegyes nép!* kezdetűt, azt hiszem, népdal dallamára írtam, amit talán az óvodában tanulhattam.

– *Tandori Dezső, Petri György vagy Nemes Nagy Ágnes a pályakezdő Rakovszky Zsuzsa költészetére milyen hatással volt?*

– Tandorié, azt hiszem, semmilyen, ahhoz túlságosan konzervatív voltam, vagy nem is tudom, mi erre a jó szó. Nemes Nagyot egy időben nagyon szerettem, vagy talán inkább csodáltam. Petri folyamatosan hatással volt rám azóta, hogy először olvastam a már nem emlékszem, milyen című antológiában (Költők egymás közt?), talán őt olvasva kezdett foglalkoztatni a gondolat, hogy a beszélt nyelvet kellene alkalmazni a versben, lehetőleg úgy, hogy közben a hagyományos költői formákat se adjam fel.

– *Ki volt az első élő költő, író, akivel találkozott kisgyerekkorában vagy kamaszként, és milyen emlékezetes történet fűződik ehhez?*

– Gyerekkoromban nemigen találkoztam költőkkel – vagyishogy olyan nyolc-tízéves koromban kirándulni jártunk egy nagyobb társasággal, amelynek egyik tagja egy kitűnő soproni költő és irodalomszervező, Sarkady Sándor volt, csakhogy akkor még nem írt verseket, vagy legalábbis én nem tudtam róla. Gimnazista koromban egy pár évvel idősebb barátnőmmel eljártunk egy irodalmi körbe, a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiumába, no, ott aztán akadt költő bőségesen, de emlékezetes történet nem fűződik hozzájuk.

– *Rajzszakkörre járt, képzőművésznek készült, de aztán rádöbent, hogy a rajzolás csak szórakozás; minden munkájával elégedett volt, az írással, a verssel ellenben vívódott. Az elégedetlenség, a kétely dönti el, hogy valami később hivatásunk, szenvedélyünk lesz, és hogy az a mi utunk?*

– Nem tudom, mennyire lehet általánosítani az én esetemből. De gondolom, minden alkotási folyamathoz hozzátartozik, hogy az első, mámoros szakaszt a kijózanodás követi, amikor kritikus szemmel nézzük/olvassuk az elkészült művet. Vagy talán azon múlik, hogy mennyire becsvágyó célt tűzünk magunk elé, már abban az értelemben, hogy mennyire nehéz vagy bonyolult dolgot szeretnénk elmondani/kifejezni. A rajzolással nem volt ilyen célom, csak örültem, ha sikerül lerajzolnom, ami ott van az orrom előtt.

– *A képzőművészet iránti fogékonysága kapcsolatban áll azzal, hogy Fortepan kötetét régi fényképalbum ihlette?*

– Nem annyira fényképalbum, bár kétségkívül a családi albumnak is volt benne szerepe, inkább a *Fortepan* című internetes fényképgyűjtemény. A fotók nem mint képzőművészeti alkotások voltak fontosak, hanem mint kordokumentumok: viszontláthattam rajtuk sok olyan tárgyat, ruhadarabot, hajviseletet, plakátot és más mindenfélét, amik felidéztek a gyerek- és fiatalkoromat. A versek így nem annyira a személyes, mint inkább a közös emlékekről szólnak, a velem nagyjából egykorúak közös emlékeiről.

– *Párbeszéd az idővel című versének alapmotívuma végigvonul a költészetén. A külső és belső idő, a gyermekkor, a múlt, az emlékezés, az elmúlás minduntalan visszatér. Gondolom, nem véletlenül foglalkoztatja...*

– Azt hiszem, a szerelem mellett az idő, az elmúlás a költészet leggyakoribb témája. No meg a gyermekkor: szerencsés esetben a versekben azt a fajta látásmódot, a világ megélésének azt az intenzitását sikerül feleleveníteni, ami a gyerekkorra jellemző. Részben talán Sopronba is azért költöztem vissza, mert itt néha sikerül felidézni ezt az intenzívebb életérzést. Csak sajnos egyre fogynak azok az emberek, akik még tanúi voltak a gyerekkoromnak, így itt az elmúlással is gyakrabban és fájdalmasabb formában találkozom, mintha máshol élnék.

– *Költészetének és prózájának visszatérő motívumai, a víz, nap, hold, csillagok, álom, macska, fénycsóva, parázs, éjszaka, köd, sötét, az új műben, az Állapotváltozásokban is markánsan jelen vannak. Bizonyára nem esetleges ez sem...*

– Ebből jó néhány, azt hiszem, eléggé hagyományos költői „kellék”, csak éppen igyekszik az ember valamilyen viszonylag új környezetbe illeszteni őket. Erre jók például az epikus elemek, hogy ezek a nagyon „költői” jelenségek valamilyen konkrét helyzetben jelenjenek meg, és így visszanyerjenek valamit költői erejükből, ami a hosszas használat során már elszivárgott belőlük...

– *Korai verseivel nem volt elégedett, túlságosan fennköltnek tartotta őket, a hagyományos versnyelv és köznapi nyelv ötvözése ellenben már akkor foglalkoztatta. Mit gondol arról, a minden-*

napi nyelv és metafizikus témák találkoztatása közelebb hozhatja a nem szakmabeli olvasót a könyvek világához, a vers és a költő nem lesz számára elérhetetlen, ha úgy érzi, olyan problémákról szól a költemény, amely a sajátja?

– Nem tudom, úgy vettem észre, hogy a – nevezzük így – nem szakmabeli olvasók sokkal jobban szeretik a hagyományos, ötven-száz évvel ezelőtti versnyelvet, azt érzik „költőinek”. Az viszont elég valószínűnek tűnik, hogy mindenki szívesebben olvas olyan verset, amelyikben a saját problémáival vagy gondolataival találkozik.

– *A szerepek felépítése a versben, a maszk funkciója, a szereplők megformálása a regényben lehetőséget termet arra is, hogy olyanok bőrébe bújjon, akiket nem szeret. Az Állapotváltozások mely figuráját kedvelte kevésbé, érzett-e ellenszenvet?*

– Nem, ellenszenvet egyáltalán nem éreztem, inkább sajnáltam őket, és egy kicsit mulattam rajtuk.

– *A költemény felépítése izgalmas, sokatmondó, estével indul, estével ér véget, a körforgást, a ciklikusságot, az élet-halál párosát, a pusztulást, az idő metaforáját is magában hordozza. Gondolom, nem véletlen a keretes szerkezet, az este szimbolikája, amikor az énhatárok elmosódnak, bármi megtörténhet, s mindez ráadásul decemberben, év végén...*

– Igen, gondolkodtam az *Esték* címen is, de csak akkor, amikor már készen volt a vers, nem volt eleve ilyesfajta koncepció mögötte, miközben írtam, csak a központi téma valahogy ezeket a képeket „szívta magához”. De persze nyilván nem véletlenül: van egy utalás benne egy Nietzsche-versre, amelyet nagyon szeretek, *Éjjélkor* a címe, és nyersfordításban az ide vonatkozó két sor valahogy úgy hangzik, hogy „*A Világ mély, / mélyebb, mint a nappal gondolta...*” A vers „hőse”, aki azt bizonygatja, hogy a virtuális valóság ugyanannyit ér, mert ugyanolyan érzéseket vált ki, mint a nem virtuális, szilveszter éjszakáján, kissé részegen, úgy érzi, találkozik valamilyen mélyebb valósággal, a Lét mélyebb jelentőségével, és egy pillanatra ezzel a szemmel nézi azt a nőt is, aki a nappali valóságban közömbösen hagyja – csakhogy ekkor már késő.

– *A költemény ironiája a bölcsész szakmáról hűsbavágó. Emő „bölcsész álma” hamar megghiúsul, az idős professzor szerelme*

másik évjáratra cseréli, se szakmai elismerés, se beteljesült szerelem, család nem boldogítja. Barátnői divatos szakmát választottak maguknak, jól keresnek, ellenben neki az egyetlen szakmai elégtétel, hogy a turistákkal angol nyelven beszélhet egy fogorvosi rendelőben. Húga sajnálja, a sógora unja, az unokahúga nem örül a könyvajándéknak, sehol sem leli helyét, számkivetett, magányos, depressziós. A bölcsészekre ezek szerint nem vár túl kecsegtető sors, jövőképük eléggé kilátástalan...

– Hát, ha nem is mindegyiküké, azért elég gyakori a hasonló bölcsész-pályafutás. Amúgy a hősnőre leginkább az jellemző, hogy – mint a húga állítja róla – „sokat várt / az élettől...”, vagyis afféle eltévedt romantikus hősnő, nem véletlenül szakdolgozott a Brontë-kből, azaz két romantikus íróból. A valósággal ő is hadilábon áll, akár a versesregény férfi hőse.

– *Az álvalóság, a közösségi oldalak, a lájk, mint önbizalomtréner, a virtuális szerelmek és életek a hús-vér valóságnál kecsegtetőbbek, a férfi hős szerint legalábbis. Naponta ezzel futunk össze, a személyiségünket, időnket fölزابáló virtuális társadalmi élettel.*

– Igen, de erről nyilván nem a közösségi oldalak tehetnek, azok csak valamilyen igényt elégítenek ki, persze a lehető legkényelmesebben, úgy, hogy minél kevesebb erőfeszítést, lemondást vagy kockázatot kívánjanak. De ez az élet más területein is így van: lehetőleg mindent azonnal szeretnénk, fáradság és erőfeszítés nélkül. És egy virtuális partner nyilván jóval kevesebb figyelmet és odaadást követel, mint egy hús-vér...

– A hullócsillag éve című regénye a kedvenc könyve. A gyerekkor és annak eltűnése, az intenzív érzelmi kötődések miatt ez a legkedvesebb ön számára?

– Igen, persze. Ha beleolvasok, mintha visszamennék azokba az időkbe, mintha nem tűnt volna el végleg a múlt.

– *Ha választhatna, melyik klasszikusunk bőrébe bújna bele, cserélne-e életet bármelyikükkel?*

– Életet? Hát azt nemigen. Életet általában senkivel nem cserélne az ember. Viszont sokért nem adnám, ha ismerhettem volna mondjuk Babitsot...

Varga Melinda

Mindennapok metafizikája

A kortárs szépirodalmi szövegek legnagyobb kihívása megszólítani az átlagolvasót, hisz senki sem akar csak a szakmabeli kollégák, kritikusok és bölcsészhallgatók elismeréséért vaskos regényeket, sokatmondó versesköteteket írni, vagy saját maga gyönyörködtetésére új műveket létrehozni. Minden alkotó „valódi” hús-vér olvasóra vágyik, olyan témára szeretne találni, s azt úgy megírni, hogy élvezetéhez ne legyen szükség filológusi, lexikális tudásra.

Rakovszky Zsuzsa lírai munkásságának átütő ereje, jelentékenysége abban áll, hogy a világ és saját maga közé beépíti a hétköznapi, beszélt nyelvet, a hagyományos irodalmi nyelv a köznapival keveredik, szereplői, témái élnek, megelevenednek, az olvasó úgy érzi, a probléma a sajátja (is). Leegyszerűsítve úgy fogalmazhatunk, a mindennapok metafizikáját teremti meg költészetében és lírai prózájában egyaránt. Nem új gondolatot közöl, hanem az emberi létet érintő, ismerős problémákat hozza tudat-közelbe, teszi megfoghatóvá. A metafizikus tartalmakat az időről, istenhitről, elmúlásról, emlékezésről, szerelemről, testiségről viszi közelebb a mindennapi emberhez, s teszi ezt átélhetővé. Regényeiben mind ezt a téma- és szereplőválasztással, a narrációval valósítja meg.

Úgy ír a történelmi témákról: a közelmúltról, az emlékezésről, a gyerekkorról (*A kígyó árnyéka*, *A hullócsillag éve*); a sokunkat érintő tabukról, a társadalmi problémákról, az identitáskeresésről (*VS*); a boldogságról, a magányról, az elidegenedésről, a testről, a szexualitásról, a férfi–nő viszonyról, a családról, a közösségi hálóról, a képzelt és a valós világok párhuzamáról, a személyiségzavarról, az istenhitről, a halálról (*Célia*), hogy szövegei nem válnak mesterkeltté, didaktikussá, de túlzottan emelkedetté

sem. Ugyanakkor oly lelki, érzelmi mélységeket kutat fel, amelyek egyaránt lenyűgözik a bölcsészt, a költőt, de azt is, aki nem irodalommal tölti élete javarészét.

Az olvasás ugyanis a szó legnemesebb értelmében szórakozás – az agy, az elme ugróiskolája, ahonnan fejest ugrunk a nagy kalandba, hiszen nem szeretnénk unatkozni, sem megtorpanni az esetleges szakadék előtt. A jó regény megteremti az ehhez szükséges feltételeket, a szereplők bőrébe bújva, itatósként szívjuk magunkba a sorokat, beköltözzük a regény lapjaiba, észre sem vesszük az idő múlását, a környező világot.

Rakovszky képes hozzákötni minket a székhez, a napágyhoz, a fotelhez; kikergeti az esti álmat a szemünkből, megsemmisíti az unalmat, gondolatai átélhetősége, kényelmes öltözete elviselhetőbbé teszi a létet. Ami mással, de velünk is megtörtént, arról biztosít, nem vagyunk olyan szerencsétlenek, nem velünk van a gond. Ha egy fiatal felnőtt csetlik-botlik, keresgél, vagy valakinek csak mozaikcsalád adatott – ismerős húrokat szólaltat meg bennünk. Ha bőrünkön érezzük az apátlanságot; ha minket is átvernek és becsapnak, ha nem vagyunk elégedettek az életkörülményeinkkel, a testünkkel, a környezetünkkel, ha félünk a kötődéstől, a szerelem mindent átható, a vers áramlásához hasonló intenzitásától, ha úgy érezzük, nem vagyunk jó anyák, ha csak a magány ül le mellénk, kicsivel könnyebb lesz a teher, ha mindezt regényben vagy versben fedezzük fel.

Nehéz lehet tiszta műfajokról, csak versről, csak prózáról beszélni Rakovszky esetében, hiszen epikus műveiben, nagyregényeiben is megannyi vers bujkál, poétikus lüktetése van mondatainak. Versesköteteiben pedig szemlélődésre, megfigyelésre, a beszélt nyelvre utaló szegmensekre, narrációkra figyelhetünk fel.

A szerző legutóbbi, *Célia* c. regényében Ádám édesanyjának temetésleírása jó példa erre. Tragikomikus helyzetképek váltják egymást. A temetkezési vállalatot Másvilág Travels-nek hívják, a temetés pedig poétikus esemény lesz. Ha az alábbi részletből kiragadnánk jelzős szó szerkezeteket, költői képeket, szóalakokat, verssé is ötvözhetnénk.

„És az is volt, csakugyan: igen poétikus esemény. Felhőtlen ég, enyhe tört tavaszi napsütés (vajon ezt is a Másvilág Travels intézte el?), jóformán meg is izzadtam úgy igazából a kihízott öltönyöm-

*ben, ellentétben a ruggyantaárugyár kiérdemesült ünnepi szóno-
kával, aki sűrűn törölgette kifényesedett homlokát egy makulátlan
fehér zsebkendővel (súlyos és tekintélyes férfiú volt, amikor néha
fölpillantott a papirosaiból, vastag szemüvege mögül enyhén sér-
tett, durcás kavicstekintettel pásztázta a gyepen félkörívben elhe-
lyezett üres székeket, mintha azt gyanítaná, hogy azok nem kellő
odaadással figyelnek rá, de talán csak a hallgatóságot kevesellte).
Végül egy ember ráérősen odaballagott a kavicsellipszis közepén
álló oszlophoz, elhelyezte rajta az urnát, aztán eltűnt valamerre,
a fák mögé, ahol beindíthatott valamilyen szerkezetet, mert a kö-
vetkező pillanatban fehér vízoszlopok szökkentek a magasba előbb
az ellipszis peremén, fehér, folyamatosan fölfelé törekvő és visz-
szahúzható vízfalat alkotva, aztán a vízsugarak kupola alakban
összeborultak, az ellipszis gyújtópontjában az urnán keresztül is
magasba tört egy fehér vízoszlop, és anyám praktikus plexicsövön
keresztül, csillogó cseppek formájában szétszóródott a világmin-
denségben, hogy ezentúl az égből, a napból, a fák csúcsáról és a hi-
deg téli csillagokból árássza rám, immár személytelenül, ugyanazt
a néma szemrehányást, amit életében nem is annyira szavaival,
inkább pillantásával meg hanghordozásával igyekezett tudtomra
adni – az utolsó időkben már jóformán csak a pillantásával, mert
az öregotthonban végképp felhagyott a beszéddel, talán mert céltal-
annak találta, vagy mert amúgy sem figyelt rá senki.”*

A versek szemléltetésére szintén vegyünk egy hozzánk idő-
ben közelebb álló művet, a *Fortepan* c. verseskötetet. Izgalmas,
ahogy szonettet, kötött formát, metrumot, belső asszonáncot a
narratív elemekkel, párbeszédes formulákkal, szerepversekkel
kombinál, az énvers és szerepvers közötti határvonalak gyakran
elmosódnak, a szerepverset annyira hitelesen adja vissza, mintha
vallomásossággal itatná át, a vallomásosabb, szubjektív költemé-
nyei mögött pedig tudatos költői konstrukció fedezhető föl.

A líra és epika közötti laza határvonal, játékos átjárás a *Két
történet* című vers *Novella* és *Ballada* alcímű verseiben figyelhe-
tő meg. Utóbbi klasszikus versforma. Gyilkosságot ír le. Az első
prózavers, amely ugyancsak a haláltémával foglalkozik, és akár
rövidprózának is kidolgozható lenne.

A *Ballada* című alversnek hídszerepe is lehet a *Fortepan Céli-ája* és a költő készülő, *Állapotváltozások* c. verses regénye között. Érdekes tematikai átjárások fedezhetők föl ezekben, a szereplők is mintha átkacsintának egyik műből a másikba, jelenetekben, helyszínekben, sőt még nevekben is van átjárás. A *Ballada* ugyancsak a magányról, az elidegenedésről, a család nélküli családról, az egymásra nem figyelésről szól. Szereplője idősödő nő, akárcsak az *Állapotváltozások* c. verses regényé. A helyszín valószínűleg Budapest. Az éjszaka mint szimbólum összeköti a műveket, mint ahogy Zsanett névével a *Céliában* is találkozunk, ugyanakkor az Erika és Emő nevek – a *Ballada* és az *Állapotváltozások* hősnői – fonetikailag hasonlóan egymásra.

Izgalmas továbbá, hogy hasonló motívumokat használ a költő verses regényében és balladájában is. A fény, a lámpa, az erdő, az éj, az árnyék, az ég, a lomb, a hold mindkét műben szervezőelem.

Rakovszky verseinek különlegessége a gondolatiság és az érzékletesség ötvözése. Eliot munkásságához hasonlítható jellegzetesség, de ha közeleli, magyar példát keresünk, József Attila, Babits Mihály áll leginkább közel hozzá ilyen tekintetben.

Az isten érkezése című versből érdemes kiemelnünk az alábbi két strófát, figyeljük meg a párhuzamot az érzéki és a gondolati között – testvérekként simulnak egymáshoz. Isten, a világot átfogó fenső entitás bennünk lakik, a vérereinkben kering, ott van a hétvégi buliban, a sörszágban és a ragyogó csillagokban, a kihűlt égitestekben is. Akár a vers, amely szintén ott lapul a mindenség részeiben.

*Sörszag, motorzaj: újra itt az este.
Sötét hangárban zajló tengerár.
Kék, zöld, vörös lézerfényben a testek.
Egy létből, mely kietlen és sivár,
kezek pókláb-erdői integetnek,
mindenki érzi közeledni már
párducok vontá kocsiján az Istent,
ki látomást fakaszt, amerre jár:
szőlőkoszorúsan, por s füst alakban
száguld a vérben, a kaszáló végtagokban.*

*Önkívületben egy ütemre ringva
nincs én-te, megszűnik minden határ.
A lélek most pórázát elszakítja,
s a rángatózó test fölébe száll,
A sűrű lét fényétől elvakítva,
mint fényszórótól megzavart madár,
csapong és s föld között, s mindenben ott van,
a vírusokban és a csillagokban.*

Az alanyiség, a szerepjáték, az énvers és a szerepvers közötti határ elmosódik, az énversben a vallomásosság művészi konstrukcióvá válik, a szerepvers pedig annyira hiteles, mintha személyesség itatta volna át a sorokat, impulzív élmények, amelyek megnyitják az olvasó érzelmi és szellemi járatait, tisztábban látunk, merészebben nézünk szembe félelmeinkkel és örömeinkkel egyaránt.

A líra és az epika szimbiózisát, ennek pályaműn belüli rokonságát Rakovszky készülő verses kisregényével, az *Állapotváltozásokkal* és a 2017-ben megjelent *Célia* című regényével lehet szemléltetni. Mindkettőben műnembeli, de tematikai rokonságot is fölfedezhetünk. Rakovszky Zsuzsa tudatosan építkező alkotó, verseit sokáig érleli, regényein feszített tempóban dolgozik. Írás közben azonban teret ad az ösztönös működéseknek, megtalálja mondandójának a megfelelő formát – a regény vagy a vers szövege, akár csak a reggeli verőfény megtele magának az utat a szobába a sűrű redőnyökön át.

A költő megjelenés előtt álló műve pedig mintha folytatása, kiegészítése lenne a *Céliának*, mintha valami nem fért volna el ebben a regényben. (Igaz, nem tudhatjuk, a verses regény ötlete a *Célia* megírása közben, vagy előtte született meg.)

Az előbb említett regény család nélküli családtörténetet, egy mozaikcsaládot mutat be, amelyben az elidegenedés, a társas magány, a valódi kötődések hiánya, a fiatal, szabadságra vágyó, önmagára reflektálni nem tudó fiatal nemzedék problémái, a szülő–gyerek viszony, a generációk közötti ellentét, ezek kulturális, szellemi és mentalitásbeli szakadéka tárul fel előttünk.

A cím, a név szimbólum. Nem tudjuk, az író szándékossága, ihletettsége rejlik-e a címadásban, *Célia* utalás-e a *CÉLRA*, min-

denesetre telitalálat a javából. A művön végig vonuló élet céljára, céltalanságára, a keresés motívumára asszociálunk elsőre, így a cím, véleményünk szerint hívószó, amely beránt a szövegbe, felkelti a kíváncsiságunk.

Célia a keresés regénye, a hiányé, az úré. A család, a biztonság, az életcél, a kötődés, az igazi, empátikus kapcsolatok, a szeretet, a szerelem, a vallás, a hit, az identitás – kulcsszavakban ezek a regény főbb témái. Az identitáskeresés kérdésében párhuzamba állítható a *VS c.* regénnyel is, amelyben a nemi identitás keresése köré építi fel szereplőjének karakterét. Noha a cselekmény nem a huszonegyedik században zajlik, az olvasó mégis úgy véli, ez a probléma nem kizárólag *Céliáé*, hanem a mindenkori fiatalabb nemzedék fontos kérdése is lehet.

Rakovszky Zsuzsa korábbi regényeiben, a *Szilánkokban*, a *kígyó árnyékában*, a *hullócsillag évében* vagy az előbb említett *VS*-ben a szereplők, a főhős, a narrátor jól megrajzolt karakterek. Új regénye, a *Célia* karakterei színes ember- és személyiségtypusok. Szereplőinek megformálásában az elnagyítás, a körvonalak megrajzolása jellemzi technikáját. *Céliát* leszámítva, mindegyik női karakter tulajdonképpen sérült személyiség, aki rossz családi beidegződéseket, mintákat örökít tovább, rávetíti a gyerekekre és saját életére azt a fel nem oldott traumát, amit otthonról hozott.

Érdekesség, hogy a narrációt nem *Célia* hangján halljuk, a fiatal lány majdnem végig néma marad. Bár a történet személye köré építkezik, mégsem ő a mesélő. Rakovszky Zsuzsa helyette egy férfi narrátort – Ádámot – szólaltat meg.

Ádám is csetlő-botló, önmagát nem találó szereplő, akinek szintén a gyerekkorban keresendő a traumái, amelyek képtelené teszik az érzelmi kötődésre, a hosszú párkapcsolatra, elköteleződésre. Alkalmi munkákból tartja el magát, szellemi szabadúszó, középkorú férfi, akinek valamiért nem jön be az élet. A helyzet ironiája pedig, hogy a keresésről készül könyvet írni, a könyv persze sosem készül el... A narrátor lelki kötődésre képtelen, kapcsolata idős apjával és testvérével formális, érzelmeket nélkülöző. Édesanyja halála, annak temetése sem föltétlen hatja meg, és a szerelmi élete is csupán a testi kontaktusra, a nemi vágyra butul le. Ezek az alkalmi kalandok nélkülözik az igazi in-

timitást, felszínesek, hiánnyal, vívódással teljesek. Az ilyen férfi-típus nem ritka, az olvasó könnyen azonosulhat vele. A férfiakat valószínűleg zavarná, hogy itt nem egy macsós férfiút, hanem egy kissé életterlen bölcsészt találunk, aki inkább hasonlít egy nőre, mint férfirra, gyámoltalan, tetzetosza, a saját érzéseitől is fél, nem vállalja fel önmagát sem, nemhogy egy családot.

Izgalmas Célia fogantatása is, amely materiális, érzelmet és valódi testi kontaktust nélkülöző aktus során valósul meg, Zsanett kiválasztja a legmegfelelőbbnek tűnő „alanyokat” a teherbeeséshez, így a narrátort, Ádámot is. A férfi később csak sejti, hogy Célia valószínűleg a lánya, s bár többször eljátszik a gondolattal, milyen lenne ő, Zsanett és Célia, mint család, végül elveti, hisz szabadságvágya nem bírná elviselni a családi kötelékkel, az apaság mindennapi gondjaival járó rutint, gondot-bajt, a hétköznapi mókuskereke „bedarálná” a filoszi szabad lelkét.

Zsanett liberális környezetben neveli lányát, rábízta a választást, okos, nyitott nőt szeretne a gyerekeiből, a követendő normák hiánya, a lázadás tétjének felszámolása, a kaotikus, gyökértelen környezet azonban pont az ellenkezőjét hozza ki a fiatal nőből.

Az író, Célia alakja segítségével, a mai fiatal felnőttek problémáira hívja fel a figyelmet. A regényben egyébként nagyon sok aktuális, a huszonegyedik századi nagyvárosi emberre jellemző problémával szembesülünk – akinek a szabadság teher, a kötődés helyett a hiányt választja, állandó megélhetési gondokkal küszködik, súlyosan beteg szülei vannak; akinek a szülő–gyerek viszonya felszínes, s hiányzik az egymás iránti tisztelete. Céliát a kötöttségek nélküli élet eltorzítja, saját létét irreálisnak érzi, valami igazira vágyik, amelyet meg is fogalmaz anyjának, akár egy vidéki környezettel, egy „igazi faluval” is beérné, csak történe vele már valami hiteles, emberi. Végül a vallások közötti válogatás, a szabados szexualitás, az ideális társ és hely, szakma keresése egy szektába sodorja. Minden kapcsolatot megszakít a világgal, és nyugalmat, kiutat a problémáiból szintén egy gyökértelen, valóságot nélkülöző álmoképben talál.

Ádám alkalmi nőpartnerei különféle típusokat írnak le, a kiszolgáltatott, férje kénye-kedvének engedelmeskedő feleséget, a szőke bombázót, akinek az egyetlen célja a valóságshowban sze-

replés (neki van célja, még ha oly banális is), a gyerekeit egyedül nevelő, szabad nőt, a elhagyatott, magányos öregasszonyt.

Légies, költői regény ez, amelyet csak akkor tudunk élvezni, ha versként is olvassuk, akkor a szöveg ereje képes az érzelmi járatainkat kitisztítani, elragadni a valóságból, majd egy másik fordulattal visszavezetni oda.

A szerző Ádám, a narrátor figuráján keresztül a bölcsész szakma kilátástalanságáról iróniával, már-már húsbavágó szarkazmussal beszél. Egy szellemi szabadúszónak nem sok reménye lehet, az élet bedarálja, a merkantilista társadalomban nincs esélye a túlélésre.

Az *Állapotváltozások* verses regényben Emő figurája szintén egy szabadúszó bölcsészé, akinek ugyanvalóst nem jött be az élet. A bölcsészálom semmibe fozlott, a nagy szerelem elmúlt, s a professzor szeretőjét egy másik diákévjáratra cseréli le, ahelyett, hogy feleségül vette volna, s családot alapított volna vele. A szakmában nem tud elhelyezkedni, fogorvos asszisztens lesz, s még örül is annak, hogy legalább az orvosi kabinetbe látogató turistákkal használhatja az angol nyelvet. Magányos, csetlő-botló figura, családja szánja, barátai nincsenek, társra vágyik, de retteg a kötődéstől. Önbizalomhiánnyal küzd, saját testképével, az idő múlásával, a hús-romlandósággal nincs kibékülve, álmodozik, és ezoterikus kapaszkodókat, internetes jósdát keres magának. Ádám egy ilyen ezoterikus központban talál alkalmi munkát, Emő egy ilyenben jövőképet, reményt, Célia egy hasonlóan igazságot, hitet, istenképet, végső mentsvárat. Ádám alakja ugyanakkor rokonságot mutat a versesregény férfinőseivel, Jenővel is, aki szintén egy álvalóságban él, és menekül önmaga, a valódi szerelem, a hús-vér élmények és érzelmi kötődések elől.

Izgalmas kapcsolódási pontok hálója szövődik a *Céliában* és az *Állapotváltozásokban*. Miközben a történet magával ragad, a rímekbe, a formába „belekapaszkodik” a fülünk, halljuk, ahogy a szereplőit a költő korábbi verseiből ismert módszerrel, idézőjelbe tett dialógusokban beszélteti, észre sem vesszük, az a világ körvonala jelenik meg, amely ott van az utcán, a lépcsőházban, az egyetemek folyosóin, a kávéházakban, a családukban vagy a szomszéd családjában.

Emő húga, Kata társat keresne magányos, elkeseredett testvérének, férje informatikus barátját, Jenőt szemeli ki áldozatul, aki szintén képtelen érzelmi kötődésekre. Jenő nem reális életekbe kapaszkodik, képzeleg, fantáziál a neten, a közösségi háló kreált ideái jelentik a kikapcsolódást, a felüdülést, még a nyaralás is tökéletesebb így, hisz nem töri fel a cipő az ember lábát. A szerelem izgalmasabb, és kevesebb felelősséggel jár, hisz elkerüli az érzelmi sebezhetőség lehetőségét, a csalódás csapdáját.

Jenő végül nem megy el az Emővel megbeszélte koncerti randevúra, meghiúsul a találkozás, az ismerkedés, holott mindkét szereplő társra vágyik, mégis elmennek egymás mellett, mint két párhuzamos sín, és az újév kezdetével mindenki maradhat saját bőrre fagyott magányában, vagy éppen társas, házastársi megaluvással, kompromisszummal tele egyedüllétében.

Önigazolásképp néha ránézünk a Facebook-profilunkra, örömmel konstatáljuk, hogy kaptunk sok-sok *lajkot*, s ha meg nem, elkeseredünk, hogy a társadalom nem úgy ítél meg minket, ahogy reméltük, félresikerült életek vagyunk, vakvágányra sodródott bölcsészálunkra senki nem tart igényt, introvertált, fura természetünk nem alkalmas a túlélésre, sérültekre, érzékeny szívűekre nincs szükség, társadalmi selejt a depressziós ember.

Ismerősen csengő gondolatok, a költő az irodalmi és köznyelvi formulák keverésével teszi hitelessé, átélhetővé, megfoghatóvá. Ahogy Rakovszky korábbi könyveiben, itt is hitelesen működik a szerepvers, úgy könnyed, hogy közben nagyon nehéz, úgy emészthető, hogy fojtogatja utána a torkunk.

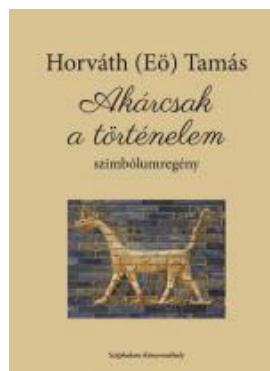
Akárcsak a *Fortepanban*, az *Állapotváltozásokban* is megjelenik az idő, az elmúlás, az emlékezés problematikája, a fény, a test, az éj, a csillag, a nap, az árny, az ég, a föld, az erdő, a lámpa, mint versszervező elem. Emő a szilveszteri mulatságon macskamaszkot visel. A macskamaszk jelkép, a maszk pedig utalás a hamvasi filozófiára is. Maszkok nélkül sebezhetőké válunk, a maszkkal élni viszont magában hordozza annak veszélyét, hogy elmosdónak az énhatárok, s nem tudjuk, az a valóság, amit a közösségi oldalra posztolunk, vagy az, ami rágja a bensőnket, áthatja a lényünket, emberivé tesz, megkülönböztet a robotoktól.

Bene Adrián

Az álmodó, a csöcselék és az urak

Horváth (Eö) Tamás könyve alcíme szerint „szimbólumregény”, a Városépítő első személyben megírt, szubjektív, jeremiád-szerű Krónikája a Lélekről, egy Városról, a Nagy Építkezésről, Rendről és Törvényről, az Üresség Fejedelméről. A kozmikusá növesztett szimbólumok valójában többnyire könnyedén illeszkednek egy kézenfekvő allegorikus olvasatba, amely a civilizációkritikai „ressentiment” indulatát konkrét célra irányítja. *„Ez egy lopott város. A fejedelemtől kezdve az utolsó rabszolgáig mindenki lop. (...) Mindnek van sötét foltja, valamije, ami tisztátalan. Én tudok a másikeről, a másik az enyémről. Így lesz rend. Törvény nem kell. És aki mást akar, álmodozni mer arról, hogy jobb is lehetne, az ellenség.”* Arthur Koestler A tizenharmadik törzsben felidézi az Ibn Fadlan által a volgai bolgárok körében megfigyelt szokást: ha valakit túl okosnak tartottak, azt a fennálló rend védelmében feláldozták, mielőtt „bajt keverhetett” volna. Regényünk elbeszélője is meg van győződve arról, hogy elhivatást adtak neki a csillagok, nem a Langyos Középhez tartozik; kiválasztott, aki kérdez, megkérdőjelez. Az igazságot kutatja, megfosztva a boldogság lehetőségétől, rombol és épít, nietzschei „szabad szellem”, alkotó ember.

Gyanús az ilyen álmodó, változtatni akaró ember, ezért céljai érdekében taktikázásra kényszerül. *„Befurakodni soraik közé: ez az egyetlen valamirevaló módszer”* – sugallja hősünknek tanítója, akinek ez túlságosan is sikerült. Kiválasztottunkat azonban mesianisztikus hevület hajtja, eltávolítva őt a realitástól és a hétköznapi emberi érzésektől, kapcsolatoktól. *„Magamra kellett vennem létüket. Egészen övék kellett lennem anélkül, hogy bármiben*

is hasonló letterem volna hozzájuk” – olvashatjuk. Ennek groteszk voltát az ehhez igazított archaizáló, patetikus, biblikus-prófétai nyelvezet teszi nyilvánvalóvá, elhagyott névelőivel, régies kifejezéseivel, félbetört és kötőszóval indított mondataival, felkiáltásaival. *„Nem gyötörlek: merre jársz, mit mívelsz, mik a terveid. Csak amiről te magad úgyis lemondasz. Hányszor voltam fültanúja e fogadkozásoknak, hányszor! És hányszor tapasztaltam az efféle esküvéseknek kínos-csúfondáros végkifejletét! Ó, az őszinteség egyáltalán nem hiányzott a szenvedélyes szavakból! Csak az eszmélet. A látás.*”

Bátorság vagy dilettantizmus ezt a regisztert kiterjeszteni egy egész regényre, ki tudja, mindenestre fárasztó – persze mondhatnánk, hogy az *Így szólott Zarathustra* is az. Kérdés, mit várunk egy regénytől, ha mégoly „szimbólumregény” is. Ha olvasmányos történetet, emlékezetes szereplőket és helyzeteket, akkor csalódunk. Ha sikeresen kivitelezett stílusbravúrt, csalódunk. Ha az élet értelmét az alkotás felől megközelítő művészregényt, talán kevésbé. Ha az emberi jellem, az erények és a bűnök allegorikus ábrázolását a középkori moralitásjátékok szellemében – de a szubjektív nézőpontot érvényesíteni engedő énregény formájában –, akkor biztosan tetszik. Most tegye fel a kezét, aki ez utóbbira gondolt! Nem számoltam meg, de attól tartok, az anakronisztikus vonások a meg nem értett zseni pózának kedveznek elsősorban.

A mai befogadói horizont legközelebbi kapcsolódása ehhez a művészi kifejezésmódhoz az 1960–70-es évek magyar irodalma és filmművészete. A pátoszos közösségi-képviseleti hang, az egyén–társadalom problematika, az inkább áthallásos-allegorikus, mint szimbolikus kifejezésmód (lásd még parabola) vállaltan aktuális hatásgyakorlása. Ha pamfletszerű társadalomkritikát keresünk, megtalálhatjuk az általános érvényűnek szánt reflexiókban. *„Nincs nép. Névtelen, arctalan, fakó massa csupán, melyet pillanatnyi hangulatuk szerint terelnek ide-oda a nagyurak. Tömeg. Nem lát, nem érez, csak engedelmeskedik. És tombol, ha szerét ejtheti. Az előkelők sem különbek. Megjelenésükből, mozgólataikból hiányzik valami mértékféle. Valami arány. Mintha*

vagyonukhoz és rangjukhoz belátást, jó ízlést már nem lett volna módjuk szerezni.” Barbárság és kultúra, hitványság és tiszta emberi értékek harcát hasonló aktuális áthallásokkal cselekményesíti Péterfy Gergely *Pannon meséje* is. A különbség a magával ragadó mese, a képzelet mindent átszínező ereje, szemben az itt túlságosan is nyilvánvaló koncepcióval, „mondanivalóval”. Kafkai kényszeres álmovilág, humor és irónia nélkül, önsajnálattól duzzadó pátosszal.

A regény apokaliptikus cselekménye párhuzamba állítja a bűnös város romlását és álmodó-építő hősünk útját a nagy elszárástól a szenvedéseken, megaláztatásokon, megalkuvásokon át a sikerig, majd a csalódás után a kivonulásig. Mert ezen a Bábel-Ugaron ismertek a lehetőségek, Ady juthat eszünkbe. *„Így vagy úgy, de lerángatnak a sárba. Igyekeztek itt már sokan egyenesnek, emberségesnek lenni. Bemocskolódtak vagy megdöglöttek.”* Város-építőnk is a sárdagasztó rabszolgák között kezdi, mocskokban, éhezve, ütlegeknek kitéve, aztán beáll a hajcsárok közé, hogy majd Építőmester lehessen. Éppen, mint a többiek előtte: *„Aki részt kíván a világ édességéből, annak gazzá kell lennie. (...) Ki ragadozóvá lesz közülünk, ki féreggé.”* Nem kínál eszmény-menedéket a szépség, a szerelem sem, Fejedelemlánya is csak szajha, része a káprázatnak. Mert ebben a világban minden hamis illúzió, *„a Városban semmi sem volt úgy igazából.”* Itt helyes döntések nincsenek, innen csak kiút van, de a kivonulás menekülés, a harc feladása. A küldetéstudatnak pedig harc nélkül mi értelme volna, tudja ezt minden hitvány zsarnok, amikor uszító propagandával mérgez, hogy elterelje a figyelmet. Valójában csak idő kérdése, akár jönnek végre a barbárok, akár nem, hogy elpusztuljon ez a beteg rendszer. *„És aki ezt véghez nem viszi, holott reá méretett a feladat, az a Létezés ellensége”* – buzdítja rombolásra Városépítőnket a rejtélyes Fejedelemlánya. Ő ehelyett lerántja a leplet a korrupt építőkről, és maga lesz Építőmester, végtelen naivitásában. *„Fel tudom építeni a Várost. Fel tudom úgy, hogy tiszta legyen. Hogy nem tartozom senkinek a belső köreihez”* – ígéri, és ezzel végképp része lesz maga is a játszmának, a rendszernek.

Szabadon állíthat, de többé nincs joga a kételkedéshez. „Hiszen minden csak addig hibátlan, míg kérdéseket nem tesznek fel vele kapcsolatban.”

Az Akárcsak a történelem apokaliptikus szimbolikája általánosabb keretben folytatja az *Ahol a part szakad* és a *Babylon polgárai* látomásos drámáját, amely szintén a kiválasztottság és a hitvány Város harcát állítja középpontba, ott még a szocialista társadalom post festum kritikájaként. Mondhatni, konzekvensen ismétli önmagát, akárcsak a történelem. A végidők viharának előszele süvít. „A népek persze változatlanul úgy tettek, mintha semmi sem fenyegetné őket. (...) Gyarapodik, fejlődik a Város, ezt kiabálták a tereken a fejedelmi hírhozók. Soha nem látott virágzás előtt áll.” A közös cél illúziója nélkül értelmét veszítené az egész, mindent elborítana a feledés, ami ellen ez a Történet íródik, a *Város pusztulása* után. Mementó, ha már a figyelmeztetés hatástalan volt: nem a barbár seregek okozzák a széthullást, hanem „a valóság hiánya”, az ócskaság, az érvénytelenség. Horváth (Eö) Tamás az alkotással, a művészettel kapcsolatban azt firtatja, aminek a receptje soha nincs adva, de a hiánya azonnal feltűnik – a hitelességről van szó.

Horváth (Eö) Tamás: *Akárcsak a történelem*. Széphalom Könyvműhely, 2017

Sántha Attila

Mai krimi a pesti alvilágról

Nagyot tévednek azok, akik úgy tartják, a populáris, szórakoztató irodalmon az élet-szerű karaktereket kell számon kérni. Akik így gondolkodnak, biztos, hogy soha életükben nem olvasták Rejtőt, akinek alakjai a lehető legéletszerűtlenebbek: Piszkos

Fred, Fülíg Jimmy igazából rajzfilmfigurák, akik – pár állandó, előre megmondott jellemzőn kívül – egyszerűen nem rendelkeznek karakterjegyekkel. Piszkos Fredről annyit tudni, hogy ő mindig kavarja, Fülíg Jimmy pedig a tiszta szívű bűnöző, ennyi. Aztán hogy miként beszélnek, annak sincs sok köze a valósághoz, annál inkább a mű felépítéséhez: a beszélők azt mondják, amit kell, hogy a cselekmény menjen előre, illetve a hangulat megteremtődjék. (Emlékezzünk csak a híres jelenetre, amikor „uram, a késémért jöttem”: szépen elcsevegnek arról, hogy a kés bizony megvan, a beszélgetőtárs hátában, s azt ildomos vagy nem ildomos kivenni.)

Nos, hasonló módon indokolatlanul beszélő alakokat találunk Csabai Márk *Határtalanok* című popregényében is (mely az Isten tervez, ember csempész alcímet viseli). A főhős – az egyszerű kis kókler, a vagány csávó – olyan válaszokat ad a maffiavezér fiának, miközben a főnök a szőnyeg szélére állítja, hogy annak semmi köze a pszichológiához, ám annál több az állandó jegyekkel bíró, kicsit rejtői karakterhez:

„– Jó kutya, ül! Ha lenne jutifalim, most adnék is neked – kacsintottam az öreg fiára, és dobtam neki egy puszt. – Most érd be ennyivel!”

Csabai Márknak sikerül jó érzékkel elkerülnie a krimikben gyakran előforduló olcsó pszichologizálást, nagy életigazságok ki-mondását: ehelyett humorosan adja el az úgymond „nagy igazságot”: „Az idő múlásával minden változik, akárcsak a csajok feneke.”

Amúgy ez a vicces, kicsit önironikus megszólalásmód nagy szó, ugyanis a szórakoztató célzatú regények nagy többsége többre vágyik, minduntalan az elitirodalom felé kacsingat, pszichologizál, értelmez, második Coelhót játszik (mintha nem lenne elég egy is) stb., ami dögunalomhoz vezet. (Közben meg nem veszik észre, hogy az olvasó, ha pszichodramát akar, akkor inkább Dosztojevskijt vagy Csehovot veszi elő, nem pedig a ponyvát.)

Csabai Márk esetében tehát minden együtt áll, hogy az adott regiszteren, a populáris irodalmon belül kimagaslót alkosson: ismeri a műfaj határait, nem próbálja azt újradefiniálni, hanem egyszerűen egy olvasható, érdekes regényt akar írni.

A cselekmény nem túlságosan bonyolult, de jó: a főhős (a vagány csávó) és „munkatársa” munkaköri kötelességük folytán kocsikat vásárolnak a főnököknek, a budapesti orosz maffia vezetőjének; majd a kocsikról kiderül, hogy lopottak. A maffiavezér elküldi őket, hogy szerezzék vissza a pénzt, s miközben ezen ügyködnek, bepillantást nyerünk az alvilágba, az embercsempészetbe, felbukkannak terroristák stb. – Tovább nem is folytatom, maradjon az olvasónak is felfedeznivaló. Mint látható, nagyon is ismerős sztorik, a közelmúlt és a jelen eseményei bukkannak fel előttünk, ez pedig egy újabb jó pont az írónak, hisz így azonnal megteremti az olvasó számára az otthonosság érzését: ez a világot ismerjük, mert benne élünk, mert körülvesz minket.

Ugyanakkor nemcsak krimi a mű (jelentékeny számú hullával), vagy kalandregény, hanem a pikareszk irányába is kacsingat: ahogy megy előre a történet, újabb és újabb helyszínekre kerülünk, amelyek újabb és újabb szeletét világítják meg az alvilágnak, újabb és újabb ikonikus figurák tűnnek fel, akik ábrázolásánál szívesen időz el a mű. Nem ismerem a szerző élettörténetét, de abból, amit ír, az a sanda gyanúm támad, hogy ő bizony belülről tapasztalta meg ezt a világot, és nemcsak ismeri, de érti is. Hogy hitelesnek hiteles (illetve annak tartom én, aki abszolút kívülálló vagyok), az biztos. S mert a hitelesség érzetét kelti (nem változó „rajzfilmfiguráival” együtt), azt kell mondanom, hogy jó is. Valahol Leslie L. Lawrence és Rejtő Jenő között.

Rimóczi László

Egy alkotói válság alkotásai

A művészet nehéz, legyen szó akár író-ról, akár festőről. A legtöbb író életében eljön a pillanat, amikor meg szeretne írni – vagy le szeretne írni – egy festőt. A ket-tő valahol rokonszakma, legalábbis van átjárás köztük, hiszen mindkét helyzetben elmekepek kerülnek kiszolgáltatott, sima felületekre, hogy megtöltsék a várakozó üresség terét valamivel.

Végh Attila *Dunai Lolita* című második regénye az önmagára ébredő szabadság története.

Kristóf festőművész, igazi szellemi lény, mégsem képes valódi művésszé válni. Az áttörés még nem érkezett el, emiatt rettene-tesen szenved. Bár minden iskolát elvégzett, technikai tudása tö-kéletes, értelme szikrázó, mégis csak sétálgat szárnyalás helyett. Lenyűgöző belső képeket lát, de ezek rendre eltévednek útközben, és nem jutnak el a kezéig, a kognitív disszonancia terében reked-nek – a megfesteni vágyott világ a vásznon nem jelenik meg. Egy festőnek márpedig festenie kell, hiszen attól az, ami. Még akkor is festenie kell, ha a lelki formák, amelyek zaklatott elméjében kava-rognak, nem képződnek le a fizikai valóságban úgy, ahogy látta.

A szerző átgondolt, mély pszichológiai jellemrajzzal nyitja „festő-korszakát”. A könyv, bár egy festő tragédiáját festi le, va-lahol mégis reményregény, és arra világít rá, hogy az alkotói vál-ságnak is megvan a rendeltetése, értelme, és a maga bizarr pro-dukтивitása. Az alkotói válság a pihenés és a töltekezés időszaka, amit a túlsúfolt elme reflexszerűen kényszerít a művészre, ha magától nem hajlandó rá. Szükséges, és mindig elmúlik (ha más-hogyan nem, a művésszel együtt).

Egy zseninek az a legnagyobb szenvedés, amikor a tökéletes mű már a láthatáron, ott van a nyelve vagy az ecsetje hegyén, és mégse képes létrehozni azt a maga lenyűgöző formájában, úgy, ahogy azt belülről észlelte. És ha a passzív szemlélődés nem segít, némi itallal megsürgethető az újrarendeződés folyamata, legfeljebb szétfolyik majd a kép. De minden szín újramezhető.

Kristóf hiába tanulta meg a technikát, hiába képes bármit tökéletesen megfesteni Botticellitől Dalí-ig, úgy érzi, mégsem igazi festő, nem művész, mert nem inspiráció, nem sugallat vezeti a kezét, hanem erőltetett koncepciók, kiagyalt eszmék, amelyeket csak úgy sikerül áterőszakolni az alkotás csatornáján, ahogy egy karórát egy diódarálón. *Egyszerre üldözi a szerencse és a szerencsétlenség.* Olyat akar alkotni, ami megáll a vásznon, de közeledés helyett csak távolodik, csavarog egy kozmikus űrön át.

„Milyen keveseknek adatott meg, hogy sétát tegyenek az alvilágban! És milyen sokan eltévedtek közülük! A láthatatlanság megtévesztő. Kristóf tudta ezt: talán azért akart festő lenni, hogy ne hagyjon semmit a zavaros láthatatlanban.”

Azt mondják, a pofonok tanítanak a legtöbbre az életben, de arról nincs népi bölcsélet: melyik pofonra figyeljünk oda a sok közül? Ahogy erősödik hősünk szenvedélye a fiatal lányok iránt, úgy világlik át életén egyre áthatóbban az Út. Már csak rá kéne lépni. És ez a nehéz.

Érzéken megfestett életek, plasztikus történet, lágy ecsetkezelés, a szöveg textúrája könnyű és átlátható. Megtudjuk, milyen idétlenül obligát helyzet, amikor aktfestés közben a művész eljátssza, hogy a meztelen nőre pusztán mint tárgyra tekint, nem máshogy. Nehéz úgy őszintét festeni, ha a mester és a modell közt szakmai elvek kiabálnak. Legegyszerűbb rögtön a munka elején lefeküdni a modellel, máris könnyebben mozog az az ecset. A művész szíve világteremtő, kispolgári érzelmeknek nincs benne hely, arról nem is beszélve, hogy az alkotóerő és a nemi vágy hasonló természetű energia. Az igazi festő képtelen rá, hogy gondolataiból a látását kiküldje. Nem filozófus, aki bátran nekirugaszkodik a láthatatlannak, és aki csakis a tapasztalat

fölötti éterben érzi jól magát. Neki vissza kell adnia a látottakat, akkor is, ha beleszeretni mindig könnyebb valamibe, mint hitelesen visszaadni. És van, amit egyszerűen lehetetlen ábrázolni:

„A szerelem anatómiája. Ezt kéne megfesteni. Az ember beleszeret egy lányba, de ahogy lassan beélik egymás emlékeinek terét, a közeledésben titkos idegenség feszül: amikor aztán a lehető legközelebb kerülnek egymáshoz, elpattan, mint a gatyamadzag. Minden kapcsolat addig tart, amíg van tere a további közeledésnek. A szerelemnek csak jövője van. Addig él, amíg önmagával töltekezhet.”

A festő nem létrának akarja használni az érzékelést, csak leheveredik az átélés pázsitján, neki ez az élet, csak ábrázolni akar, és ha nem sikerül, még mindig ott a pia és a budapesti, zajos éjszakai kocsmázások. Kristóf szerint a remény az emberiség két főbűne közül az egyik. A másik a kényelem, a szellem végelgyengülésének hordágya. A remény csak arra jó, hogy a szomorú valóság hazug képekkel takarózzon, holott az élet minél szomorúbb, annál szebb.

Gyönyörűen kidolgozott erotikus képekkel is találkozunk: a negyvenes, tapasztalt modellnő elveszi a fiatal festőtanonc szüzességét, végig ő irányít, szinte már domina. Később két japán csaj is képbe kerül, akik közül Kristóf a szebbiket csábítja a lakására. A lány nem vonakodik, csak álmélkodik, hogy egy ilyen hatalmas lakásban csupán ketten laknak. Náluk a szigetországbán ez nem divat, nincs sok hely, ezért nyugözi le a pazar hatvankilenc négyzetméter. És a többi már jön magától, csak az ihlet nem, mert hiába az egzotikus szépség és a megható romlatlanság, szexen túl más, alkotás nem történik. Újfent elmaradt, aminek meg kellett volna érkeznie. Ösztönből lenne jó festeni, mindenféle misztikus baromkodás nélkül, csak azt vetni felszínre, amit az állati mélység kínál – legfeljebb kapunk néhány vöröslő kritikát, hiszen a graffiti is csak addig művészet, amíg nem a mi kerítésünkön van –, de ehhez is alkat és merészség kell.

A nők szétszedik Kristófot, mégsem látja a jövőt, úgy érzi, jövőt neki már nem is lehet jósolni, legfeljebb múltat. Csak a felismerés szomorúsága marad:

„A férfi, ha öregedni kezd, igyekszik mentséget és vigaszt találni, még ha öntudatlanul is. Nem könnyű megadni magunkat a tapasztalatnak, hogy amit eddig csak tudtunk, az most megesz.”

Ha sem gyűlöletből, sem szeretetből nem lehet festeni, akkor mi van a kettő között, ami felhasználható? Mi van a „mivanon” túl? A regény egy hegyes premisszát határozottan megállapít: a legnehezebb karmák egyike, ha valaki önkifejezésre született, mégsem képes megvalósítani magát.

Végh Attila: *Dunai Lolita*. Orpheusz, 2017

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) festménye

Kadlót Niki

Kaleidoszkóp

Ez a könyv egy család története három generáción keresztül, női nézőpontból. Nem, ez a könyv egy rendkívül félreértett, sokak által alig ismert betegségről szóló napló. Vagyis mégsem, inkább történelmi regény a nem is olyan távoli múltból – pontosabban az észtekről és a finnekről. És az evésről. És a felnőtté válásról, a múlt terhének cipeléséről...

Nehéz pontos kategóriát, címkét vagy hatásos jelzőt találni Sofi Oksanen regényéhez – csak egyet biztosan nem lehet kiválasztani. Nem véletlen, hogy amikor Oksanen 2003-ban a *Sztálin tehenei* című könyvvel bekopogtatott a kortárs világirodalom ajtaján, egy pillanat alatt lett Finnország legismertebb szerzője, s jutott el a híre és fokozatosan a műve is többek között hozzánk is. A kötet sikere a magával ragadó stílus mellett valószínűleg éppen az említett sokoldalúságban rejlik: a regény rétegződése többféle izgalmas olvasási módra ad lehetőséget, izgalmas párbeszédbe állítva ezáltal az egyes kontextusokat, jelentésrétegeket. Mint egy kaleidoszkóp: mindig kirajzol valamit, ad egy összképet, bárhonnan is nézzük.

Három nagy egységre tagolódik a könyv; a második rész viszonylag későn, a 415. oldalon indul a négyszázötven oldalas műben, s csupán pár oldal erejéig tart, a 433. oldaltól már követi is szorosan a záró rész. Az egyes blokkok további fejezetekre tagolódnak: az anyáról és lányáról szóló szövegek, monológok egymás mellett, párhuzamosan futnak, szorosan követik/váltják egymást, így árnyalva a családtörténet későbbi alakulását. Az idősíkok és a helyszínek váltakoznak ugyan, de azért részletesen kirajzolódik egy ész- finn család története: azon belül is leginkább a kamaszlány és édesanyja személyiségfejlődésének, viszonyának lehetünk tanúi. Anna, az evészavarral küzdő lány elbeszé-

lése naplóbejegyzésekre emlékeztet – erre egyébként a történet szerint maga is vállalkozik éveken keresztül, sőt később orvosai kéri például, hogy rögzítse napról napra, mit evett. *„Mindennek a tetejébe nem a megfelelő súlycsoportba tartoztam. Ugye, megérted, hogy most már oda kell egy kicsit figyelned? Anna nem érti, de a védőnő újra rákérdez, hogy milyen magasak a szülők, és kéri, mutassa meg édesanyjának a testsúlyát és a magasságát tartalmazó lapot, bár Anna kérdés nélkül is tudja, hogy az anyja semmit sem fog érteni belőle, hanem azt feleli majd, hogy minél hivatalosabb a papír, annál nagyobb hazugság.*

Ezt a mostani állapotomat mindenesetre tizennégy év alatt értem el. Tizennégy esztendő, amely azzal telt, hogy az étkekről órarendet és naplót vezettem, az ételek között utazgattam, és kilóban meg kalóriában mértem az idő múlását. (...) Abban az évben kezdtem el kilókban mérni az időt, amikor megálltam a növekedésben, és a védőnő aggodalmaskodni kezdett. 160 centi voltam akkor, és vagyok most is. A cipőméretem ekkor már évek óta nem változott. Az osztályban én voltam a legkövérebb lány – az alsó tagozatos osztály legkövérebbje. 53 kiló és 160 cm, akkora, mint anya, bár csak tízéves múltam. (...) Klasszikus esete annak a női betegségnek, amit evészavarnak hívnak. Felnőtt nő alakja és gyermeki lélek, és az egyetlen lány az osztályban, akinek már melle van.”

Ez a naplószerű közlésmód szövi a három nagy blokkot is: minden rész egy-egy párkapcsolati időszakot mutat be hol részletesen, hol csak említésszerűen. Hukka, Vilen, Kismanó – a három férfi, akik meghatározzák Anna identitáskeresésének, felnőtté válásának irányát, fontos állomások a fiatal lány életében. A múlttal és a neveltetéssel hozott gátak ugyanis kötődési problémákat okoznak a lánynál, csak hosszú idő után, fokozatosan engedi el ezeket, s eleinte emberi kapcsolatai helyett inkább az evés felé fordul. A regényben futó családi epizód-történet Anna nagyszüleinek és családjának háborúbeli megpróbáltatásairól megérteti az olvasóval, hogy honnan ered egy fiatal lány életében az az örökös bizalmatlanság, ami mindenre rányomja a bélyegét,

s a nem várt betegséget, vele az elmagányosodást is eredményezi. A történelmi-társadalmi aggodalmat, kételkedést Anna anyai ágon hozza magával, belenevelték, hogy senki és semmi sem az, aminek látszik.

Mindeközben ugrálunk térben és időben, s mint egy mérleg két serpenyőjén, az egyik oldalon felsorakozik minden, ami finn vagy Finnország, minden, ami nyugati, a másikon pedig minden egyéb, minden észtség, minden, ami Szovjetunió, ami balti jelenik meg. *„Valahányszor Finnországban véletlenül kiderült észtszaládi hátterem, elsőként mindig azt kérdezték, tudok-e oroszul, játszottam-e gyerekkoromban orosz gyerekekkel, és ha igen, akkor milyen játékokat. Ugyan mi köze van ennek ahhoz, hogy észts vagyok? Miért nem kérdezett senki arról, hogy játszottam-e észts gyerekekkel?”* Annának első komolyabb párkapcsolata idején, a Hukkával töltött idő alatt sikerül teljes titokban tartania a rendkívüli mértékben elhatalmasodó betegséget éppúgy, mint észts származását, amit szégyenfoltként rejteget, miközben a felszín alatt nosztalgikusan gondol a biztonságos gyerekkorra, hazájára, s viaskodik, hogy megossza-e múltját és személyiségének meghatározó részét a vele élő férfival. *„Anna világa ott van, ahol az édesanyja boldog. (...) A boldogságszigeteken minden nő szoknyát visel, ezért aztán Anna is szoknyára vagy ruhára cseréli a nadrágot, mihelyt hazaér az iskolából. Mert a szoknya kényelmesebb. A '80-as években a finn nők nem viselnek szoknyát, a lányok sem az iskolában, így hát Anna farmert húz magára, hogy finnek álcázza magát Finnországban is, hogy beolvadjon, bár valójában semmi kedve hozzá. (...) Annának a boldogságszigeteken is nadrágot kell viselnie, ha nyilvánosság előtt mutatkozik, de ilyenkor azért, hogy kitűnjék, hogy külföldinek lássék. Szoknya csak abban az esetben elfogadható, ha látszik rajta, hogy importáru, mint például a farmerszoknya. Nem lehet sem túl rövid, sem túl szűk, mert az ottani lányok előszeretettel hordanak ilyeneket, pedig Anna jobban szereti ezt a fazont, bizsergetően szép. Erre azonban majd csak tizenöt esztendővel később kerülhet sor, amikor az észts tinilányok hasonló sztreccs csípőnadrág viselésére térnek át, mint helsinki-*

beli kortársaik, és a boldogságsziget, Anna saját világa már csak az emlékekben létezik.”

A bulimia és anorexia tüneteit vegyítő evészavart nem várt alappossággal ismerheti meg az olvasó: a cél mégsem a teljes elidegenítés vagy meghökkentés, hanem egyfajta realista, dokumentáló ábrázolás, amely ezt a fogyasztói társadalom generálta jelenséget megértetni szeretné, s nem elítél. *„És mivel a határ túloldalán megszokta, hogy állandó figyelem kíséri őt, a finn hercegnőt, természetesen nem tud meglenni e pillantások nélkül a tősgyökeres finn kisvárosban sem. (...) Ezért aztán olyanná kell hercegnősítenie a testét, hogy maga felé fordítson minden tekintetet, ugyanakkor védelműl is szolgáljon, ahogyan finnsége védi a határ túloldalán, olyan védelmet adjon, amely megakadályozza, hogy bele lehessen látni a testébe, magába Annába.”* A történetből ugyanis világosan kirajzolódnak a pubertáskor legdurvább titkai, kínjai, megoldatlan és ki nem mondott problémái, amelyek végérvényesen megváltoztatják egy fiatal jövőjét. Az elbeszélői hang sem kertel, szókimondóan tárja fel a betegséghez vezető utat. Például együtt tölthetünk egy bevásárlást a beteggel, s az első hányás izgalmát is megismerhetjük (még ha ez elsőre bizarrnak vagy felfoghatatlannak hangzik is az átlagos, egészséges olvasónak). De sok apró részlet segít megvilágítani azt is, mi vezethet egy ilyen jellegű zavar kialakulásához; elgondolkodtató, hogy a megdöbbenően egyszerű, legapróbb jeleket sajnos biztosan nem vennénk észre. Például hogy a hatalmas, új finn házban, ahová Anna a szüleivel költözik, a sokszor egyedül maradó kislány a konyhában érzi magát biztonságban, s a bekapcsolt sütő árasztotta meleg nyugtatja meg, s kelt otthonosságérzetet, amíg anyja haza nem ér. A finn apuka egyébként a történetben még csak arra sem méltó, hogy a nevét megtudjuk.

A beteg viszonyulását betegségéhez jól mutatja, hogy Anna „az én Uramként” jelöli azt a jelenséget, hogy nem ura a saját testének, szesszió utáni vágyának. A tizenkét éves koravén kislány végül huszonöt éves koráig rejtegeti környezetétől a súlyos titkot, ami a mértéktelenség, a diéták és az ételek rá gyakorolt

hatásának kikísérletezésébe, a gyógy- és kábítószerrek, a kalóriaszámolgatás feneketlen mélyébe húzza őt. *„Lakatot tettem a számra, és kitaláltam a testemnek egy nyelvet, amelyben a szavakat a kilók, a szótagokat a sejtek jelentették, az igazi nyelvtant pedig a sérült vesék és a szakadozó belek – épp fordítva, mint az újszülött testében.”* (...) *„Kellett találnom valakit, aki nem engedi, hogy mélyebbre csússzak. Valakit, aki gondoskodik rólam, és úgy táplál, ahogyan Irene és én tápláltuk egymást, amikor nem tudtunk enni, ahogyan támogattuk egymást, nagyokat kacagva az iskola udvarán, és ahogyan segítettük egymást az ennivaló beszerzésében és a maradék eltüntetésében, nehogy Irene anyja észrevegye. Meg kellett találnom Hukkát, hogy kiegyensúlyozottan ehessek, hogy ne nullázzam le magam teljesen az összevissza evéssel.”*

A bizonytalan önismerettel bíró lány végül szerencsére valamelyest egyensúlyba kerül önmagával, s miután hosszú évekig reszkirozza saját egészségét, rájön, hogy testi-harmóniájának kulcsa az lesz, ha megbékél saját múltjával, és leteszi a nemzetisége, családja vagy saját múltbéli hibái terhét. A regény végén egy őszinteségen alapuló, stabil kapcsolatban rehabilitálódik, tiszta lappal indul, élettörténete minden rétege a helyére kerül, kapcsolata anyjával is rendeződik.

A vallomásszerű történetben mindeközben olyan valós történelmi túlzásokra, képtelenségekre is fény derül, amelyekről nehéz elhinni, hogy tényleg megtörténtek, megtörténhettek, mint például a kolhozokban termesztett szuperkrumpli, vagy a komisjon, vagyis használt ruhákat árusító titkos üzlet, ahol a határon ügyesen átcsempészett nyugati holmik lelnek gazdára jó pénzért. Vagy említhetném az ajtó elé kifeszített csengettyűs madzagokat is – és persze nem maradhat ki a felsorolásból az oroszországi kecskefajta, Sztálin tehene sem.

Muth Ágota Gizella

Lomtalanítók és lomtalanítottak – Y-generációs fejlődéstörténet

Rojik Tamás
A CSILLAGOS ÉGIG

NAPKÖNYV

Rojik Tamás *A csillagos égig* című kötete egyszerre olvasható generációs és fejlődés-regényként. A történet napjainkban játszódik: a kötet elején rögtön egy apró társadalmi körképet kapunk a lomtalanítók és „lomtalanítottak” életéről. Gábor és Bazsi bácsi segítségével bepillantunk különböző lakásokba, láthatjuk az ott élők vagy elhaltak bútorait, kisebb-nagyobb tárgyait, emlékeit, beleszagolhatunk idegen otthonok levegőjébe. Bazsi bácsi egy lomtalanító vállalkozást működtet unokaöccsével, a huszonöt éves Gáborral; a könyves cigányokkal és az asztalossal kötött üzletek hozzák a hasznot. Mintha Adalbert Stifter *Ócskapiac* című jelenete elevenedne meg a bécsi életképekből Budapesten, majd kétszáz évvel később; folyik az alkudozás, persze itt is a felvásárló nyer az üzleten. Kipakolunk, eladunk, megisszuk a vörösbort, ultizunk a haverokkal – ebből áll a negyvenes évei közepén járó Balázs, azaz Bazsi bácsi nem túl változatos élete.

A főhős azonban nem ő, hanem Gábor, aki így jellemzi saját magát: „*Gábor vagyok, 25 éves, nem tudom, mit akarok, nem láttam eleget a világból, nem fejeztem be az egyetemem, nincs saját lakásom, nem értek igazán semmihez, nem vagyok őszinte.*” A fiú hat éve került vidékről a fővárosba, a nagybátyjánál lakik. Számára a lomtalanítás nemcsak munka, hanem felfedezés és anyaggyűjtés is az íráshoz. Beszélget a költözőkkel, az elhaltak rokonaival, majd az így összecepegetett tényeket kiszínezi, történeteket sző köréjük, megpróbálja elképzelni a már halott emberek korábbi életét: a mindent gyűjtögető idős úrét, aki precízen

felcímkézett dobozokban tartotta a bélyegeket, érmeiket, egyebeket (*Gyűjtés*); a Lombiknak csúfolt, rettegett kémiatanárét, aki fura ételeket kotyvasztott otthon, végül egy kifőzdében kötött ki, és „lakása édes-savanyú szószban úszott” (*Édes-savanyú*).

Gábor nem tartja magát írónak, csak játszik a látottakkal, először saját szórakoztatására, majd felteszi blogjára, és várja a reakciókat. E blognak köszönheti „Zongorista Dórát”, aki a zongorázás mellett virágboltot vezet, és zenét komponál Gábor írásaira; vele egy finoman rajzolt szerelmi szál is kibontakozik a történetben. Dóra kérdésére, hogy miért pont azokról az emberekről ír, Gábor ezt válaszolja: *„Pár napja még egy lomtalanító, költöztető vállalkozásban dolgoztam, ott találkoztam ezekkel a történetekkel. [...] Nem ismertem őket, csak a lakásukat, a házukat, a tárgyaikat, néhány gondolatot az utódoktól. Valahogy kiegészültek belőlem másokkal, és az így létrejött karakterek szöveggé kényszerítették magukat. Ezt így még sosem fogalmaztam meg. Nagyon keveset gondolkodtam erről az egészről. Inkább megtörténik.”*

A két fiatal életébe egyre jobban beépül közös hobbijuk. Dóra korábban rajzolt, portrékat készített a családtagokról, ismerősökről, de később a zenében talál örömet. Annyira megragadják képzeletét Gábor írásainak hősei, hogy egy-egy „zenei portrévá” formálja őket, melyekből Gábor zenész barátja videókat készít, és felteszi a netre. A kis darabok rövidesen népszerűvé válnak. Gábornak részben ennek is köszönhetően sikerül irodai – ahogy ő nevezi: „inges munkát” – kapnia, már csak néha segít Bazsi bácsinak, és albérletbe költözik.

A 124 oldalas kisregény 16 cím nélküli, számozott fejezetből áll, melyek szinte lépcsőfokonként kísérik Gábor életútját a huszonötödik évében. A főhős maga meséli el életének ezt a kiemelten fontos szakaszát. A történet végig a valóság talaján marad, leszámítva Gábor fiktív elbeszéléseit. Ezek a belső zsánerképek a lomtalanított lakások hőseiről önálló novellákként is megállják a helyüket, és a végig realista ábrázolás mellett finoman ironikus hangvételt csempésznek a szövegbe, itt-ott megszakítják a lineáris elbeszélés folyamatát. Gábor és Dóra emlékei, amikor egymásnak mesélnek gyerekkorukról és szüleikről, rövid

epizódokként illeszkednek a regénybe. A nyugodt mederben haladó történetet csak egy zavaró és egy tragikus esemény bontja meg: Dóra külföldön élő anyjának villámlátogatása és Bazsi bácsi váratlan betegsége, de az elbeszélés mindkét alkalommal visszazökken korábbi kiegyenlített tempójába.

Rojik Tamás milióábrázolása is említést érdemel, egyedi módon varázsolja elénk a lomtalanításra váró lakásokat. Amint belép, elsőként a szagok tűnnek fel neki: „dohos”, „édes-savanyú”, „finom étellek illatát árasztó”. Bazsi bácsi lakásában minden bútornak története van, azt is tudja, hogy kitől származnak: *„Kanapé, kissé dohányszagú: Kovács Alajos nyugalmazott törzsőrmester, elhunyt 72 évesen, tüdőrák.”* *„Nyolc személyes tölgyfaasztal, hozzátartozó székekkel: Irén néni, elhunyt 87 évesen, végelgyengülés”* – és folytathatnánk.

A történet íve fél évet ölel át: nyáron indul, és tél közeledtével ér véget. Közben egy fiú felnőtt férfivá érik, rátalál a párjára, majd elveszíti nagybátyját. Két, párhuzamosan futó vonulatot figyelhetünk meg a regényben: a fiatalok fokozatosan kibontakozó szerelmét, egyre szebbé és értelmesebbé váló életét, mellette a nagybácsi önpusztító sodródását a halál felé, akit Gábor már nem tud megmenteni. A többi szereplő élete a megszokott mederben csordogál, a révbe ért barátok és a megállapodott szülők nem változnak. A regény egyszerű és megható happy enddel zárul, de kerüli a túlzón giccses fordulatot. A szerző remek érzékkel ragadja meg hőse fejlődésének, öntudatos férfivá érésének pillanatait, fordulópontjait. A rövid fél év a változások, a beavatódás szimbóluma Gábor életében: új munkahelye lesz, megtalálja a párját, de megtapasztalja a halál tragikumát is. A többi szereplőt Gáborhoz való viszonyuk fényében ismerjük meg, és ők is a beavatás fontos „kellékei”: Dénes, a tipikus hivatalnok irodai munkát szerez neki egy mobiltelefon-cégnél, ahol a főnöke, Árpi megtanítja az udvarias alakoskodásra. Dórában igazi társra talál, akire számíthat a bajban is. Gyuri, a bohém zenész segíti és buzdítja őket a közös munkára, népszerűsíti közös szerzeményeiket. A jószívű Bazsi bácsi végül mindenét ráhagyja, s ezzel megoldja életkezdésüket. Persze vannak gátló tényezők és ellenszenves figurák is, mint Dóra rideg és számító anyja, a nagybátyja gáncsoskodó barátnője, vagy az önhitt egyetemi tanár, aki faragatlan módon

megsérti Gábort önérzetében, és az abbahagyja miatta a tanulást. Dóra apja és Gábor szülei átlagos szülők, egyetlen vágyuk, hogy a gyerekek boldoguljanak az életben.

A kötet miniatűr körképet ad mai társadalmunkról, szembeállítva a fizikai munka és az „inges” munka egy-egy szeletének jellemzőit. Gábor belekóstol a társadalom két élesen elkülönülő rétegének mindennapjaiba, mindkettő alakítja világszemléletét. Ösztönösen jó érzékel ismeri fel az értéket, és dobja el magától a talmit. Nem veszi le a lábáról a karrier lehetősége és a pénz. Kezdetben még bizonytalan, keresi az útját, később megpróbálja életét saját maga alakítani. Átlagos fiatalember, bármikor szembejöhethet velünk az utcán, de tehetséget érez magában az íráshoz, és megérzi, hogy mi az, ami nem neki való. Az írás mellett a futás jelenti a kikapcsolódást számára. Nem kesergő típus, amikor fut, megnyugszik, és lerázza a napi bosszúságot.

Rojik Tamás műve generációs és fejlődésregényként is értelmezhető, amennyiben a mai, divatos szóval élve Y-generáció egyik tagja, a huszonöt éves Gábor életének legfontosabb szakaszát ábrázolja: útkeresését, buktatók legyőzését a fizikai munkától az irodai foglalkozáson át a saját vállalkozás megalapításáig. A háttérben a negyvenes Bazsi bácsi az előző generáció képviselőjeként még a megélhetésért hajtó, gürcölő életmód képviselője. Gábor folyamatos küzdelme a világgal úgy is értelmezhető, hogy rossz korban született: becsületes lény nem bírja az alakoskodást, a nyomulást, az áludvariasságot, amit rá akarnak kényszeríteni az irodában. Dórában hasonló társra lel, ő is elutasítja a könnyű sikert, nem megy el anyjával New Yorkba, aki tovább akarja képeztetni zongoratudását és menedzselni későbbi fellépéseit.

Rojik Tamás könyve nem recept a huszonéveseknek, csak egy lehetséges életút és példa felvillantása – szép példa. A regény nyelve egyszerű és természetes, üdvözlendő, hogy a ma oly divatos durva kifejezéseket csak a szereplők nyelvi jellemzésére alkalmazza. A fiatal, jó megfigyelő és jó tollú írónak ez a második megjelent kötete.

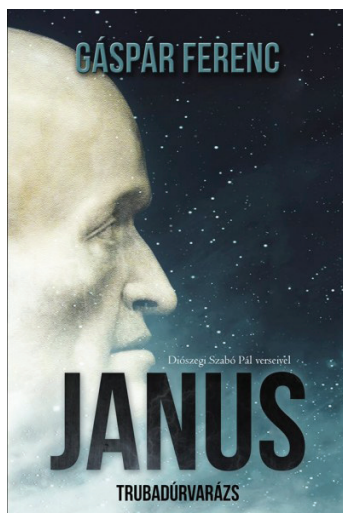
Molnár Dávid

Térhajlító költészet

Gáspár Ferencnek, aki immáron a Magyar Kultúra Lovagja, 2017-ben új regénye jelent meg *Janus* címmel. A kötet egyfelől jól illeszkedik a Gáspár Ferenc-i hagyományba, hiszen történelmi ihletettségű műről van szó, amelyben fontos szerephez jut az idősíkok váltogatása, másfelől

azonban a célközönsége mintha némileg változott volna, s nemcsak a szívéhez nagyon közel álló ifjúságot, hanem a társadalom jóval szélesebb rétegét szeretné megszólítani munkájával.

Hogy mivel is állunk szemben, azt régóta tudhatjuk, hiszen az elmúlt időszakban a regény számos része napvilágot látott, jóllehet akkor még egy kevésbé eltalált cím, a *Trubadúrvarázs* alatt futott a szerzemény. Szerencsére ezt a végleges formába öntés előtt Gáspár Ferenc alcímmé fokozta le, s a borítóra már egy igazán „ütős” cím került: *Janus*. Azért is állíthatjuk, hogy ez a választás telitalálat, mert több szinten képes magába sűríteni a regény alaposan kidolgozott cselekményét, mondanivalóját. Egyfelől ugye nyilván Janus Pannonius keresztnévére utal ezzel a szerző, másfelől azonban igen hangsúlyosan idézi meg vele az ókori rómaiak kétarcú istenségét, ami finoman vetíti előre, hogy a személyiség megkettőződésének problematikája a mű egyik központi témája lesz. Erre játszik rá egyébként maga a könyvbtorító is, amelyen Janus Pannonius koponyájának az a másolata látható a római istenség bevett ábrázolása mintájára, amelyet a szakemberek a 2000-es években a legkorszerűbb arcreekonstrukciós eljárásokkal alkottak meg.

A kettősség a szerkezet szintjén is visszaköszön, hiszen két cselekményszálra, ha tetszik, „párhuzamos életrajzokra” épül a regény. Az egyik szál főszereplője Janus Pannonius, a másiké pedig Ádám, aki a méltán híres költővel ellentétben kitalált figura. Ezzel kapcsolatban talán nem erőltetett dolog kiemelni, hogy jóllehet Janus megkonstruálásakor a szerző számos történeti és irodalmi adattal operált, ezzel azonban mégsem nyomta agyon sem a maga Janus Pannoniusát, sem pedig Ádám alakját. Sőt! Még azt is meg merném kockáztatni, hogy vannak a műnek olyan részei, ahol az Ádám-féle szál magával ragadóbbra sikerült. Persze, hogy az egyik történetet ne tudjuk a másik kárára olvasni (vagy csak nehezen), az rafináltan meg van oldva, ugyanis hol ennek, hol annak az életéből láthatunk néhány schnittet. S mivel ezeknek a filmbeillő jeleneteknek külön „eligazító” címük nincs, egyszerűen csak számozva vannak, merész ugrásokra kevés lehetőség van. Ne gondoljuk azonban, hogy a két történetnek vajmi kevés köze van egymáshoz, hiszen ugyanazok a motívumok köszönnek vissza mindkét cselekményszálban, s ami még fontosabb: átjárók nyílnak meg a két eseménysor között. Itt feltétlen meg kell említeni, hogy a *Janus* cím tulajdonképp erre is utal, hiszen a 'janus' köznév kaput, átjárást is jelent a latinban, s ezzel függ össze Janus isten funkciója is. Külön kiemelésre méltó, hogy a történetek közötti összeköttetést gyakran álmok, látomások biztosítják, és ezek különösen finom megoldásnak tűnnek, de azt is hangsúlyoznunk kell, hogy mindez egyáltalán nem nehezíti az események nyomon követhetőségét. Ennek kapcsán egyébként sem beszélhetünk túlzott bonyolultságról, hiszen két lázadástörténet adja a könyv gerincét, amelyet pajzán szerelmi szálak tarkítanak. Az egyik lázadás a történelemkönyvek lapjairól jól ismert Mátyás király elleni, amelynek Janus Pannonius az egyik fontos szereplője történetileg is, a másik pedig az Imre király elleni, akinek öccsével, a másodszülött Andrással kellett megvívnia egész országra kiható testvérháborúját. Arról az Andrásról vagy Endréről van itt szó, aki az Aranybullát is kiadta, s aki Imre árnyékából kitörve vált az Árpád-ház egyik legtöbbet em-

legetett uralkodójává. Az ő harcukba kapcsolja be a szerző Ádám figuráját, akit a költészet „időhídja” köt össze Janus Pannoniuszal. Látják egymás korát, s mindkettőjük másként kamatoztatja az így megszerzett tudást, miközben személyiségük táltos, vátesz stb. volta a cselekmény előrehaladásával egyre hangsúlyosabb. Nagy különbség kettejük között, hogy amíg Ádám igyekszik királyát segíteni Andrással szemben, addig Janus épp ellenkezőleg! Ő Mátyás bukását szeretné látni. Mégsem mondható, hogy a költőt Ádám ellenpontozza, hiszen mindkettejüknek, sőt a regény több szereplőjének megvan a maga manifesztálódó sötét oldala. Janusé különösen kidolgozott, ő a gúnyosan röhörésző púpos, a „fekete ember”, akit Szergej Alekszandrovics Jeszenyin költészetéből emel át a szerző. Emellett nehéz persze elmenni szó nélkül. Egyfelől ugyanis az intertext nagyon jól meg van választva, másfelől azonban kissé már túl sok a jóból, amikor az orosz költő felé is megnyílik az addig különben nagyon is kompaktnak tűnő esemény sor.

Az imént leírtakat csak nagyon kevéssel bonyolítanánk tovább. Véték lenne azonban szó nélkül hagyni Galeotto Marzio alakját, aki mind a fikció szintjén, mind történetileg fontos szerepet játszott Janus Pannonius életében. Személyét több szempontból is érdemes említenünk. Egyfelől karakterének kidolgozottsága azt mutatja, hogy nagyon is jelentős mellékszereplőről van szó, akinek alakját a szerző nagy odafigyeléssel formálta meg. Másfelől fontos szövegegységek épülnek be tőle jelöletlenül a regénybe. Ezek *Mátyás király jeles, bölcs és elmés mondásairól és tetteiről* című, igencsak szórakoztató írásából származnak, s e könyvre többször utalnak a regényvilágban. Kisebb hangsúllyal, de megidéződik Galeottonak egy másik műve is, a *De homine libri duo*, ennek címe azonban egy sajnálatos nyomdahiba miatt rosszul szerepel (*De homine libri dou*!). Hogy Galeotto Marzio Gáspár Ferenc fantáziáját mennyire megragadta, azt a legjobban talán az érzékelteti, hogy a *Janus*nak készül egy testvérregénye is, amely majd az olaszt állítja középpontba.

Egy kissé távolabb lépve lehetetlen nem említeni mindazt, amit a regény elején olvasható köszönetnyilvánításból tudunk meg. Eszerint a kötet megírását a magyar irodalom középkori történetének feltűnő és sokat emlegetett féloldalassága inspirálta, ami nagyon egyszerűen fogalmazva azt jelenti, hogy az egyházi irodalom mellett alig találunk nyomokat arra, hogy valamilyen világi irodalom (lovagi költészet, lovagi epika stb.) született volna Magyarországon. Ha mindezt konkretizáljuk az említett köszönetnyilvánítás alapján, akkor azt kell mondanunk, hogy Gáspár Ferencet az foglalkoztatta igazán, hogy Janus Pannonius miért nem írt magyar nyelvű verseket (ezt a kérdést a regényben Galeotto fogja feltenni Janusnak). Ugyaninnen azt is megtudhatjuk, hogy ilyen irányú töprengéseit Diószegi Szabó Pál egy kérdése váltotta ki nála, aki gyönyörű versbetéteket szerzett a kötet számára. Ezeken a szövegeken, amelyek önállóan is megjelentek, nagyon jól érződik, hogy mennyire frissek tudnak lenni annak ellenére, hogy írójuk nyilvánvalóan hosszan tanulmányozta a 16. századi magyar versirodalmat mind tartalmi, mind formai szempontból (itt talán érdemes külön kiemelni a Balassi-strófa intenzív használatát).

Mielőtt az értékelésre rátérnénk, feltétlen említenünk kell, hogy jöllehet a regény alapvonalait nem kis mértékben határozzák meg a történeti-irodalmi tények és adatok, ezek mégsem nyomják el Gáspár Ferenc történetét, amely a legkevésbé sem szeretne történelemszagú vagy életrajzszerű lenni. Legalább ennyire fontos azonban az is, hogy bár lépten-nyomon emlegetik a műbe beszüremkedő szürrealitást, amit mi már inkább szinte a fantasztikum kategóriájába sorolnánk, nehéz elsiklani afelett, hogy mindez valahogy az egyébként elég hézagos magyar mitológiába (táltosok, vajákosok, boszorkányok stb.) van ágyazva, ami megkérdőjelezi, hogy biztosan ilyen határozottan szabad-e használni ezeket az irodalmi kategóriákat.

A regényről összességében sok minden elmondható. Hogy nem épp a lázadás apológiája, hogy a költészet úgy jelenik meg benne, mint ami áthatol időn és téren, vagy hogy negatívumot

is mondjunk: amelyben a mesés elemek aránytalanul megsza-
porodnak a történet végére. Most mégsem ezeket bontanánk
ki, hanem sokkal inkább az hangsúlyoznánk, hogy a kötet ké-
pes arra, hogy ifjúsági olvasót csináljon belőlünk. Habzsoljuk,
a könyv koncentrációigénye ellenére szemérmetlenül előrela-
pozunk benne, ha a másik történetszál jobban érdekkel minket,
és szinte már türelmetlenül várjuk a végkifejletet. Gyermekded
olvasóvá tevő, magával ragadó sztori ez.

Gáspár Ferenc: *Janus*. Historycum, 2017

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) festménye

Bartha Orsolya debütversei

Egyperces versek

A türelem

*A vasút között kis Buddhák
tűrve várnak éveket,
a tekergő perc
szeretőt szül nekik
darabos zajból.*

Rozsda-figyenc

*A rozsdakőn érkező
réztest-figyenc
meghívót küld
a délutáni fonóba,
dallamot szed rokkáján,
majd vasra veri a szemeket.*

Napfordulók

*Úton vagyok újon magamba,
éles levegő harap a nyakamba.
Émelyítő csend.
Százszorszép szemedből
patakzik ez a hallgatás,
akár a szomorúság tanúja, a könny.*

Ölelés

*Nem hiszek ebben a mágusban,
Még sosem láttam,
Mi mindig csak csipkelődtünk
A csipketorkú kazánban.*

*De azt mondják,
Ha eljön, süket, majd vak
Leszel,
S nem hallod a felkiáltójelet.
Ő megtalál, te elveszel.*

Égi mámor

*Fényév-távolod
apró darabokra szedi szét
illúzió-mámorom,
porcelánbabává
gyúrja át ruganyos testem,
üde szeled bőrt feszítve rohan értem.
Vihar, ó, Te kedves nyári ír!*

BARTHA ORSOLYA Csíkszeredában született 1994. június 22-én. A Kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem nemzetközi kapcsolatok szakán szerzett egyetemi oklevelet. Az írás mellett zenével és képzőművészettel is foglalkozik. Ez az első publikációja.

2018. Június

-
- 3 **Böszörményi Zoltán:** Suttogó levelek ölen (vers)
- 4 **Döme Barbara:** Esésben (próza)
- 9 **Nádasdy Ádám** versei: Gallér, Kilincs, ágy, határállomás, Önismereti sláger
- 11 **Nádasdy Ádám:** Katona Bánk bánjának mai magyar fordítása
- 20 **Magyar Eszter Csenge:** Pupilla-decrescendo (vers)
- 24 **Király Farkas:** Husky (próza)
- 35 **Sohár Pál:** Por és hamu (vers)
- 37 **Szilágyi-Nagy Ildikó** versei: Pohár tej, Véletlen versek, A kert télen, Őstermelő, Takarékos megalázás, Látogatás a városban, Öregek a váróban, Reggeli tea
- 42 **Bíró Zsombor Aurél:** Szárnyas csótány vagyok (próza)
- 47 **Varga Melinda** versei: a jóság kékitője, Képzelt séta Gyergyóban
- 51 **Frideczky Katalin** állatmeséi: Csapda, A kutya
- 55 **Kemény Gabriella** versei: Öt nap Prágában, Csikkek
- 58 **Shrek Tímea:** Jack dala (vers)
- 60 **Abafáy-Deák Csillag** rövidprózái: Villamospótló, Főz, süt
- 64 **Bíró Tímea** versei: A tagadás cselekvése, Dagály. összeomló ruhásszekrény
- 67 **Mirtse Zsuzsa** meséje: A mézskőbarlang tündére
- 75 **Lőrincz P. Gabriella:** Anya (vers)
- 76 **Kincses Elemér:** Shakespeare-temető (dráma)
- 98 **Pejin Lea** versei: Éjjeli nász, Rest
- 100 A hónap költője – **Rakovszky Zsuzsa:** Az utolsó napok
- 103 Állapotváltozások (Részletek Rakovszky Zsuzsa verses regényéből)
- 121 **Varga Melinda:** Célia dala, avagy a regényalak életre kel egy versben (Rakovszky Zsuzsának)
- 125 A szerepversektől a verses epikáig – **Varga Melinda** beszélgetése **Rakovszky Zsuzsával**
- 132 **Varga Melinda:** Mindennapok metafizikája (Rakovszky Zsuzsa: Célia)
- 141 **Bene Adrián:** Az álmódó, a csöcselék és az urak (Horváth (Eö) Tamás: Akárcsak a történelem)
- 145 **Sántha Attila:** Mai krimi a pesti alvilágról (Csabai Márk: Határtalanok)
- 147 **Rimóczi László:** Egy alkotói válság alkotásai (Végh Attila: Dunai Lolita)
- 151 **Kadlót Niki:** Kaleidoszkóp (Sofi Oksanen: Sztálin tehenei)
- 156 **Muth Ágota Gizella:** Lomtanítók és lomtanítottak – Y-generációs fejlődéstörténet (Rojik Tamás: A csillagos égig)
- 160 **Molnár Dávid:** Térhajlító költészet (Gáspár Ferenc: Janus)
- 165 Debüt – **Bartha Orsolya:** Egyperces versek

- Böszörményi Zoltán
Suttogó levelek ölén
- Frideczky Katalin
Csapda
- Lőrincz P. Gabriella
Anyá
- Kemény Gabriella
Öt nap Prágában
- Shrek Tímea
Jack dalá
- Pejin Lea
Éjjeli nász
- Döme Barbara
Esésben
- Bíró Tímea
A tagadás cselekvése
- Király Farkas
Husky
- Magyar Eszter Csenge
Pupilla-decrescendo
- Kincses Elemér
Shakespeare-temető
- Sohár Pál
Por és hamu

A hónap költője (április): **RAKOVSKY ZSUZA**

- **Az utolsó napok** (vers)
- **Állapotváltozások** (részletek verses regényéből)
- **A szerepversektől a verses epikáig –**
Varga Melinda beszélgetése **Rakovszky Zsuzsával**

A hónap költője (május): **NÁDASY ÁDÁM**

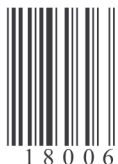
Versek:

- **Gallér**
- **Kilincs, ágy, határállomás**
- **Önismereti sláger**
- **Katona Bánk bánjának mai magyar fordítása**

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

5 948429 170174 8

1 8 0 0 6

nka

Nemzeti Kulturális Alap